

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris Theologia Tripartita Universa

Complectens nunc Bibliothecam perfectam Viri Ecclesiastici, ordine
sequenti

Controversiae Heterodoxae Ac Scholasticae - Cum speciali Notitia rerum
Modernarum, & Chronologia totius Monarchiae Sacrae, & Saecularis,
Pontificum, Conciliorum &c. Haeresum omnium, ac Propositionum
damnatarum Mundi Sex Aetatum ...

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Tractatus Primus. Methodus clara quemvis adducendi ad veram
Ecclesiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38447

PARS PRIMA.
RESOLUTIONES
THEOLOGICÆ POLEMICÆ

DE
MODERNIS CONTROVERSIIS, ET QUÆSTIONIBUS,
facili methodo decisis.

TRACTATUS I.

Methodus clara quemvis adducendi ad veram Ecclesiam.

CAPUT I.

Vera Religio commonstratur horum temporum Libertinis.

ARTICULUS I.

Rationes ex rebus creatis ad Creatoris fidem, & cultum convincentes.

§. I.

Dico Primò; Ex Serie, & Dependentiâ Creaturarum colligitur necessaria Dei existentia & Religio illi debita.

Demonstratur clarè & breviter hoc modo. Sicut mihi manifestum est meipsum, qui aliquando non eram, in hac rerum natura nunc existere, vivere, operari; ita mihi certò innotelet existere aliquam Causam primam & supremam, cui ego quod sum, aut vivam acceptum referre debeo. Non enim potuit hæc quæ confuso corporis moles, nullo procreante, repente ex nihilo profilire: multò minus ego primus illius artifex esse potui, ac meipsum è spatis imaginariis in hoc orbis theatrum inducere: Si enim existere deberè antequàm existerem, & creare antequàm essem creatus; quod fieri penitus, aut intelligi nequit. Neque possum existendi exordium ab alia causa v.g. à meo parente derivare, nisi ille pari modo suam originem ab alio hauserit, & hic ab alio, perpetuâ serie progrediendo; donec tandem deveniatur ad Causam primam & necessariam, à qua & primus hominum parens, & ego, & omnes creaturæ principium aliquod existendi acceperunt.

Frustra autem, ne ad Causam primam deveniatur, finget Atheus seriem infinitam causarum à se mutuo dependentium, in qua nihil primum, aut supremum reperiat. Nam contra, ut rem obscuram claro exemplo expediam. Tametsi in Catenâ ferrea ex alto pro-

A tenis

Prima ad salutem remota est effrenata vitæ licentia: hæc uti Mentem cæco impetu convertit ad amorem creaturarum, ita eam penitus avertit à notitiâ, & cultu creatoris: facile enim error excæcat, quos libido dementat. Hinc fit ut nostro ævo plurimi passim reperiantur non tam Hæretici, quàm Libertini, qui Religionis omnium expertes, & rerum creaturarum Idolis affixi, nullam alterius vitæ curam admittunt. Serpit hæc dira contagio, non tantum inter humiles casus ignaræ plebis, sed vel maximè homines in speciem politos, populique duces, & ipsas Principum aulas pedetentim invadit: ubi à multis Deus vix colitur, nisi purpuratus; cura omnis in Curia versatur; multa de statu publico, nulla de privata salute cogitatio. Fortunæ tantum litare, viros principes ut Semideos colere, & ab aliis coli, plurimum summa, aut unica Religio est. Homines sic affectis, ut sopor ille lethargicus excutitur, ante omnia necesse est, ut vivâ summi Numinis, æternique iudicii cognitione percellantur. Habenda igitur in promptu argumenta, quibus per res creatas ad agnitionem Creatoris, & per sensuum experimenta ad rerum à sensu remotarum fidem, amoremque traducantur: frustra enim hos, Catholicos reddere contendes, nisi prius veri nominis Christiani efficiantur. Quin & experientia docet, quoscumque Sectarios, imò & Catholicos in fide languidiores, ex hac vivaci supremi Numinis, rerumque æternarum demonstratione, ad veræ Religionis investigandæ desiderium, firmamque in suscepta fide constantiam vehementer incitari.

R. P. Arsdæ. Tom. I.

Arsde
kin

Theo-
logia

Tom. I.

Art. I.

tenſa concipias ſeriem infinitam annulorum ſe mutuo ſuſtentantium, neceſſario tamen vel intra, vel extra illam ſeriem dabitur aliquid ſupremum à nullo ſuſtentante dependens, à quo annulorum omnium gravitas ſuſtentari debeat, cum nullus in tota catena annulus poſſit ſeipſum ſuſtentare. Sic etſi admitteretur poſſibilis ſeries cauſarum infinita, neceſſario tamen ſi non intra, ſaltem extra illam ſeriem exiſtet cauſa aliqua prima, ac ſuprema, à qua ſic procedunt ac procreantur univerſa, ut ipſa per ſe exiſtens, à nullo debeat originis ſuæ primordia derivare.

Unde ſequitur, me huic ſupremo rerum omnium Conditori, ac meo primævo Parenti, ipſo creationis jure, ſinceram fidem, cultumque debere; ac proinde ſi hunc præſtare omittam, debito ſupplicio ejus arbitrio plectendum eſſe.

2. Neque tibi in mentem veniat, totam hujus univerſi machinam, ſine alio principio, mo e tantum ſua ab æterno ſubſiſſe, nec niſi ex varia corpufculorum mixtura, motu, ſymmetria, novas rerum ſpecies componi, potius, quam ab aliqua cauſa produci. Apage inane ſigmentum. Si enim Mundus hic adeo longævus foret, fatiſanè ætatis haberet, ut ipſe pro ſe loqueretur, & illius æternæ, ac venerandæ antiquitatis teſtimonium aliquod exhiberet. Jam verò, ſi omnes mundi Annales conſulamur, ſic inter ſe conſentiunt univerſi, ut ultra ſex millia annorum, nulla anteriorum temporum mentio reperiatur. Quin potius & novas artes & ſcientias, & regiones præciſis ſæculis incomperas, non ita pridem inventas eſſe Annalium monumenta conſignant, & noſtra etiam ætas teſtatur. Quod ſi ante hæc tempora, infinita ſæculorum millia effluxiſſent, quo pacto immenſa illa annorum æternorum retroacta ſeries artibus his excogitandis, aut regionibus inveniendis non ſuffeciſſet?

Neque dicas, has artes, aut anteriorum ſæculorum memoriam intercidiffe, ex aliqua præſcorum hominum incuria, quaſi prætermiſerint illi priorum temporum geſta & monumenta poſteritati conſecrare. Mirandum ſanè foret, in re tanta, tam publica, tam naturæ conſentanea, commune illud, & pluſquam Pythagoricum totius orbis ſilentium. Nihil enim hominibus magis jucundum, & à natura inſtitum eſſe ſolet, quam ſua, majorumque ſuorum decora, monumentis perpetuo duraturis, toti poſteritati celebranda transmittere. Idque nimis manifeſtum eſt ex ſingularum Gentium annalibus antiquiſſimis, & Virorum illuſtrium præclaris facinoribus, non tantum in ſcriptis hitoriiſ, ſed etiam in vivis marmoribus, ac maſoleis omni ſtudio ab oblivione vindicatis. Quod ſi ante præteritorum temporum memoriam ultimam, per immenſi temporis durationem, cum mundo homines extiſſent, illos quoque idem ardor, eadem antiquitatis explorandæ cupido rapuiſſet. De his verò ultra primum Adami ævum ſilent omnium gentium hitoria, omnia priorum ſæculorum monumenta conticeſcunt. Neque poteſt contra æternam mundi durationem, inſonare clariuſ teſtimonium, quam altiſſimum iſtud totius æternitatis ſilentium.

II. Fruſtra autem, ut hujus argumenti vim eludas, cum *Machiavelli* aſſeculis, conſuges ad ingentes aquarum eluviones, & varia orbis incendia, quibus præteritas omnia prioris ævi veſtigia ante Adamum conſumpta fuiſſe. Hæc enim commenta, cum nulla fide, aut hitoria fulciantur, ad fabulas & chimæras facile relegantur.

Sed age, ut rem preſſius urgeamus, quæro, Ex his eluvionibus & incendiis, aut hominum aliqui, aut nulli ſuperſuerunt? Si aliqui, poterant illi rerum præteritarum memoriam in poſteris conſervare. Si nulli, dic quæſo, quo modo ad te, nullo qui referret ſuperſite, harum eluvionum notitia pervenit? An non vides bellum iſtud eſſe commentum omni teſte ac præſidio orbatum?

Tuo igitur teſtimonio machinæ iſtius æternæ tota moles incumbit. Faciamus potro tecum per hujusmodi eluviones, & orbis univerſi conflagrationes, omne genus hominum abſumptum aliquando fuiſſe, nullo ſuperſite, qui anterioris ætatis notitiam propagaret. Sed hoc admiſſo, ulterius inquiri, quo pacto poterint homines aliqui poſt communem interitum, ſine parente, ſine conditore, in hoc orbe terrarum denuo comparere? Vis ut more *Deucalionis* novum genus hominum ex ſaxis reparatum, aut potius ex orbe lunari delapſum credamus? Minimè, inquis, ſed ex commixtione elementorum, ac calore ſolis, inſtar glirum aut ranarum, novi iterum homines è terra proſilière. Si & hoc generis noſtri probrum, potius quam Deum illius auctorem admittere non reformides? Dic quæſo, Cur non & hoc tempore reperiuntur homines aliqui terrigenæ, more ranarum aut murium in campis, aut paludibus, ex eadem corpufculorum mixtura profeminati? Adeſt non minor quam olim influxus ſolis ac ſyderum, præſto eſt eadem natura ac ſymmetria corporum ſublunarium: hæc omnia modis innumeris aſſiduè miſcetur, & agitantur: neque tamen hæc ætenuſ unum nobis maſculum, aut embriõnem in orbe univerſo, extra atheorum cerebrum, protuliſſe memorantur.

En quo tandem evaneſcant dementes Impiorum cogitationes! Quantumvis illi oblivione æternâ omnia involvant, & hominum genus ad ranarum aut pulicum ſortem abſciant, & mundum ipſum flammis & undis pænè evertant, ne ſic quidem ſupremum univerſi Conditorum effugiunt.

Cum igitur hæc ætenuſ oſtenſum ſit, nec mundum, nec homines ab æterno extiſſe, neque potuiſſe in tempore à ſeipſis, nec ab alio principio in infinitum procreari, manifeſtè conſtititur, à prima rerum omnium cauſa ac conditore originis ſuæ primordia obtinere, cui proinde ſincera fides, ac Religio debeat.

§. II.

Dico Secundò: *Ex ipſa Hominiſ conſcientia, & rerum caterarum Ordine perfectiſſimo, ſupremi Moderatoris providentia omnibus adoranda & colenda eluceſcit.*

IV. **A**C primò quidem, hanc ſupremi Numinis agnitionem intimis hominum pectoribus ab ipſa natura inſculptam eſſe deprehendimus, ex ſtimulis *Conſcientia*, ſive tacita formidine, quâ admiſſo gravi flagitio v.g. homicidio, homines etiam ethnici concutiuntur, quantumvis illud in vaſta ſolitudine, abſque omni arbitro aut teſte patratum fuerit. Quæro enim, quem poteſt ille homicida violatæ legis vindicem formidare? Non primò ſeipſum, nullum enim à ſeipſo ſupplicium pertimeſcit. Non alium hominem, qui crimen reſtetur, aut puniat: certus enim eſt, nullum mortalium ſceleris ſui conſcium fuiſſe: & tamen tacitus illi tremor, & ſolicitus pavor exagitat. Deum igitur ubique præſentem, Deum omnia etiam occulta inſpectantem trepidando metuunt, & metuendo agnoſcunt quem

quem nempe, ut auctorem naturæ pertinet, violatam naturæ legem in præfenti, aut futuro sæculo vindicare.

Hinc igitur agnosco, me in ipso mentis meæ tribunali adeo vivum circumferre supremi Numinis testimonium, ut si debitam illi fidem & obsequium non exhibeam, non tantum Deum Judicem, sed etiam meam conscientiam habere debeam contra me vindicem, testem, accusatorem.

V. Secundò: Si transfero oculos à me ipso in hunc *Orbem aspeclabilem*, occurrit imprimis, hæc in qua consisto, Terræ, & Maris ingens machina, in medio Aëre, nullo sustentante, librata. Hinc ascendo ad amplissimum globum Lunæ & Solis, qui constanti tot seculorum cursu orbem universum illuminat. Pergo hinc ulterius ad reliquas Stellas, multitudine innumerabiles, splendore eximias, miro & immutabili ordine in Firmamento collocatas. Considero denique ipsius Firmamenti amplitudinem immensam, & motum præcipientem, tot tamen millibus annorum, absque errore minimo, in suo cursu ac tramite persistentem.

Horum singula si cum Astrologis penitus contempleremur, comperiemus magnitudinem Solis plusquam centies & quadragies totius terræ globum superare: imò alii ad millies septingentes cum Tacquetio nostro extendunt. Terræ autem totius ambitus prope ad viginti duo leucarum millia porrigitur. Stellas in firmamento nocte serenâ conspicuas quis poterit numerando recensere, quæ ad constellationes mille viginti duas reducuntur? Et tamen inter has, plures stellæ quæ dicuntur primæ magnitudinis, totam Terram plusquam quadragies excedunt. Distantiam autem immensam Stellarum Fixarum à Terra inde conjicies, quod ipse Sol, multò nobis vicinior, distet ultra quatuor milliones milliarium; Luna verò ultra septuagies mille miliaria Belgica. Movenitur autè astra firmamenti singula velocitate tam stupendâ, ut in singulis horis multos leucarum milliones conficiant, cum & ipse Sol in circuitu multò inferiori, non minus quam millionem leucarum in horas singulas decurrat. Quæ omnia ad ampliorem longè numerum extendi censet Ricciolus, & ex parte G. Hesius, alique viri accuratissimi.

Nunc inquirò, à quo tandem possunt existere, & ordinari hæc quæ recensui universa? Non eo pertingit Hominis industria, quæ vel in unius familiæ gubernatione mirum quantum defudat: nec opus est Angelicæ virtutis & intelligentiæ, angustis nempe spatiis, ac limitibus circumscriptæ. Non igitur existunt illa nisi à supremo, & perfectissimæ mentis Artifice, qui singula eum nondum essent, ex nihilo produxit, producta inter se aptissimo ordine disposuit, & sic disposita in eodè tenore ad hunc usque diem continet, ac conservat. Non enim potuit ingens illa rerum machina per se, absque supremæ causæ adminiculo, ex nihilo emergere, ut in §. 1. ostendi; multòque minus absque ejusdem dispositione ac consilio in eam, quam descripsi, formam ordinemque fortuito consurgere. Ut si in vasta solitudine occurreret palatium amplissimum, optimo singularum partium ordine constitutum, nemo est hominum, qui illic non agnosceret, talem fabricam non casu fortuito, sed ab Artifice mente & ratione prædito in talem ordinem formamque coaluisse.

Eodem modo ulterius investigandum, quonam moderante dirigatur *Motus Solis* perpetuus in suo ac-cessu, & recessu, ad certos fines & usus rerum sublunarium, ut ver hyemi, veri æstas, ætati autumnus, ordi-

R. P. Arsdæ. Tom. I.

ne ac lege nunquam aberrante succedat? Non possunt sanè hæc omnia ab alio principio promanare, quam à supremo, ac sapientissimo rerum omnium Moderatore, cui curæ est tam vario solis motu, ac temporum alternatione, hominum genus, resque cæteras ab interitu conservare. Sol enim, cum sit mentis & rationis expertus, neque rerum sublunarium exigentias intelligere, neque cursum suum certâ lege ad earum usum, utilitatemque flectere, aut ordinare potest. Cernimus enim, verò, nec Cymbam unam, utpote ratione carentem, absque nauclero, nec Currum unicum absque auriga, ad destinatum locum motu se proprio, consilioque dirigere. Multò minus potuit tam varius, tam diuturnus solis, syderumque motus, sine supremo moderatore, per sex millia annorum, ad fines adeò admirandos cæco impetu insecti, nullo consilio dirigi, nullâ providentiâ gubernari. Inops ipse sit mentis qui hæc sine mente perfectissima fieri posse arbitretur.

Qui ergo creaturas etiam rationis expertes ad fines suos tam accuratè dirigit, quomodo patietur hominem ratione præditum, ab ultimo suo fine, qui est ipse Deus, impunè recedere, & ab ejus fide, & obedientia spontè aberrare?

VI. Quod si etiam in *Homine* (qui meritò *microcosmus*, sive, parvus mundus, dicitur) consideres partium singularum ad se mutuo, suasque operationes *Proportionem* & *symmetriam* admirandam; si etiam in singulis animalculis tot *Insectis*, tam solerit inditos ad suam, suæque speciei conservationem, si in ipsis Arboribus, & plantis, imò in unico *Flosculo* adertas partium singularum ad suos fines ordinatissimam texturam; feminis ex quo paulatim formatur vim, & energiam; stipitis unde flos superius consurgit varios, & æquabiles plexus; si denique singularum particularum mirabilem, sibi que semper constantem ordinem & æconomiam penitus perspicias, illico profectò exclamabis, Hic digitus Dei est, hic sapientia sublimissima, hic supremi Opificis artificium.

Idem illicò deprehendes si pergas ad Animantia singula, ac tantum inquiras, quorum præ aliis Ciconiæ, ac Grues collum, rostrumque habeant longissimum? In promptu causa est, partium debita ad suos fines proportio. Quia cum animantia ista præ cæteris pedes habeant oblongos, necessaria etiam fuit colli, rostrique longitudo sic proportionata, ut ad alimentum sibi ex terra desumendum extremum rostri porrigere valerent: hæc verò longitudine carent passeret, columba cæteraque; volucres quæ pedes habent breviores, adeoque rostrum terræ vicinias.

Quorsum *Animalia terrestria* equi, boves, leones, &c. quatuor pedibus sustentantur, *volantia* tantum duobus fulciantur? Quia illa quadrupedia terræ insunt, gramine aluntur, & graviori constant corporis mole, quæ ad sui sustentationem quatuor pedes veluti toridè columnas requirit. *Volantia* verò, cum maximè aërem incolant, muscis pro alimento captandis alas potius, quam tot pedes deposcunt. *Piscibus* denique non pedes, non pili, non plumæ, sed squamæ dense, instar lorice; aquarum frigori obsistentes; ac branchæ tenues aquam dividentes, corpusque in ea libantes solertissimè attribuuntur.

Ac ne in singulis ad alia minuttiora, qualis est unius oculi fabrica admiranda, latius excurram, de solo corpore humano cum Anatomicis pronuntiat eximius olim *Averroes*, adeò eminentem esse illius in particulis singu-

Arsdæ
kin

Theo-
logia

DIY

1730

1730

lis structurâ ac symmetriam, ut non possit ab alio, quàm à supremo profus rerum omnium Artifice fabricari. Hoc artificium admirandum, in rebus creatis maximè obviùm & aspectabile, si quis attentè contempletur, scalam habet expeditissimam, quâ ad supremâ atque increatâ Sapientiâ non tantùm notitiâ, sed etiam summam illius admirationem, amoremque facilè conscendat.

§. III.

Dico Tertio: *Spiritus à corporeo sensu separati, uti & Miracula vim naturæ exuperantia, ad divinâ Potentiâ notitiâ, cultumque manifestè adducunt.*

VII. PRIMò quidem, Extra creaturas in hoc mundo aspectabiles, occurrunt etiam *Spiritus invisibiles à materia, sensuque separati, ut sunt Angeli, ac dæmones*, qui in oblectis hominum corporibus sese produnt per operationes admirandas, quæ à nullo hominum possunt exerceri. Nihil enim certius est, quàm dari artem Magicam, & occulta cum dæmonibus pacta & commercia, ex quibus cogimur admittere *Spiritus corporis expertes, maximâ agilitate, intelligentiâ, ac potentiâ præditos*, quâ producuntur effectus, qui omnem potestâtè naturæ visibilis longissimè transcendunt. Sicut ergo inficiari non possumus existere hos *Spiritus*, qui sub aspectum non cadunt, à rebus corporeis separatos; ita necesse est agnoscere *Spiritum aliquem supremum, ac potentissimum*, qui occultâ virtute cætera omnia moderatur, quem Deum vocamus, et illum nec visu, nec alio sensu percipimus.

Secundò, supremi Numinis Majestatem nobis produnt, innumera omni ævo Miracula, quæ cum omnes naturæ vires excedant, à solo Deo ea provenire necesse est; qualia sunt tot manifesti favores sinceris Dei cultoribus concessi; tot pœnæ sacrilegis, ac perjuris repenti irrogata.

VIII. Quarto enim, A qua virtute aut potestâte prodierunt supra vim naturæ tot Prodigia olim patrata, dum divinis instar muri hinc & hinc Oceani fluctibus populus Israëliticus, duce Moysè, profundum maris alveum sicco vestigio transmisit: aut dum Josue invocato Numinis auxilio, in medio æthere præcipitem solis cursum extemplo frenavit. Et ut propinquiora memorem, quo auctore Christus coram multis testibus Lazarum è monumento, filium viduæ è feretro, & plures alios luce orbatos ad vitam repenti suscitavit? Quâ vi, aut potentiâ plures alii Dei cultores, omni ævo ad nostra usque tempora, paria superioribus prodigia orbi palam spectanda exhibuerunt. Potuerunt scilicet elementa, potuit vis occulta naturæ ad hujusmodi miracula sufficere, quæ omnem naturæ potestatem manifestè transcendunt. Diu sanè multumque universæ Naturæ opem implorabis, antequam ea opitulante unius digiti vulnus momento obducas.

Sed ne tam potenti argumento ad præstandum Numini fidem cultumque adigatis, hæc omnia ut historias falsas, aut oculorum ludibria, cum Machiavello, dicere non erubescas. Verùm non advertis te pariter infano ausu omnium historiarum fidem, & humanum commercium è mundo relegare? Gesta Regum, aut Cæsarum undenobis nisi ex conscriptis majorum monumentis recensere? At, si tecum insanire velim, reptiabo universa. Proferes testes ac tabulas plurimorum Auctorum fide, ac testimonio ad posteritatem transmissa. Dicam illico, falsas historias, fictas tabulas, omnia

hominum astu & fraude odornata. Nulla ergo deinceps in tabulis, nulla in testibus, nulla in hominum dictis aut factis fides residet. Quod aliud non est, quàm necessarium vitæ humanæ commercium, & omnem probandæ veritatis viam penitus intercludere. En quo devenit ista hominum vesania, quæ dum tentat è mundo rollere fidem divinam; omnem pariter destruit fidem humanam.

§. IV.

Dico Quarto: *Ex prædictis apertè evincitur, quemlibet Dei agnitionem cultumque liberè avertentem, rectè inter homines fatuum, aut amentem reputari.*

IX. Hoc ut demonstrarem, assumo principium à Philosopho traditum *jo. Ethicorum*, & ab omnibus summo consensu receptum: *Quod universis videtur, id verum esse debet.* Hoc enim principio sublato, facile negabo, bonum esse vivere, malum mori; mel dicendum dulce, fel amarum. De hoc autem si dubitavero, fatuus illico appellabor, quia hoc & universis videtur, & natura ipsa loquitur, mel scilicet dulce, fel verò amarum esse: Nam ut verissimè Tullius, de quo omnium natura consentit id verum esse necesse est. Nunc ulterius subsumo: Atqui universis mente sanâ præditis semper videtur, semperque visum est, dari in mundo aliquod Numen debità religione colendum. Constat enim ex omnium gentium historiis, etsi invente fuerint nationes, quæ vitam duxerint sine domibus, sine vestibus, aliisque hominum commodo ac naturæ consentaneis; nunquam tamen extare gentem, aut urbem, cui nullus sit Deus, nulli ritus, nulla sacrificia. Adeò ut inter regiones postremo sæculo in novo quasi orbe repertas, nulla sine religione aliqua vixerit, quamvis in cæteris vix à belluis differre viderentur. Neque potest communis ille hominum sensus ac consensus ab alia causa enasci, quam à quadam luce, ac communi dictamine ab Auctore naturæ omnibus impresso, ut illum tanquam primum originis suæ principium sibi quaerendum ac colendum agnoscerent. Quod autem à natura duce, & ingenta omnibus luce proficiscitur; id absq; dubitatione verum certumque à quovis ratione prædico judicari necesse est. Adeò ut si quis præfractè obluetur, aliud existimari nequeat, quam hominem illum laeso turbatoque cerebro, vim judicandi amisisse, quâ solet verum à falso discerni.

X. Atque hinc ulterius conicio, contra curam debitam inquirendæ Religionis, Ab auctoritate Libertinorum nullum posse prætendi argumentum, quos hic in delirantium numerum redigendos esse jam demonstravi. Nulla sanè fatuitas est sine aliquo similibus cerebri patrono, neque tamen rebus communi orbis judicio receptis, quidquam derogare solent dissona paucorum deliria. Communis certusque est hominum sensus, vitam suam cuiuslibet æstimandam; & tamen inventi sunt aliqui qui violentas manus sibi intulerunt. Quid magis cœcitas, quam nos aliquid certi cognoscere? id tamen: præfractè negatur. Veritas est lumine natura præstita, me non posse simul scribere, & non scribere, sed & hoc à Parmenide pro falso habetur. Nulla denique veritas adeò lucida est, ut ad eam proterva quorundam ingenia non caligent; quod si ad obducendam veritati caliginem, illa paucorum cæcitas sufficeret, jam pridem omnis è mundo veritas exularet.

Hoc interea ex dictis liquet, in nullo rationis dictamine,

mine, communem orbis universi sensum magis convenire, quam in admittendo aliquo Numine ac Religione, quam quisque ex sola natura luce ac magisterio sibi colendam esse decernit. Unde demum conficitur, nihil posse obtendi quo minus inter fatuos, aut emotæ mentis homines esse censentur, qui contra veritatem adeo apertam paucos sequuntur Libertinos, quos in hoc iudicio impotes esse, & in media luce cæcutire, jam palam fecimus & pluribus infra confirmandum erit.

§. V.

Dico Quintò: *Ex argumentis hæcenus allatis certò concluditur, ex neglectu Fidei, cultusque divini, sequi penam ignis æterni.*

XI. **P**rimò, Quia communi orbis consensu ex his, & sequentibus argumentis, Omnes non modò Christiani, sed etiam Judæi, Turcæ, ac pleræque Gentes Barbaræ omni ævo hanc indubitatam intulere sententiam: *Qui negligit Deum in hac vita dignè colere, in altera vita condignè punietur.* Sicut ergo violatæ fidelitatis erga Regiam Majestatem condigna pœna est, ferri, aut flammæ tortura, definito tempore duratura, ita neglectus fidei debitæ Regi æternò, condignum supplicium est cruciatus ignis æterni. Quia Dei infiniti Majestas & excellentia, cujuslibet Principis dignitatem infinitis gradibus antecellit.

Hoc cum ita sit, quo modo potero ego ad hanc totius Universi vocem obsistere, aut in hoc præ omnibus vitæ negotiis curam & cogitationem non intendere, ut divinæ Majestati debitam fidem, cultumque persolvam. Si enim in periculis vitæ præsentis brevi finiendæ, omni studio remedia quaruntur tutissima, quanto magis id agendum est in præcavenda jactura vitæ æternæ, & vitandis pœnis perpetuò duraturis.

Secundò. Præter hanc totius naturæ vocem, Deus ipse per voces Prophetarum hanc doctrinam omni ævo hominibus propalavit, & novissimè locutus est nobis in Christo Filio suo, qui in testimonium *Hujus veritatis à se revelatæ, in publica orbis luce, cæcis à nativitate visum, claudis incessum, mortuis plurimis vitam momento restituit.* Qui in demones, in elementa, in morbos omnes, solâ voce, aut nutu, absolutissimum exercuit imperium. In cujus morte supra omnem naturæ ordinem, orbis universus densa tenebrarum caligine obductus est, & tota terræ machina horrendo tremore concussa, petris scissis, & mortuorum sepulchris divinâ virtute referatis. Qui denique post mortem redivivus, pluribus palam inspectandus & palpandus apparuit: ac demum divinâ luce refulgens, coram multis testibus, in cælum propriâ virtute conscendit.

Quæ omnia, pariter cum sua doctrina probatissimis *divinarum Scripturarum monumentis*, & innumeris per Evangelii præcones *Miraculis* confirmatâ, adeo omnibus manifesta reliquit, ut maxima pars orbis, non vi aut armis, sed apertâ veritatis luce adaucta, ejus doctrinam quantumvis arduam accipere, & suo sanguine consignare non dubitaverit. Doctrinæ autem à Christo traditæ *Primum Principium* hoc est, Deum debitâ fide, & cultu agnoscere recusantibus, paratum esse post hanc vitam supplicium ignis æterni. Sic enim loquitur Christus *Matthæi 25, v. 51.* Ite maledicti in ignem æternum, & v. 46. Ibunt hi in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

XII. Dura, inquires, hæc sententia est. At omnium sententia est. Nulla Ecclesia, nulla inter Christianos Secta unquam dubitavit, sine vera fide impossibile esse

Deo placere, aut ignis æterni pœnas evadere, si quis eam ritè propositam suâ culpâ admittere recuset.

Nunc igitur animam collige, & apud teipsum expende, Quantum hæcenus curæ adhibueris in deligenda illa Fide ac Religione, in qua possis Deo placere, & ignis æterni tormenta effugere. Quis viator sine ullo examine ingreditur quamlibet viam primò occurrentem, nisi sponte velit in errorem, & interitum incidere? Non ideo via ad salutem recta est, quia lata, quia jucunda, cum ipsa veritas moneat *Matth. 7, v. 14.* Angusta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam. Quia nempe viam veræ fidei pauci seriò investigant, sed illam ingrediuntur, ad quam vel commodum vitæ, vel lucrum, vel officium, vel amicorum exemplum invitat. Et tamen in altera vita, nec officium, nec lucrum, nec amici ulli, sed Fides vera & sincera poterit te ab ignis æterni pœna præservare.

Interroga igitur te ipsum iis verbis quibus à Christo interrogaris *Matth. 17, v. 26.* Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiat? Cras fortè stabis ante tribunal supremi Judicis, Fidei tuæ rationem redditurus, ubi in momento accipies extremam sententiam, unde pendet tota Æternitas. Adhibe ergo nunc in inquirenda veritatis via illam curam ac studium, quòd seriò à te adhibitum non fuisse, ferò lugebis: in hoc enim puncto, ad vitæ finem ultrò errare, aliud non est quam æternum perire.

ARTICULUS II.

Enervantur varia Argumenta & effugia contra hæc à Libertinis opponenda.

I. **R**espondebunt pro sua, suorumque errorum defensione, Atheorum more, horum temporum Libertini: *Hominem* ex jure & dignitate naturæ suæ in res sublunares liberum dominatum, usumque obtinere. Durum proinde videri, à superiori aliquo Numine, quæ naturali hominis libertati ac felicitati in creaturarum usu maximè præjudicant: ideoque nolle se ex doctrina sibi incerta, de libertatis suæ certa possessione deturbari.

Sed ut tuo etiam, Libertine, commodo consulamus, abs te quæro: An non tibi multò durius videatur eam de Deo, ejusque legibus doctrinam abjicere, quæ si vera sit, absque ullo in futurum remedio, tibi allatura est calamitatem perpetuò duraturam; si verò falsa, nihil eam profecti in hac, aut altera vita nocitura est? si enim nullum existat Numen, nullus quoque erit hominum qui post hanc vitam, tuum tibi in colendo Numine errorem exprobrabit: illo autem existente, unâ cum spreti Numinis ultione, consurget adversum te tota hominum multitudo, quæ ab orbe condito Deum ritè coluit, tuæque vesania, quod à communi orbis sensu ultrò aberraveris, meritissimo jure insultabit. Securum igitur te reddit Numinis veneratio à gravissima pœna Atheis perpetuò formidanda, atque insuper spem parit ingentis præmii sinceris Dei cultoribus, communi orbis iudicio, in perpetuum destinati. Et quamvis (quod fieri nequit) tuum de existentia Numinis iudicium cum communi orbis consensu falleretur, per hoc præsentis vitæ conditionem nihil reddes deteriore. Amens ergo sis si doctrinam omnibus ad-

eo compertam amplecti recuses, quæ te pœnæ securum, ac perpetuò felicem reddere potest, miserum non potest.

II. At, inquires, quo modo in totius vitæ decursu possum esse non miserimus, si in omni actione vindicem supremi Numinis manum mihi perpetuò imminentem agnoscam, à quo dum in libero rerum creatarum usu, aut abusu futura supplicia pertimesco, statum præsentis vitæ ego mihi fabrico quovis gehennæ periculo deteriorem?

Pones facile hanc miseriam formidinem, quam præsentium illecebrarum spectra injiciunt, si haud minorem esse hominis Christiani quam Athei, etiam in præsentis vitæ, felicitatem, mecum æquâ lance expendas. Vita hominis Athei, sive Libertini divinum cultum aspernantis, perpetuam patitur cum vera ratione lucetam ac dissidium, dum adverteit se, in repudiando Numinis obsequio, à communi orbis sensu dissidère. Nullum habet in Dei providentia solatium aut asylum, ad cujus præsidium in adversis confugiat: nullum illi intercedit cum veris Dei cultoribus Religionis vinculum aut commercium: omnium in hac vita odium & opprobrium incurrit: ac post mortem nullam alterius vitæ felicitatem expectat. His autem solatiis ac gaudiis homo Christianus in præsentis vitæ jucundè perfruitur, usque intra conscientie sinum suavissimè oblectatur.

Liberum verò rerum creatarum usum si spectes, hic quoque usus in homine Christiano, quantum necesse est ad benè beatèque vivendum, nulla ex parte desideratur. Præstò illi abundè sunt oblectationes innumeræ divinâ lege concessæ, quæ tantò suavius ac securius mentem explent, quantò magis defæcaturæ sunt à belluinis cupiditatibus illecebris, à quibus ipsa natura, & ratio abhorret. Non arceat illum sua in Deum Religio à communibus fortunæ donis, à publicis in republica in honoribus, ab opibus legitime acquirendis, à clari nominis fama ad posteritatem transmittenda, in nulla denique parte felicitatis humanæ Christianus Atheo aut Libertino concedit: in hoc semper dispares, quòd homo Libertinus habeat plurimùm quod post hanc vitam timeat, nihil omnino quod sperare possit.

III. Si fortè dicas, Onus tibi maximum, & quavis Eternâ gravius apparere; captivum tradere intellectu ad obsequiû fidei, in rebus capti difficillimis, quæ omnem intelligentiæ tuæ lucem effugiunt: ut est Deus unus & trinus; Animæ immortalitas, & alia non minus ardua fidei mysteria. At quid si ego palam fecero, dum onus hoc amoliris, & te nihil absq; sensuum experimento credere profiteris, assumpsisse te onus credendi mysteria multo magis abstrusa, & ab omni sensu & ratione remota, quam quæ tibi per Atheismum excussisse vidèris?

Age imprimis? Homo Christianus credit existere Deum, qui sub ejus sensum aut aspectum non cadit; Atheus verò, ut Dei demonstrationem enervet, admittit seriem causarum infinitam, aut occultas atomos, ex quarum fortuito concursu omnia coalescant: hanc autem seriem infinitam, has atomos occultas, hunc concursum tam affabrè, & tamen fortuitò omnia formantem, nec illi visus, nec sensus, nec ratio ulla unquam spectandum exhibuit.

Secundò, Christianæ fidei professor Animam hominis, quam nunquam spectavit, immortalem agnoscit: Atheus animam post mortem in nihilum abire profiteretur, quam tamen nunquam suis oculis in nihilum

evanescere conspexit. Christianus asserit omnia in hoc orbe suprêmâ Dei sapientiâ disponi: Atheus è contra sustinet res universas à solo Fato gubernari; neque amen arbitror ipsum ullo hæcenus sensu Fatum magis, quàm Deum percepisse. An non adverteis, Libertine, quàm recondita, & ab omni sensu aliena dogmata tu in Atheo admittas, qui tamen profitetur, se nihil agnosceri velle, nisi quod aperto sensuum testimonio comprobatur. Quod si in his figmentis tam abstrusis, non dubitat captivum tradere intellectum, quid illum in admittenda Numinis existentia remoratur? Quam ratio demonstrat, quam Doctorum auctoritas probat, quàm Gentium panè omnium consensus aperte testatur.

IV. Nunc tandem, ut te propius conveniam quaero; An hanc doctrinam pro tua agnoscas; *Veritas omnem vitæ humanæ ordinem, justitiam, honestatera pervertit: Falsitas optimum in mundo ordinem, justitiam, honestatem inducit.* Haud dubito, maleficanum hoc doctrinæ monstrum confestim averfaberis. Efficiam tamen paucis ut hoc naturæ immane monstrum, mentis Deum averfantis fatum esse agnoscas. Si enim verum est hoc quod supponit Atheus, Non est Deus, non est Providentia, non est Religio quæ ulla hominum flagitia prohibeat aut puniat; liberum erit sine scelere etiam innocentem trucidare, aliena bona rapere, alterius thorum violare, per nocturna furta aut incendia quascumque domos & urbes devastare, quidquid furor, quidquid libido suggesterit, absque ullo crimine aut Numinis metu patrabitur. Sublato enim Deo tollitur lex divina, sublata autem lege, omne flagitium legi contrarium, & constituta flagitio pœna penitus evanescit. Quinimò si Numen è mundo tollas, jam blasphemia, perjurium, impietas, virtus erit maxima, ac laude dignissima: utpote conformis primæ Atheorum veritati, qui divinum Numen nihil nisi commentum aliquod vanum, ac chimericum arbitrantur.

V. Ex adverso, quidquid in rerum natura honestum, quidquid rectè ordinatum conspiciamus, si Atheo credis, Falsitatis beneficio acceptum referamus oportet. Supponit enim Atheus dogma esse falsissimum, *Deus existit.* Et tamen ex Dei existentia ab hominibus credita, profluunt actiones honestissimæ, ut fides in verbis, fidelitas in pactis, amor justitiæ, obedientia legum, denique odium omnis flagitii, quod agnoscunt homines à Deo justo judice severè puniendum; uti credunt ab eodem amorem æquitatis, & omnis actionis honestæ æterno præmio remunerandum.

Quid autem magis distortum fingi aut cogitari potest, quàm rectissimam bene agendi normam ex errore falsissimo enasci, primam omnis æquitatis regulam, iniquissimo ficti Numinis cultu contineri: denique optimum in rebus humanis ordinem, pessimo totius naturæ monstrò deberi? An non aperte vides, quo pacto ex universo cerebri tui judicio, totius universi ordo evertatur.

Neque dicas, sepositâ cognitione, ac lege divinâ, ipsi Naturæ humanæ innatum esse hunc æqui, rectique amorem, ut sponte sua actiones cum flagitio conjunctas averfetur, eamque esse legem quandam non aliunde acceptam, sed ipsi naturæ per se impressam.

Nam ego ex adverso demonstro, illam rectè agendi legem non posse naturæ inesse, nisi eam aliunde ex perfectiori principio inditam fuisse agnoscas. Memineris enim te, qui Deum naturæ conditorem inficiaris, Animam

Animam quoque homini incorpoream atque immortalem negare: teque totam hominis machinam, & quicquid in ea continetur ex fortuito quarundam atomorum concursu fabricare.

VI. Quæro igitur nunc, quo pacto ex fortuita illa corpusculorum congerie, quibus ex natura sua nihil rationis inditum est, provenire possint illa perfectissima rationis principia, quæ etiam quandoque reluctantæ naturæ singulos homines docent: *Suum cuique tribuendum: Parentes honorandos: Alteri non faciendum quod tibi nolles fieri, &c.* Ea enim vis insita non est corporibus ex se stupidis & ratione carentibus, ut in unam molem conflata, talia conferant rationis lumina, quibus ipsa penitus destituuntur. Certissimum namque totius naturæ axioma est, Nullam causam posse producere effectum seipsa perfectiorem. Quomodo ergo suprema illa rationis principia, & nulli errori obnoxia, poterunt provenire à sola symmetria, motuque corporum elementarum, quibus nihil magis proprium ac congenitum est, quam casus, error, & ignorantia? Sicut igitur à Magistro inanis cerebri, ac nullis artibus imbuto, nemo scientiam hausit indubitam, & omnis erroris expertem, ita necessarium erit desicere ac vacillare prima illa rationis principia, quæ pro certissimis habentur, nisi à suprema ac perfectissima quadam intelligentia deriverentur, qualem extra hanc quam cernimus corporum congeriem inquiras necesse est.

Atque hinc ut arbitror satis manifestè deprehendis, ipsam naturæ vim, in qua effugium quærebatur, te ad supremum ac perfectissimum intelligentiæ Numen sua sponte adducere, dum invictè demonstrat, hæc ipsa rationis principia, quæ naturæ attribuit, non posse homini inexistere, nisi Deum, qui illa Animæ incorporeæ impressit, ut primum primæ veritatis fontem & auctorem agnoscas.

ANIMÆ IMMORTALITAS.

Ex demonstrata Dei existentia, & ratione naturaliter deducitur.

VII. Probatur primò, ex divina auctoritate & veracitate, quæ falli aut fallere non potest, in Scripturis sacris à se dictatis animæ nostræ immortalitatem disertè declarante. Patet *Matthæi 10.* Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: Ubi verba illimitata, non possunt occidere, satis etiam declarant animam ex natura sua, non ex solo Dei decreto absolute esse immortalè. Patet idem *Matth. 15.* Ibunt hi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam. Idem denique Ecclesia universa, Verbi divini interpres à Deo constituta, declarat in Concilio *Lateranensi III. Sess. 8.* his verbis. Cum diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de natura animæ rationalis, quod mortalis sit; sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus omnes asserentes, animam intellectivam esse mortalem, &c. cum illa non solum verè & essentialiter humani corporis forma existat, verum & immortalis &c.

Probatur secundò, ex Iustitia Dei perfectissima ac sapientissima, quæ proinde plectere debet improbos, & remunerari probos. Atqui id sapè non facit in hac vita, in qua cernimus improbos affluere delictis, probos verò miseris multis affligi. Ergo id præstare debet post decessum huius vite mortalis. Unde etiam sequitur post illam debere animam ad minimum pro

aliqua temporis duratione supervivere. Si autem post separationem à corpore permaneat aliquo tempore superstes, nulla est causa cur unquam postea intereat, cum ex natura sua nullum habeat contrarium à quo destruat, neque per se sit naturæ fluxæ, nec aliud assequatur quod exigat eam in nihilum reduci. Quin è contra expetitur animæ humanæ à natura insitum esse appetitum quendam innatum ad quietem & beatitudinem perfectam, adedque perpetuam: hic autem appetitus frustraneus & chimericus foret, cum nulla beatitudo possit esse perfecta nisi sit cum perpetuitate conjuncta. Hoc argumento utum fuisse S. Petrum adversus Simonem Magum, ad evincendam animæ immortalitatem, astruit *D. Clemens lib. 3. Recognitionum.*

VIII. Probatur tertio, ratione naturali. Ex eo quod Anima nostra naturam habeat spirituales, sive incorporeas, quæ proinde ex se nulli est obnoxia corruptioni. Incorpoream autem esse Animæ nostræ substantiam, convincunt *i. Cogitationes humane*, quæ sunt operationes animæ, & talis naturæ, ut nequeant illæ per se à potentia corporea exerceri. Versantur enim cogitationes nostræ circa res absentes, imò nullo modo existentes, circa rationes universales, & abstractiones mathematicas quæ sub sensum non cadunt, circa res merè spirituales, circa spatia imaginaria, circa mundos alios possibiles, circa chimæras, circa infinitum, circa Angelos profus incorporeos, & circa ipsum Deum.

Atqui corpus tantum potest versari circa id quod existit, & ipsi præsens est, ut patet in vi magnetica quantumvis admiranda, & quavis alia vi corporea, quæ non agit nisi in certa spatii determinatione. Sicut & in singulis sensibus corporeis, manus tantum potest tangere, oculus videre, gustus, odoratus, & auditus tantum percipere id quod actu existit, imò quod sic est præsens ut sensum afficiat.

Ergo Anima nostra, quæ est principium effectivum talium Cogitationum & operationum, non potest esse corporea, sed purè spiritualis, & ex natura sua incorruptibilis, juxta axioma commune Philosophorum, *modus operandi sequitur modum essendi*, sed modus operandi est incorporeus, uti probatum est, ergo & modus essendi.

Probatur quartò, & validissimè ex hominis Libertate: quia indifferentia quæ Anima se determinat modò ad hoc, modò ad illud cogitandum, volendum, vel nolendum, item ex deliberatione prævià modò ad hoc, modò ad illud discernendum, concludendum, &c. non potest esse actus corporeus, qui semper est ad unum determinatus, neque versatur circa consequentias, divinationes, abstractiones, & multò minus circa ea quæ sunt æterna, aut supernaturalia. Hinc etiam ipse *Plotinus* antiquissimum Scholæ Platonice lumen *Enneade 2. cap. 4.* animam esse incorpoream ac immortalem necessariò concludit.

Idem convincit *Imperium absolutissimum* quod anima, cum vult, in corpus, ac potentias illius corporeas exercet: uti dum contra naturalem appetentiam corporis, compescit illius oblectationes, frenat gustum, domat libidinem, mortem etiam naturæ corporeæ terribilissimam pro Deo, ac virtute ultrò appetit. Quod sane vim maximam contra, & ultra omnem corpoream evincere, agnoscit ipse *Boetius*, & alii inter ethnicos Philosophos naturæ exploratores accuratissimi. Idque in simili manifestè elucidatur: Quando contra decurrentis aquæ torrentem navis propellitur, sine dubitatione.

Arde
kin

Theo-
logia

bitatione concludimus non vi aquæ defluentis, & navigio resistentis, illius motum in partem adversam ulterius impelli, sed alia quadam validiori, sive remorum, sive ventorum &c. Quod in actibus illis humanis contra obluçantem corporis sensum & appetentiam clarè elucescit: ab alio scilicet principio incorporeo actus illos promanare. Hinc ipse qui divinus dicitur *Plato in Phadone* Animam humanam primo rectori, sive Deo, propiorem ait, quia regit, rectorique primo assimilatur.

IX. Sed ne ad demonstrandam hanc animæ immortalitatem, hic preliis deductam, latiori stylo cogar excurrere, *Ciceronem* Oratorum principem, ex ipso natura lumine, & priscorum seculorum Philosophis, multa paucis complectentem hic breviter subijcio, libro de *Senectute circa finem*. Sic, inquit, mihi persuasi, sic sentio, cum tanta celeritas sit animarum, tanta memoria præteritorum, futurorumque prudentia, tot artes, tot scientiæ, tot inventa, non posse eam naturam quæ reas contineat, esse mortalem: cumque semper agitur animus, nec principium motus habeat, quia se ipse movet, nec finem quidem habiturum esse motus, qui nunquam se ipse sit relicturus: & cum simplex animi sit natura, neque habeat in se quidquam admixtum dispar sui, atque dissimile, non posse eum dividi; quod si non possit, non posse interire.

Horum singula multo evadent clariora, si latius expendas *Intellectus* humani *Inventiones* admirandas nulli naturæ corporeæ communes, nullisque penè limitibus circumscriptas, circæ tot vocum, & idiomatum dissimiliorum institutiones, tot scripturarum species, tot picturarum delineationes subtilissimas, tot musicæ organa, vocumque inflexiones ordinatissimas, tot artium, totque scientiarum subtilissimarum acquisitiones, in astrologia, arithmetica, optica, geometria, aliaque tam multiplici rerum tam humanarum, quam divinarum notitia: quæ omnia intellectus humani capacitatem arguunt quodammodo illimitatam.

Et quidem quod concernit solam hominis *Memoriam*, de *Mitridate* Rege Ponti ac Bithuniæ tradit *Plinius* lib. 7. cap. 14. illum linguarum viginti duarum adeo fuisse peritum, ut cum totidem Nationibus loqui, ac negotia quævis tractare potuerit.

Charmides Græcus memoriæ statim affixos habebat libros omnes quos legendo pervolvebat, uti tradit *Gellius* lib. 17. cap. 17.

De *Seneca* constat, quod duo millia nominum consequenter recitaverit eo ordine quo ipsi recitata fuerunt. Hoc ipse de seipso testatur in *Declamationum* lib. 1.

De quodam adolescente Paduæ à se cognito & viso tradit *Marcus Antonius Muretus*, adeo admirandæ fuisse memoriæ, ut triginta & sex millia nominum eodem tempore & decursu recitare potuerit, quæ ipsi antea prædicta, aut prælecta fuerunt. Ita testatur ipse *Muretus* *lectionum variarum* lib. 3.

Cyrus Rex Persarum, cujus exercitus constabat sexcentis millibus hominum, noverat singulos milites proprio nomine ac cognomine compellere. Ita *Plinius* supra lib. 7. cap. 14.

Lucius Scipio tantæ fuit memoriæ, ut singulos cives Romanos, qui prope innumeri fuerunt, proprio nomine consulare potuerit: uti testatur idem *Plinius* de *viris illustribus*.

X. Hinc non immeritò perpexit Doctor perspicacissimus *S. Augustinus*, Memoriam hominis esse

instar Abyssi quæ nullo limite, nullo fine terminatur.

Nec minus eadem illimitata facultas animæ nostræ perspicitur in illius intellectu, ac *Voluntate*. Hæc enim ita fertur in bona alia atque alia non tantum sensibus objecta, sed etiam in supernaturalia, ac divina, ut nunquam in bonis corporeis suum finem, aut quietem perfectam obtineat; unde facilè intelligitur Animam nostram omnem naturam corpoream longissimè transgredere: ac proinde innatum illius appetitum ac voluntatem non nisi bono aeterno ac infinito tanquam suo fine ultimo expleri. Idque omni aetate ab orbe condito non tantum Doctores, ac populi fidei lumine illustrati, sed etiam summi Gentilium Philosophi, *Plato*, *Aristoteles*, *Socrates*, aliique, ex ipsa naturæ luce agnoverunt.

ARTICULUS III.

Ex admitta Dei existentia, facili methodo demonstratur progressus ad divina attributa, & ex his ad reliqua mysteria fidei, ejusque Analysim.

UTI ex conmonstratis scientiarum principiis, conclusiones quædam obscuriores facilè elucescunt, ita ex demonstrata supremi Numinis existentia, mirum quanta menti humana lux oboriatur, ut per solida rationis principia ad reliqua fidei mysteria, facili compendio, gradum promoveat, ac tandem solidissimam fidei nostræ Analysim perveniat.

§. I.

Dico igitur primò: Ex eo quod *Existat Deus* rerum omnium prima causa & origo, necessariò sequitur illum esse, *Ens à se*, hoc est, à nulla causa dependens, sed vi naturæ suæ in se ab æterno subsistens. Quia apertè implicat illum esse rerum omnium primam causam, & simul existere aliquam causam naturæ priorem à qua ipse dependeat, sic enim esset causa prima, & non prima.

Dico secundò: Ex eo quod Deus in existendo à nulla causa productiva dependeat, sequitur esse, *Ens in sua essentia Summè perfectum*. Quia limites perfectionis in re quavis oriuntur à voluntate, aut naturali dispositione causæ, quæ non potest communicare effectui perfectionem ampliorem, quam ipsa in se contineat. Cum ergo Deus à nulla causa habeat quod existat, nihil omnino est, quod ipsi perfectionis suæ limites circumscribat; ac proinde ultra omnem quæ mente concipi potest entis creati speciem ac perfectionem sine fine protuberat. Præsertim cum ipse Deus manifestè revelaverit hanc sibi perfectionem inesse; nihil autem enti à se, & nullius egentis, prodesse potest mendacium.

Dico tertio: Ex hac *Naturæ divinæ Perfectione illimitata*, ac nullis terminis definita conficitur, alia quoque ejus *Attributa* debere esse sine fide perfecta, ut sapientiam, potentiam, justitiam &c. Quia hæ proprietates debent adæquari naturæ à qua eas emanare concipimus, quæ cum fine careat, non potest proprietates ex se profuentes ullo fine coarctare. Secundò, cum hæc Dei attributa non sint res aliqua ipsius naturæ superaddita, sed ipsa Dei essentia cum ordine ad varias quas producere potest operationes à nobis considerata, non possunt singula attributa minus continere perfectionis, quam ipsa Dei essentia, cum qua attributa illa re-

ipsa

ipsa in unam, ac penitus indivisam entitatem coalescunt.

II. Dico quartò, Ex attributis Dei omni ex parte illimitatis & infinitis aperte concludimus, illum esse *Omnis boni & perfectionis* primævum fontem & oceanum, in quo bonitas univèrsa quam in creaturis cognoscimus & amamus, infinitis gradibus eminentiùs, atque excellentiùs continetur.

Hinc in Deo necessariò agnoscimus ac veneramus *Summam Sapientiam*, per quam in ejus mente ab æterno in æternum immensa cum claritate relucet, non tantum omnes creaturæ quovis tempore existentes, sed etiam aliarum rerum species sine fine perfectiones, quas solo voluntatis nutu creare potest. Nulla est veritas tam recondita, nulla in mente humana cogitatio aut machinatio tam abstrusa, quæ possit omnia perscrutantem Dei cognitionem momento latere.

Hinc Sapientia, ut perfectissima sit, responderet divina *Omnipotentiæ*, per quam in quantavis multitudinè ac perfectione producere potest quidquid veri entis extra Deum mens humana aut angelica concipere queat. Ex hac Dei potentia tanquam primævo fonte profluit omnis vigor & virtus agendi in causis creatis. Quidquid ingenita virtutis miramur in astris, in terra, in mari, in metallis, plantis, animalibus, tenuis quædam participatio est illius potentia, quam Deus in se nullis limitibus terminatam complectitur. Hæc est potestas illa suprema, quæ in homines impios perpetuò armata, illis gehennæ penas nunquam terminandas infligit; hæc eadem est, ad cuius præsidium quisquis cum fiducia recurrit, nihil habet unde in præsentem, aut futura vita, omnes hominum, demonumque insidias pertimescat.

III. Hanc omnipotentiam comitatur thesaurus *Bonitatis*, in omni genere entis infinitus, sic ut nunquam desit copia inexhausta cælestium donorum, quæ possit ac velit in omnes, suos præsertim cultores, largâ manu perpetuò dispensare. Quidquid cogitatur in creaturis amabile, inanis est larva, aut deformis umbra, si cum purissimo bonorum omnium fonte, & liquidissima ejus voluptate conferatur. Ex hoc amplissimo divinæ bonitatis thesauro proveniunt omnia illa nature, & gratia dona, quibus Homo ad beatum finem adjuvatur. Hac bonitate sibi innatâ adactus, creavit Deus ad hominis usum ingentes cælorum orbés, eosque variâ astrorum luce ad stuporem adornavit. Totius terræ, oceanique commoda, ac divitias, sustentandæ hominum vitæ destinavit. Quos non tantum ad necessitatem, sed etiam usque ad delicias adnavit, dum tantâ volucrem, piscium, fructuum, florum, metallorum, gemmarum, omniumque rerum varietate totum hunc orbem hominis causâ locupletavit. Ac demum in tot amoris irritamentis hoc unum sibi ab æterno propositum habuit, hominem ad suam agnitionem, cultumque adducere, eumque suo in cælis complexu in perpetuum beare.

§. II.

His ita constitutis, Dico ulterius quintò, ut sapientia Dei perfectissima hominem ad hunc ultimum, beatissimumque finem per congrua media dirigeret, necesse fuit Deum cum hominibus *Commercium* habere, & locutione quadam extrinsecâ aliqua mentis suæ consilia illis communicare. Frustra enim foret hominem condere rationis lumine donatum, nisi eo sine ut con-

R. P. Arjdek. Tom. I.

ditori suo cultum idoneum persolveret. Ne verò noverrit homo quem à se cultum conditor deponat, cum nequeat per se divinæ mentis arcana intueri, necesse erit per medium aliquod sensibile Deum hominibus loqui, & mentis suæ consilia manifestare. Ne verò hoc commercii errori obnoxium foret, necessariù insuper erat, divinæ locutioni signa quædam Deo propria adjungi, ex quibus securè ac prudenter colligi possit, illam à solo Deo provenire.

Hunc cum hominibus loquendi modum instituit Deus ab initio per oracula Moysis, aliorumque *Prophetarum*, quæ cælestibus prodigiis, ac signis tam admirandis illustravit, ut non potuerint homines prudenter dubitare, quin doctrina iis oraculis expressa, à Deo inspirata fuerit.

Secundò, Mentem suam, Legemque propalavit per monumenta *Scripturarum*, quas ipse Scriptoribus sacris dictavit tanquam publica instrumenta, in quibus voluit consilia sua ac decreta hominibus consignata remanere.

Tertiò, in progressu seculorum, Fidem suam doctrinamque manifestavit per *Christum*, ejusque *Ecclesiam*, quam non tantum ipsius Christi miraculis, sed etiam deinceps omni ævo tot testimoniis, ac prodigiis suam esse comprobavit, ut in ea Deum sibi loquentem totus pæne orbis agnoscere non dubitaverit.

§. III.

Dico sextò, His fundamentis hæctenus stabilitis innititur tota Fidei divinæ veritas certa & inconculsa. Præstat enim fidei nostræ certitudinem falli nesciam revelatio divina, quâ Deus hominibus mentis suæ sensa manifestat. Ninitur autem ipsa revelatio Dei revelantis Sapientia infinita, quæ non potest falli, cum nullius rei veritas eam possit latere, ac simul Bonitati voluntatis divina, quæ neminem potest fallere, & ultrò in errorem inducere: hoc enim summam Dei bonitatem dedecere facile agnoscimus, quod ab homine probo sine crimine fieri non potest. Ad hæc igitur firmissima principia, omnia fidei nostræ mysteria reducuntur, ex his in singulis quos prædicamus articulis, ultima credendi ratio peti debet, quod jam in praxi demonstrabitur.

§. IV.

Dico septimò, Intellectus noster his fundamentis sine motivis instructus, facile pertingit ad *Analysim* fidei, quâ omnium articulorum, quos credit, rationem ultimam ac solidissimam reddere valeat.

De quovis enim articulo fidei, ut ad solida principia reducatur, quaeri potest hoc modo:

Cur credis fidei divinâ v. g. Deum esse trinum in personis? Ideò hoc credo, quia Deus hominibus revelavit, se in personis trinum esse: Scio autem Deum non posse falli, cum sit præditus summâ sapientiâ, neque velle homines fallere, cum sit infinite bonus. Sed quomodo constat Tibi Deum revelasse, se trinum esse in personis, cum nunquam Dei loquentis vocem audiveris? Audivi sanè, dum Ecclesiam percepi Dei nomine affirmantem, Deum esse trinum in personis. At unde nosti Ecclesiam non errare, dum affirmat se Dei nomine docere Trinitatem personarum? Non errare mihi certum est ex eo, quod ipse Deus Ecclesiam hoc affirmantem afficiat notis ac signis soli Deo propriis, quibus testatur illam suo nomine, & se auctore id hominibus annunciare; quod aliud non est, quam ipsum Deum per Ecclesiam hominibus loqui, &

B de

Arjdek
kin

Theo-
logia

DI
25

1811

1811

1811

de re quam illa proponit mentem suam manifestare. Deus autem sive per se, sive per alium loquens errare non potest. Unde patet, singula fidei nostræ mysteria non nisi testimonio tantum humano, sed in ipsa Dei loquentis auctoritate fundari, & ad eam per hanc claram facilemque fidei analysim revocandam esse.

IV. Si quaeras, quanam sint signa, quibus Deus Ecclesiam suo nomine loqui declarat? Sunt illa in primis, prodigia cælestia, vicinia rerum futurarum, Ecclesie docentis Unitas, & Sanctitas, & omnis generis miracula vim naturæ penitus exsuperantia, à Christo, ab Apostolis, aliisque Ecclesie membris omni ævo exhibitæ, ad comprobandam Ecclesie Dei nomine loquentis auctoritatem: de quibus tractat pereruditè P. Cornelius Hazart in Triumpho Rel. Flandricè edito. Si verò Ecclesia Dei nomine loquens, & tot notis soli Deo propriis insignita, esset errori obnoxia, hoc ipso adimeret Deus omnem sibi auctoritatem & facultatem hominibus loquendi, sive per externa signa mentem illis suam sine erroris suspitione propalandi. Si enim liceat mihi suspicari hanc Dei locutionem, adjunctasque illi notas tam multas, tamque admirandas non esse à Deo, sed ab alia quapiam causâ profectas, idem licebit pariter mihi suspicari de quavis alia ipsius locutione quibuslibet notis ac prodigiis insignita. Cum ergo ad Dei perfectionem pertineat, sic posse hominibus loqui, ut certi sint ipsum esse qui loquitur, eique teneantur fidem adhibere, spectat quoque ad necessariam ipsius providentiam, ne permittat illis suo nomine proponi doctrinam talibus notis insignitam, nisi per eam velit suam mentem palam indicare. Ex quibus demum apertè concluditur, tantam esse certitudinem ac firmitatem Fidei divinæ per veram ejus Ecclesiam propositæ, ut si illa vacillaret, necesse foret in agendo cum creaturis ipsam Dei potentiam, bonitatem, ac sapientiam deficere.

In quo autem cæti hominum inveniatur illa Ecclesia per quam Deus mentem suam, fidemque ad salutem necessariam mundo manifestare decrevit, deinceps accuratè investigandum suscipimus.

CAPUT II.

Ostendatur quemlibet, etiam Christianum, non posse in sua Fide & Secta salvari.

ARTICULUS I.

Status controversie, & Argumenta proponuntur.

I. **P**ost Libertinos ante omnes expugnanda est Secta Indifferentium, quorum errores mirum quantum hoc ævo invalescunt. Postquam hi allatis supra rationibus adducti Religionis erga Deum, ac porro fidei Christianæ necessitatem agnovèrè, nihil sibi ulterius investigandum rati, in qualibet Secta, quam illis vel locus, vel tempus, vel quæstus accommodat, securi conquiescunt. His sanè validò docentis hortatu, ac forti eleboro opus est, ut lethalis iste veteris excutatur. In hujus verò erroris barathrum duo potissimum hominum genera absorbentur. Primò, homines plebei, qui solo Religionis nomine contenti, tam facile Fidem, quam domicilium commutant, eamque sibi Sectam arripiunt, quam domi natam reperiunt.

Alterum genus est hominum politicis simulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam error abducit, quam propria cupiditas excæcat: his mollior vita, investigandi labor, fallax securitas, spes honoris, favoris umbra, omnem Religionis veræ, falsaque differentiam obliterat, non minus paratis, si res ferat, aliam Sectam, quam novam vestem affumere.

II. Ut verò in foveam adeò latam plures præcipitentur, post *Serranum*, & plures præsertim in *Hollandia*, & *Germania*, non dubitavit nuper in *Anglia* *Thomas Hobbesius* in Elementis Philosophicis, ad hunc errorem temerario ausu habenas laxare. Contra hos, atque alios hujus temeritatis auctores.

Dico primò: Non potest quisvis, qui se Christianum profiteretur, in qualibet horum temporum Secta salvari.

Probatur primò hæc veritas, auctoritate Sacrarum Literarum, quas pro certissimo Dei verbo Sectarii omnes admittunt. Sic autem loquitur Apostolus *ad Ephes. cap. 4.* Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma: & *ad Hebr. cap. 13.* Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Ex quibus verbis hoc formabis argumentum. In Ecclesia Christi sicut unus est Dominus, ita unica est Fides, à qua prohibemur abduci. Sed diversarum Sectarum non una est Fides, nunquam enim agnosceret Lutheranus se habere eandem penitus Fidem cum Calvinista communem. Ergo non omnes illæ Sectæ sunt in Ecclesia Christi. Sed in confesso est, extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem. Ergo non possunt omnes in sua fide, aut Secta salvari.

Declaratur secundò evidenti ratione. Qui enim asserit quemlibet credentem in Christum posse in sua fide salvari, admittit etiam Hæreticos olim à primitiva Ecclesia damnatos potuisse in sua fide ad salutem pervenire. Nam ex illis plerique agnoscebant Christum Filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad ejus personam spectantia. Salvari itaque poterunt in sua secta Pelagiani à primæva Ecclesia reprobati, quia negabant peccatum originale, & necessitatem gratiæ internæ; Christum verò ejusque divinitatem semper admiserunt. Neque à salute excludi poterunt Nestoriani, qui Christum ut Deum, & hominem, & salvatorem colebant, sed duas in illo personas constituebant. Neque damnandi sunt Macedoniani, qui in Christum per omnia credebant, sed Spiritum Sanctum Filio minorem esse volebant. Neque reprobandi erunt Novatiani, qui de Christo rectè senserunt, sed tantum lapsos ad penitentiam admittendos pernegabant. Hoc autem admittere aliud non foret, quam veram & primævam Christi Ecclesiam, ac totius antiquitatis consensum erroris arguere. Si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contra eos congregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia? Cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? Cur maluerunt omni ævo Christiani potius exilia, tormenta, & ipsam mortem tolerare, quam eorum doctrinam aut Sectam profiteri?

Statuamus etiam hoc tempore aliquem ex iis, qui in Christum credunt, negare infernum damnatis omnibus esse constitutum, aut asserere dæmones aliquando ad cælum perventuros. Neminem credo reperies, qui admittet talem Sectarium ad salutem posse pervenire. Quantumvis profiteatur se alia Christianæ Fidei dogmata retinere.

Dico

Dico secundò: Non sufficit etiam ad salutem admittere fidei articulos in Symbolo Apostolorum comprehensos, nisi paratus sis recipere reliqua à Deo revelata, dum legitimè proponuntur.

III. Probatur, ex aperto primæ Ecclesiæ testimonio, cui nulla potest Secta refragari. Sic autem pronuntiat S. Augustinus contra Faustum lib. 13. cap. 3. Qui in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis non creditis, vobis potius quam Evangelio creditis. Consentit S. Athanasius in suo Symbolo: Quicumque (inquit) vult salvus esse, ante omnia opus est ut teneat Catholicam fidem, quam nisi quisque integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit. Atqui symbolum fidei quod recitat Athanasius, & Evangelium cui integrè credendum asserit Augustinus, præter fidem in Christum, plurimos continet alios fidei articulos ad salutem necessarios: Ergo qui credit in Christum, & alia fidei mysteria repellit, absque ulla dubitatione æternæ salutis jacturam incurrit.

IV. Et verò si solis Symboli articulis fidei Christianæ limites circumscribuntur, quorum Apostolus Gentium propter fidem Circumcisionis tam acerbâ sententiâ Galatas percussit, & à salute per Christum obtinenda penitus excludit? Nullum illi Symboli apicem refecabant, totam Christi fidem, legemque pronò assensu susceperunt. Hoc unum illis obstabat, quod insuper crederent, cum fide Christi circumcissionem sibi ad salutem esse necessariam. Et tamen illis divino spiritu Paulus testatur ad Galatas primo: Quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Ergo admittit Symboli doctrinâ, unicuique error circa alios fidei articulos à Christo penitus rescindit, & instar modici fermenti, ut ibidem loquitur Apostolus, totam fidei massam corrumpit.

Hujus ratio cuius consideranti manifesta, hæc est. Ideò admittis necessarium esse ad salutem credere in Christum, aut ea quæ in Symbolo Apostolico continentur, quia illa sunt à Deo hominibus revelata: Divina enim auctoritas & revelatio unicum fidei fundamentum est. Sed alia quæ in Scripturis continentur, sunt etiam à Deo hominibus revelata, utpote in verbo Dei hominibus proposita. Ergo necessarium est ad salutem credere etiam alia quæ in Scripturis factis continentur, cum illa æquè sint à Deo asserta, ejusque auctoritate infallibili nitantur. Sicut enim ille qui legem aliquam à Principe litam negligit, aut contemnit, hoc ipso spernit auctoritatem legislatoris; sic qui liberè negat aut rejicit unum articulum à Deo revelatum, hoc ipso viciat primam ac supremam Dei revelantis auctoritatem.

V. Quam verò facilis fallendi prætextus captari possit ex ipso Symbolo privatis sectæ alicujus sensibus accommodato, manifestè docet solidissimum illud Ecclesiæ oraculum S. Augustinus lib. 3. contra Donatistas cap. 14. Fieri potest ut aliquis perversus integre teneat verba Symboli, & tamen non rectè credat, sive de ipsâ Trinitate, sive de Resurrectione &c. Idemque sedulo monet de Fide & Symbolo cap. 1. tom. 3. Sub ipsis ergo paucis in Symbolo constitutis, plerumque Hæretici venena sua occultare conati sunt. Unde manifestè patet hanc quam præferunt Adversarii in Articulis Fidei determinandis normam, devium esse tramitem à rectâ credendorum fide ac salute æterna fallaciter abducentem.

Ex quo ulterius deducitur, illum qui existimat si-

bi satis esse talimodo in Christum credere, nequidem credere in Christum fide divinâ. Si enim Christi personam reciperet ex motivo revelationis, & auctoritatis divinæ, admitteret etiam alios articulos, qui sub eodem motivo in Dei verbo, & Ecclesiâ ritè proponuntur. Hos autem qui non admittit, neque vera fide Christo adhæret, neque divinæ auctoritati acquiescit, sed suæ voluntati, ac lubentia, per quam fidei articulos sibi cudit, ac recudit, format ac reformat, eamque Sectam eligit, quam suo genio, ac commo magis conformem esse deprehendit.

VI. Dices, Christus Patrem cælestem sic alloquitur Joan. 17. v. 13. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum; & quem misisti Jesum Christum. Ergo si hæc duo agnoscas, nihil ad vitam æternam refert, cui porro doctrinæ, aut sectæ adhæreas.

Respondeo, ex illo argumento sequi, ne quidem esse necessarium ad salutem, ut credas in Spiritum Sanctum, cum in allegata sententia tantum Patris & Filii mentio habeatur. Unde satis ostenditur alia ad salutem requiri, quam quæ ibi explicitè memorantur. De cætero, methodum generalem respondendi ad alias hujusmodi Scripturas in hæc & sequentibus controversiis, vide infra. cap. 9. methodo 2. §. 4.

Ad extremum hujus infausti dogmatis Architectos, atque affectas paucis interrogo: Si cuius sectæ sub Christiano nomine militanti pateat communis ad salutem via, quorsum intra ipsa Sectariorum castra tanta exardescunt Religionis dissidia, ac cruenta certamina? Ut alia taceam externa, cur in Angliâ Puritani damnant Protestantes, cur hos invadunt Independentes? Cur à paucis annis pro sua utrimque religione armati, legitimi Principis nece, ac mutuo sanguine, velut Cadmæi fratres, sua tela cruentantur? Poterant, te arbitro, Sectæ illæ suâ quæque semitâ ad eandem salutis metam pertingere: quid igitur tantâ animorum, atque armorum contentione, ad aliam credendi normam adigendæ fuerunt? An non vides (Adiaphorista) Sectas ipsas quas tueri præterdis, suo tibi factò, ac judicio adversari: teque causam tam infelicem suscepisse, ut neminem ex omnibus habeas patronum, qui cupis singulis patrocinari?

Verùm in hoc dogmate fabricando, de aliis parum te sollicitum existimo, tuæ te intus causa & conscientia remordet, qui dum advertis, è commo tuo non esse, Sectam cui adhæres in meliorem commutare, hoc demum agis, ut potius tibi Ecclesiam, quam te Ecclesiæ accommodes, eamque ad tua vota ultra suos limites sic in immensum extendas, ut si non intra veram, saltem non extra imaginariam Ecclesiam te constitutum credas: at cave quæso ne imaginaria quam fingis Ecclesia, te ad gehennam veram, æternamque abducat.

ARTICULUS II.

Occurritur novo errori Sectariorum, maxime Protestantum, dividentium articulos fidei in Essentialiales, & Accidentales ad salutem non necessarios.

VII. DUM Sectarii his argumentis ad angustias rediguntur, ex quibus nulla patet elabendi via, ut rimâ sibi aliquam aperiant novum fingunt discrimen, inter Articulos fidei divina credendos, ut alii sint qui

substantiam fidei constituent, alii verò sint accidentales sive levioris momenti, quos liberum sit admittere, vel repudiare salvâ fidei integritate. Hanc autem distinctionem moliantur eo consilio, ut persuadeant, dissidia inter varias sectas Protestantium, aliorumque Novatorum, non tollere necessariam unitatem veræ Ecclesiæ, nec consistere in fidei fundamentis quæ culibet ad salutem sufficiant. Hunc labyrinthum ingressus est cum plerisque sectariis recentioribus Antonius de Dominis Apostata lib. 7. de republ. Ecclesiastica cap. 9. & 10. cujus hodie vestigiis fermè insistit in Angliâ Stillinsetus, & in Hollandia passim moderni Novatores. Hos ut ex suis latibulis, in claram veritatis lucem educamus.

Dico primò: Hæc distinctio circa articulos fidei nullâ veritatis specie defendi potest.

Probat, quia omnia, quæ Deus loquitur & hominibus proponit sunt æqualiter vera & certa: Quia infinita Dei revelantis autoritate nituntur. Atqui omnes articuli nostræ fidei, quos vocas accidentales, Dei loquentis autoritate proponuntur: hoc enim si neges jam frustra supponis illos inter articulos fidei ullo modo numerari. Ergo articuli quos vocas accidentales, æqualem cum fundamentalibus veritatem, certitudinem, ac Dei revelantis autoritatem sortiuntur. Ergo sine ullo dogmatum discrimine Deo revelanti injurius, & æternæ damnationi obnoxius esse convincitur, qui vel unum articulum, quem cognoscit à Deo revelatum, admittere recusat. Nec minus erit Deo rebellis qui animas à Purgatorii pœnis, quam qui Sanctos à cœlesti gloria excludit.

VIII. Quin & ulterius assero, prorsus impossibile esse, ut Deus velit, aut possit nos eximere ab obligatione, firmissimâ fide credendi quemvis articulum, quantumvis exiguum, quem constat ab illo nobis fuisse propositum ac revelatum. Hæc enim duo aperte repugnant Deum homini aliquid asserere, & hominem sine gravi injuria rem à Deo assertam rejicere ac repudiare, in quo deducit futilis illa & chimerica distinctio, quâ volunt Novatores omnium sectarum coluviem in unam Christi Ecclesiam aggregare.

At inquires, integra foret fides Christiana, etsi multa levioris momenti dogmata in sacris literis revelata non fuissent. Quid enim attinet fidei divinâ credere, quis fuerit numerus Apostolorum, quod Martha fuerit soror Magdalenæ, & alia his similia in sacris literis exarata? Ergo nihil fidei præjudicat, si quis pro arbitrio ejusmodi doctrinam rejiciat, aut admittat.

At quæro abste, quid attinet credere, Christum passum esse sub Pontio Pilato, quod tamen in symbolo inter articulos fidei fundamentales admittis?

Respondeo igitur, ineptam esse argumenti sequentiam: Quamvis enim sua fidei constaret integritas, etsi ista leviora non fuissent à Deo dictata; postquam tamen constat illa in verbo Dei contineri, eaque nobis ab infinita Dei sapientia asserti, tradi, proponi; fieri non potest ut patiar sine gravi offensa ulli penitus articulo à se revelato fidem denegari. Hoc enim tantum est, ac si diceretur, Deum in rebus minoris momenti falli, aut mentiri, quamvis in rebus gravioribus nolit homines in errorem inducere. At non advertis tam inhumani errore totam fidei fabricam labefacturum? Si enim vel in minimo liceat divinam autoritatem repellere, aut in dubium revocare, jam nulla in cæteris Deo fides, nulla fidei nostræ firmi-

tas aut constantia permanebit: Omnia enim à Deo nobis tradita eodem divinæ revelationis fundamentum nituntur. Atque ita dum articulos tantum fundamentales firmare satagas, totius Religionis fundamentum penitus evertis.

IX. Dico ulterius Secundò: Etsi gratis admitteretur ista distinctio inter articulos fidei fundamentales, & non fundamentales, impossibile adhuc foret sectario discernere, quinam articuli dici deberent fundamentales, quorum assensus, cæteris exclusis, ad salutem sufficeret.

Probat, primò, Quia quisvis Sectarius, ut sit veri nominis Christianus, habet hunc assensum, *Credo omnibus quæ Deus revelavit*: ergo non potest illum articulum quem constat in Scripturis contineri à sua fide excludere: aliis profiteretur se omnia à Deo revelata amplecti, & simul aliquid à Deo in Scripturis revelatum repudiaret. Hæc autem esset fides fatua & planè chimerica; non minus quàm si admitteret, omnes homines esse mortales, & simul se, aut alios designaret à motiendi necessitate eximendos.

X. Secundò, ut sectarius articulos fundamentales à cæteris discernat, necesse est ut aliquam discernendi Regulam in promptu habeat. Non Scripturam: quia etsi hanc centies volvas, ac revolvas nusquam numerum, aut nomen articulorum fundamentalium definitum reperies. Non Ecclesiam: hanc enim cupis ex omnibus Sectis constare, quæ nunquam hæc tenus in sensu scripturarum, & præcipuis fidei articulis convenire, ut latius infra ostendam. Superest igitur ut pro constituendo dogmatum fundamentalium catalogo ad cerebri tui inanem conjecturam Phanaticorum more confugas: aliam Regulam erroris expertem pro illo quod fingis articulorum discrimine non assequeris.

XI. Hinc mirum videri possit, hoc tempore in Angliâ Bramhallum, & Stillingerum, qui se præ cæteris synecosis arbitrantur, adeo in suis scriptis halucinari, ut in hunc errorem plusquam trabalem ultro impingant: dum liberè asserunt, Religionis suæ articulos fundamentales ac necessarios in quavis orbis Ecclesia, etiam Romana, comprobari. Undè manifestè infero, Religionem Protestantium, quam ipsi profitentur, in quantum Ecclesiæ Romanæ opponitur, & ab ea præcisè distinguitur, nullum habere fidei suæ articulum fundamentalem, & ad salutem necessarium. Et hinc ulterius conficitur illam, per se consideratam, nomine & essentiâ Ecclesiæ penitus orbatam esse, cum illa prout à cæteris condistincta, tantum profiteatur dogmata quædam inferioris momenti, quam sint articuli fundamentales, qui ad constituendam veram Ecclesiæ essentiam requiruntur, Tales sunt articuli Protestantium purè negativi, Non est Missa, non est Purgatorium, Sancti non sunt colendi, & alia ejusdem farinae assertiones, extra fidei substantiam constitute, in quibus Protestantium Religio, Romanæ fidei opponuntur.

XII. Itaque nunc (viri pereruditi) ex doctrina vestra manifestè concludo, Protestantium Cætui, ab Ecclesiâ Romana cæterisque sejuncto, nihil omnino aliud superesse, nisi imaginariam Ecclesiæ umbram, scilicet articulos inferioris, adeoque incertæ veritatis, dogmata à fidei fundamentis divulsâ, doctrinam adia-phoram, articulos ad salutem non necessarios, uti illos vos ipsi nuncupari non recufatis. Et tamen interea ex his paleis ac stipulis (si superis placet) Vos novam, & necessariam

necessariam, & orbis Christiani reformatricem Ecclesiam instauratis: quæ vestro etiamnum iudicio propriis fundamentis destituta, in has tandem incertæ doctrinæ auras, & fumos evanescit.

ARTICULUS III.

Ostenditur Protestantes, aliasque Sectas in Articulis etiam fundamentalibus non convenire.

XIII. Dico primò, Lutherani non consentiunt Calvinistis in articulis quos ipsi nuncupant fundamentales.

Probatur primò; In confessio est nullos articulos magis ad fidei fundamenta pertinere, quam illos qui in Apostolorum symbolo continentur, inter quos enumeratur, Descensus Christi ad inferos. Affirmant autem Calviniani hunc descensum aliud non esse, quam Christum in cruce inferni angustias ac dolores perpeffum fuisse, idque docet Calvinus lib. 2. instit. cap. 16. §. 10. & Beza in cap. 26. Matth. v. 37. At ex adverso Lutherani asserunt ipsam Christi animam vere ad inferos descendisse, teste etiam Danæo Lutheranò in Respons. ad Osiandrum, & Epimò in Psal. 16. aliisque.

Secundò, ad fidei Christianæ substantiam, quid potest magis requiri, quam doctrina quæ circa Baptismi Sacramentum versatur? Fatentur Lutherani Baptismum omnibus etiam infantibus ad salutem esse necessarium. Credunt verò firmiter Calviniani, fidelium parentum liberos ante Baptismum iustos ac sanctos esse, filios verò infidelium Baptismum nihil prodesse, eumque illis esse negandum: ita docet ipse Calvinus in Annotato Conc. Tridentini sess. 6. cap. 5.

Tertiò, A Sacramento Eucharistiæ animæ vitam ac salutem dependere pronunciat Christus Joan. 6. v. 33. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. De hoc autem Sacramento immanis utrimque discordia. In eo cum Calvino lib. 4. instit. cap. 17. pernegant Calvinistæ Christi Corpus aut Sanguinem contineri, solâ ejus figurâ contenti. Quantum verò in hoc palmari articulo ab his dissentiant Lutherani, locuples est testis ipse Lutherus contra articulum Lovaniensium Thesi 2. Anno 1545. Hæreticos (inquit) serios censemus & alienos ab Ecclesia Dei Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in venerabili Eucharistiâ.

Ex his concludo indeclinabili argumento: Tantum alienus est ab Ecclesia Dei, qui negat articulum fidei fundamentalem, ut ipsi asserunt Adversarii. Atqui alienus est ab Ecclesia Dei qui negat corpus & sanguinem Christi sumi in Eucharistiâ, ut aperte loquitur Lutherus: Ergo doctrina de præsentia Christi in venerabili Eucharistiâ, in qua sectæ illæ dissentiant, est articulus fidei fundamentalis. Præter igitur noctem diei conjunges, quam has sectas in fundamentis fidei consociabis.

XIV. Dico secundò, Protestantes in Angliâ, etiam Calvinistis in Cœna Domini, & pluribus adhaerent, in aliam tamen fidei fundamentis ab iisdem recedunt.

Probatur hic dissensus, primò, in articulis de vero descensu Christi ad inferos, & Baptismo parvulorum omnibus necessario, quos supra ostendimus esse fundamentales: in his autem Angliæ Protestantes se à Calvinistis Genevenfibus, ac Puritanis dissentire aperte protestantur.

Secundò, quid potest ad substantiam veræ Fidei

magis spectare, quam doctrina de ipso Capite visibili veræ Ecclesiæ? De hoc verò negant Calvinistæ Genevenfes, posse ullo pacto Regem aliquem, ac multo minus Reginam, militantis Ecclesiæ Caput constitui, ut testatur Beza in confessione fidei nomine Genevensium ab ipso edita Cap. 5. §. 15. At è contra Anglo-Calvinistæ sive Protestantes firmiter credunt ac timent, Regem sive etiam Reginam in suo regno jure divino supremum Ecclesiæ principatum tenere.

Tertiò, Anglo-Calvinistæ profitentur à Christo corpus Ecclesiæ coagmentatū esse ex Episcopis, Archiepiscopis, Decanis, Archidiaconis, aliisque gradibus Ecclesiasticæ hierarchiæ. At reliqui Calvinistæ Genevenses, Gallici, Belgici, Germanici, his gradibus ab Ecclesia sua penitus exclusis, sola cum Ministris seniorum Consistoria admittunt.

XV. Quid reliqua inter hos dogmatum dissidia commemorem? Cum neque in Ecclesiæ suæ Capite, neque in corpore conveniant, quo pacto in necessariis fidei fundamentis coalescent? Dissident igitur toto cælo Anglo-Calvinistæ à cæteris Calvinistæ, atque interim cunctis persuasum volunt, se cum his, atque omnibus orbis Christiani Ecclesiis in punctis ad salutem necessariis Fidem communem profiteri. Romanos Catholicos, quod imagines colant, idololatrias esse non dubitant: Pontificem credunt Antichristum: Papicolas, ac nonnunquam Anabaptistas, aliaque Sectas ferro & igne persequuntur: cum his tamen omnibus in tota fidei substantia ad salutem requisita, usque ad minimum apicem firmissimò fœdere copulari non recusant. Ad hunc nempe vertiginis spiritum tandem Protestantes adegit sectarum sibi similium confusa multitudo, inter quas perpetuò fluctuantes, cum nullam reperiant Ecclesiam firmam, facile, uti in naufragio, quamlibet tabulam arripiunt, malumque videri cum omnibus esse, quam nullibi tutò consistere.

XVI. Hanc quoque in Belgio suo dogmatum, Doctorumque inconstantiam modernam pugnaque innumerat, graphicè describit, & acerbè deplorat D. Samuel Marefius in suo Tractatu, de afflictio statu studii Theologici in Belgio confederato pag. 10. Quæ (inquit) Theologia nostra tot monstris opinionibus ad eò deturpata est, ut si Pastores & Doctores, qui denati sunt in Belgio à triginta annis, ad nos revertentur (Rivieri, Polyandri, Thyfii, Spanhemii, Triglandi, Demassii, Schotani, Amelii) putarent se in alterum orbem tempestate delatos, cujus idioma non assequerentur &c. Vide igitur (mi Sectariè) ex oraculo etiam tui doctissimi Marefii, quam perditò loco tua secta, & salus consistat.

Declarantur porro prædicta, ex ipsarum Sectarum confessione, & verbis manifestis, & notatu dignissimis pro aliis etiam controversiis.

XVII. Maximum operæ pretium est, ut securis proptremi Effugii sive Figmenti, quo moderni Sectarii milleas animas ad Catholicam & securam salutis viam aspirantes miserè seducunt, hoc fucò fallaci. Nos à Catholicis, & aliis sectis non discrepamus in articulis fidei substantialibus ad salutem requisitis. Ergo non minus apud nos, quam apud illos poteris salutem adipisci. Si igitur Sectarii illi nostræ in oppositum demonstrationi quantumvis evidenti non confidunt, saltem acquiescent illis

Arde
kin

Theo-
logia

D IV

PLA...

PLA...

lis, quos Sectæ suæ Authores & Duces agnoscunt.

Lutherus ejusque *assecla* profitentur apertè se repugnare Calvinistis de reali Christi præsentia in Eucharistia, quod ad articulos fidei essentielles sine dubio pertinere supra ostendimus.

Joachimus Westphalus Minister Lutheran. cum aliis Calvinistas *Vulpes* appellant, eo quod subdole asserant se à Lutheranis in adiaphoristis tantum dissidere.

Albertus Graverus Doctor in Saxonia, librum suum inscripsit, *Absurda absurdorum absurdissima, absurda Calvinistica*. Hoccine est in fundamentalibus per omnia convenire.

Henricus Ecardus in Præfatione Illustrissimo Electori Saxoniæ Christiano, post multa de calliditate Calvinistarum, & quod titulum inanem Ecclesiæ circumferant, asserit illos, *Lutheranorum consensum mentiri, & Confessionis Augustanæ societatem simulare: cum tamen non sit tanta distantia inter cælum, & imam terram, quanta inter Augustanam Confessionem, & Calvinistarum sectam*. Idem in Epistola ad Electorem Joannem Georgium sic pronuntiat: *Si Calvinista una cum pane & vino, verè substantialiter, & præsentè, ibi corpus & sanguinem Christi sumi, etiam ab indignis, ex præse non affirmabunt, & errorem suum valere non jubebunt, nullam nobiscum concordiam in Fide habebunt*. Quomodo possunt illi magis apertè in substantialibus discrepare, quàm nullam in Fide concordiam habere? Rursus graviore tono in fine concludit. *Nugantur Calvinista, cum dicunt, dissidere à nobis, sed in rebus levioribus, non in fundamentis Religionis. Ex articulis enim Cardinalibus ne unum quidem nobis Theologia Calvinistica inviolatum reliquerit*. Quanam possit esse ex ore propria Sectæ confessio luculentior?

XVIII. Gravius etiamnum idem intonat *Andreas Jacobus Smidelinus* Lutheranus, contra *Grinaum* Calvinistam, nec non *Joannes Schütz* libro 50. *causarum*, cap. 48. qui asserunt, *Calvinismum, Arianismum, & Mahometismum, fratres esse & sorores, tres caligas ejusdem panni, camerinam in quam multa hereses confluxerunt; dentis Satanae iram ultimam*. Et erit adhuc Lutheranus quem non pudeat fingere se cum Calvinistis in substantialibus, ut frater, aut soror, aut quarta caliga profusus coalescere.

Joannes Modestus Luther. In suis Demonstrationibus docet, *Calvinistas non esse Christianos, sed Judeos baptizatos*. Christianos negatis, & fratres in substantialibus fidei articulis agnoscitis.

Conradus Schlüsselburgius in tribus libris Theologiæ Calvinisticæ, ex publicis Calvinistarum scriptis, verbis & Authorum nominibus adductis plusquam ducentos viginti duos illorum errores quasi in viva tabella depingit: demonstrans ibidem, illos de nullo Fidei Christianæ articulo rectè sentire: denique lib. 2. art. 1. pronuntiat, *Calvinisticam fidem esse hæresim Sacramentariam, & Satanicam blasphemiam*. Sed & ibidem affirmat, à Calvinistis vice versa fidem & doctrinam Lutheri appellari, *doctrinam Schismaticam & sectariam, Lutheranos verò omnes diaboli incantatione esse exccatos*. Ergo in eo utrimque conveniunt, quod in articulis fidei substantialibus ad salutem necessariis minimè conveniant.

Omitto brevitate studio alios *Lutheranorum* Doctores innumeros, qui profusus similia in suis scriptis apertissimè pronuntiant: quorum plurimi ex *Adamo Contzen* in Jubilo Jubilorum Jubilæi Evangelici, & ex

Georgio Tiskewicio in Theologia antologica facillè possunt deprehendi.

XIX. Nunc ex parte *Calvinistarum* illorū Doctores, talem in Articulis Fidei substantialibus Concordiam ut figmentum inane reprobantes, breviter adduco.

Joannes ipse Calvinus sectæ istius Princeps, in admonitione secunda, contra *Joachimum Westphalum*, ait, tales esse cum Lutheranis inimicitias, *ut citius in rebus fidei cum Turcis & Papis, quàm cum Calvinistis pacem & concordiam sint habituri*. Et in admonitione tertia, Lutheranos ait esse, *vertiginosos, superbos, bestias, desperatè impudentes, falsarios, ignorantes quod in Catechismo tractatur*. Demùm in admonitione ultima, denuntiat Westphalo, nisi circulum de Cœna Domini aliter credat quàm Lutherus & Lutherani, *eo loco posthac habendum esse, quo pertinaces Hæreticos habebat Paulus*. Si ut Hæreticos pertinaces, ergo in articulo fidei substantiali à Calvinianis dissidentes, ipso teste Calvinio.

Accedat proximè pro sua dignitate *Jacobus Rex Angliæ*, qui in regni sui primordiis isto concordie errore à suis miserè seductus, in sua Apologia asseruit, *Lutheranos & Calvinistas in quibusdam tantū apicibus dissentire*. At demùm in suo Basilico Doro perפיציatus pronuntiat, *Puritanos, sive puros Calvinistas, Hæreticos esse, & puros ac puros Pharisæos*. Idemque libros *Joannis Vorstij* Calviniani Lugduni Batavorum publici Professoris, decreto Regi non tantum damnavit tanquam hæreticos & impios, sed & flammis in foro Londinensi publicè exuri jussit. Ergo si ut Hæretici damnantur illi, & ut Pharisæi, non possunt cum ulla vera Ecclesia in substantialibus convenire: idque ex ipsa serenissimi Regis Definitione, quem *Angliæ suæ Ecclesiæ Caput* agnoscit.

Cavollstadius inter præcipuos Calvinii Athletas rotundè asserit, *Fidem Lutheranam esse similem magice fidei, ariolorum, & demonum*. Nec minus ille inter primos Calvinistas magni nominis *Theodorus Beza* Lutheranorū dogma pro præsentia Christi in Eucharistia, appellat, *Satanae excrementum, Canam vero canum, in qua vorant fursureum numen: ipsos proinde esse Antichristi nepotes, Christificidas, carnivoros, &c.* Nec dissimilia de illis pronuntiat *Bucerus & Paræus* ad suam controvertiam de Eucharistia, cujus hæc aperta confessio est: *Nonagesimus annus labitur infelicitis illius dissidij de sacra Eucharistia, quod Ecclesiæ Evangelicæ fatigat, debilitat, & lacerat, Papa verò regnum stabilis, & sustinet*. Idemque Lutheranos appellat, *veterum errorum hæresumque reductores*. En qualis utriusque Sectæ inter se & cum Papis in substantialibus concordia!

XX. Denique ad dogma hoc summè perniciosum cuius non obeccato stirpitus evellendum, sufficit audire ipsos sectarum modernarum primos Patriarchas illud suis in se mutuo censuris penitus evertentes. Et *Calvini* quidem in hoc de Lutheranis effata nunc supra exhibuimus. *Martinus* porro *Lutherus* in Tom. 2. *VVittenberg*. concordiam istam cum Calvinianis ita execratur, ut contra illam indignabundus in hæc verba prorumpat: *Maledicta pax & concordia cum Sacramentariis per omnia sæcula sæculorum: cui execrationi Calviniani vicissim Amen sæpius accinerunt, ut supra vidimus*. Iterum *Lutherus* vehementius insurgens in suis quæ scripsit *Colloquiis mensibus*. *Non aliam* (inquit) *potest sperari concordiam inter nos, & Calvinistas, quam qua inierit Christum & Judam intercessit*. Rursus in

In Theſi 27. contra articulos Lovaniensium: Et in Confessione postrema de Cena Domini aperte asserit, Hæreticos à se censeri omnes Sacramentarios, qui negant verè corpus & sanguinem Christi ore carnali sumi in Eucharistia. Ibidemque propter articulum eundem contra Calvinistas sententiam extremam pronuncians ait: Illos esse Sacramentorum hostes, æternamque damnatos.

Siguitur Calvinista toties à Luthero & Lutheranis, & vicissim Lutherani à Calvinistis proſcribuntur ut Hæretici, ut Sacramentorum hostes, & inde ut æternam damnati; quænam potest esse umbra Concordiæ inter illos, aut fectas ab iis proſuentes, aut Catholicos Romanos, in Articulis fidei ad salutem necessariis. Unde manifestè concluditur, illum salutis æternæ jacturam facere qui permittit tam palpabili errore sibi illudi, & in fectas ab iis proſuentes, Quam verò facile sit se ab errore expedire, & ad veram Religionis notitiam devenire, in sequentibus dilucidè ostendemus.

ARTICULUS IV.

Potest vera Religio à falsis Sectis facile discerni, neque excusabilis est Sectarius qui eam non investigat.

I. Sed ex ipsa Sectarum pugna, ac multitudine, plurimi hoc ævo sibi conſciunt speciosum sui erroris præſidium, aut potius desidia latibulum. Intanta, inquam, Religionum inter se dissidentium colluvie, non ego talis sum Ædipus, ut possim certo divinare, quænam præ cæteris omnibus integram fidei veritatem obtineat. Si enim id proprio examine & experimento velim investigare, non ea sum tinctus literaturâ, aut eo præditus ingenii acumine, ut possim cunctas sectarum differentias ad trutinam revocare, & omnium argumentorum pugnas dirimere. Quinimo prius me cum mente vita deficeret, quam dispersas toto orbe Sectas convenirem, ac singularum causas, originem, & coherentiam sine erroris periculo compertam haberem. Si verò velis mihi non meo, sed Doctorum judicio standum esse: Nescio ego cui Doctorum concessum sit, filium veritatis adeò implexum ita evolvere, ut me ex multiplici tot sectarum labyrintho citra erroris periculum, ad apertam sectæ Ecclesiæ lucem educat. Sunt enim in qualibet secta plures qui Doctores appellantur: ut ego inter hos omnes Doctorem præ cæteris veracem seligere possim, Doctor ipse maximus esse deberem. Quid ergo superest, quam ut ego meæ sectæ inhæream, cui à teneris innutritus sum, quam parentes aut amici colunt, pro qua in dubio tam implexo stat apud me diurni temporis possessio: ne veritatis incertus, dum charybdim vitare cupio, in scyllam detergiorem incidam. Contra hunc prætextum pluribus communem, eoque fallaciorem quo magis fucata veritatis specie depingitur.

Dico primò; Admissâ Dei providentiâ, vera Religio iis notis insignita esse debet, ut à quovis intellectu benè disposito facile discernatur.

II. Probatur primò, Si Deus mundum gubernat, evidens est illum Religionem veram instituisse, quâ ab hominibus coli debeat, ut supra initio demonstra- vi. Frustra autem illam instituisse, si non ordinasset signa & argumenta idonea quibus facile vera illa Religio à Sectis falsis discerneret: frivolum enim foret proponere finem, & nihil certi statuere de medijs qui-

bus ad illum pervenire oporteat. Hoc autem fieret, si pro denotanda vera Religione non extarent signa multa illustriora, quàm quæ possint pro quacunque falsa exhiberi. Nam si signa illa ullo modo permanerent æqualia, nullum superesset medium quo possit vera Religio à falsâ discerni, atque adeò hominum errores ex hac parte in ipsum Deum referendi essent, quod de perfectissima, ac humanæ salutis moderatrice Dei sapientia existimare impium foret.

Probatur secundò, ex obligatione certa quæ quemvis obstringit, ad veram Religionem præ falsâ amplectendam. Hæc autem obligatio nulla prorsus foret, si vera Religio non esset præ Sectis falsis explorata. Sicut in aliis Dei præceptis, exempli causâ, ut testimonium perhibeam veritati, nunquam teneor juramentum assumere, dum rei veritas manet dubia, aut tantum probabilis, ne facile contingat Deum à me in falsitatis testem adhiberi. Unde conſcitur, infinitam Dei sapientiam sibi manifestè contradicere, si veram Religionem hominibus præciperet, & interea illius præ cæteris signa satis explorata non exhiberet.

III. Hanc autem calumniam divinæ sapientiæ nemo facile importabit, qui studiosè advertet tam in veteri, quàm in novo Testamento, insurgente quovis Religionum conflictu, ut in Moysè, Daniele, & Apostolis, Deum veræ Ecclesiæ ea signa præbuisse, quæ facile omnem adversæ partis probabilitatem elidere poterunt.

Hic proinde non admitto ex notis sive motivis tantum probabilioribus, sine ulteriori investigatione, licitum esse aliquam præ cæteris Religionem suscipere, aut jam susceptam in aliam commutare. Quamvis enim sola probabilitas plerumque in aliis operationibus valere possit, non idèo in suscipienda quoque novâ Religione sufficere debet. Quia in negotio fidei error etiam materialis in ordine ad actiones salutares gravissimè nocere solet: neque deest homini non oſcitantis modus, quo diligenti investigatione facile ad veræ Ecclesiæ notas moraliter evidentes devenire possit, qualis adipiscendæ certitudinis via in aliis hominum actionibus constituta non reperitur.

IV. Querunt hoc tempore aliqui: An ad assensum præbendum articulis fidei, requiratur evidentia etiam omnimoda revelationis divinæ?

Respondeo, ad assensum fidei debitum, necessariam non esse cognitionem absolutè evidentem revelationis divinæ. Quia evidentia omnimoda aut metaphysica revelationis ab omnibus in hoc statu haberi nequit, ergo non potest illa omnibus ad assentiendum articulis nostræ fidei esse necessaria. Quod adeò certum est, respectu hominum præsertim rudiorum, ut hoc de fide esse asserit Suarez hic, disp. 3. sect. 8. n. 5. Dum enim rudiores articulis fidei assensum præbent, non apparet quo modo, aut medio authoritas Dei loquentis illis evidenter proponatur: quinimò paucis doctorum contingit ad absolutam revelationis evidentiam ratiocinando penetrare.

Sed quæstio esse potest, An assensus fidei omni ex parte evidens, possit dici supernaturalis; De hoc varie sunt, & liberæ Theologorum sententiæ. Negant aliqui esse supernaturalem, quia actus fidei evidens, non est liber, neque obscurus, sive argumentum non apparentium, ut ipsi volunt, & requirunt ad actum proprium fidei divinæ. Probabilius tamen assensum illum posse esse supernaturalem docent communius Thomistæ, ut recenter

Arde
kin

Theo-
logia

D IV
L E

PLA
BIB

recenter tradit *Gonet disp. 1. art. 7. n. 201.* & pro eadem sententia *Scotum* citat Di Castillio, quos sequitur *Herim* ex Scotistis Author recens & eruditus, nec non ex Carmelitis *Bona spei*, & ex *Noftris Vasques, Ariaga, Ripalda, & plures alii.*

Quia nulla ratio satis probat habitum fidei non posse influere in assensum evidentem, cum inter evidentiam & supernaturalitatem nulla ostendatur repugnantia, ut patet in actu visionis Beatificæ, qui simul evidens est, & supernaturalis. Potest igitur cum assensu fidei divinæ stare evidentia revelationis, sed perperam cum quodam assensu, hanc evidentiam ad fidem nostram esse necessariam.

VI. Sufficit ergo articulos fidei proponi cum notis, quæ de veritate revelationis divinæ ita nos certificant, ut non possimus de ea prudenter dubitare. Ad assensum huiusmodi præstandum nulla modernarum Sectarum sufficientes rationes aut notas exhibere valet.

Dico igitur secundò neque Protestantes, neque alii horum temporum Sectarii possunt in sua conscientia, aut divino tribunali excusari, quamdiu certiores veræ Ecclesiæ notas non inquirunt.

VII. Probat, non potest aliquis excusari, aut bona fide in ea Secta permanere, in qua nequit exhibere veræ Ecclesiæ signa certiora, quam habeant alie sectæ, quas ipse devias & falsas esse agnoscit. Atqui neque Protestantes, neque alii Sectarii possunt in suo Cætu ostendere ulla signa aut fundamenta certiora veræ Ecclesiæ, quam habeant alie sectæ tam modernæ, quam antiquæ, quas ipsi pro falsis reprobant, & à sua communione rejiciunt. Quinimò à Protestantium confessione de Primatu Ecclesiæ in Regibus, de Hierarchia & potestate Prælatorum, & pluribus fidei punctis communi iudicio gravissimis, reliquæ totius orbis Ecclesiæ dissentiant. Quo igitur modo poterit horum aliquis sine ulteriori examine in sua secta securus conquiscescere, quam facile advertit, præ cæteris sectis à se reprobatis, nullo speciali Dei testimonio, nullo explorata veritatis fundamento subniti?

Atque ut hoc argumentum in brevi dilemmate fortius inhaereat: Quæro ex quovis Protestantium Ministro; An reliquas horum temporum Sectas veras iudicet, an falsas? Si dicat veras; jam Ecclesiam suam agnoscit falsam, utpote quæ à cæteris Ecclesiis, quas pro veris habet, ut falsa rejicitur. Si verò reliquas Sectas falsitatis arguat, suam quoque inter falsas numeret necesse est, cum nullum prorsus cohibere possit speciale signum, aut apertum Dei testimonium, quo Ecclesiam suam, præ cæteris à se reprobatis, melioris conditionis esse demonstret.

VIII. Ex his quæ hæcenus deduximus apertè conficitur, quemlibet suæ salutis prospicere volentem, debere Religionem veram, & unicam sedulo investigare, neque posse sine summa imprudentia ac temeritate hanc curam negligere in negotio totius vite gravissimo, quale est jactura salutis æternæ, quæ sine vera fide obtineri non potest. Ut enim à salute aberres, perinde est an quæ culpâ falsam fidem, an nullam profitearis.

Ostenditur ex dictis, qualis ignorantia excuset ab Hæresi formali.

Dico igitur primò: Ignorantia invincibilis circa articulos fidei excusat ab Hæresi formali. Quia cum ignorantia invincibilis sit ea quæ nullâ diligentia aut inquisitione hic & nunc ab ignorante vinci & de-

poni potest, non relinquat illa libertatem sufficientem ad veritatis electionem: ac proinde error ex tali ignorantia ortus non est homini liber & voluntarius, quod ad hæresim formalem requiritur.

IX. Dico tamen secundò: Ignorantia ista invincibilis non sufficit in homine adulto in ordine ad justificationem in punctis fidei requisitis necessitate Medii, ut est credere in Deum ut Creatorem, Mediatorem, remuneratorem, &c. Quia fides horum mysteriorum, est fundamentum, & prima dispositio ex Dei ordinatione requisita ad actus amoris Dei, vel alios quibus possit homo ad justificationem pervenire, juxta illud Apostoli ad *Hebræos cap. 11. Accedentem ad Deum oportet credere quia est; & quia inquisiventibus se remunerator sit.*

Dico tertio: Nulla ignorantia vincibilis sive, ex inquirendi negligentia graviter culpabilis, excusare potest ab hæresi formali, hoc est, à tali errore in fide qui illum apud Deum constituat reum hæresis, & inexcusabilis. Hæc est sententia communior & verior apud *Valentiam de fide disp. 1. quest. 11. puncto 1. Thomam Sanchez lib. 2. in decalogum cap. 7. Scotum. Lud. Lopez, Sayrum, Navarram, Cordubam, Canum &c.* contra aliquos apud *Card. Lugo de fide disp. 20. sect. 6.* qui quamvis admittant talem contra fidem graviter peccare, negant tamen esse formaliter hæreticum.

X. Probat nostra assertio. Error hominis Christiani circa aliquod mysterium fidei, ortus ex quacunque ignorantia vincibili est simpliciter voluntarius, & graviter contra fidem culpabilis, uti patet utraque admittit. Atqui talis error non pertinet ad Paganismum vel Judaismum: cum homo Christianus sic errans adhuc retineat Religionis Christianæ professionem. Ergo error ille pertinet ad Hæresim, cum infidelitas æquatè in tres species dividatur, Paganismum, Judaismum, & Hæresim.

XI. Dices, Tantum ille censetur absolute & formaliter hæreticus, qui scienter dissentit ab Ecclesia, recedendo ab illis articulis quos ea sufficienter proponit. Atqui ab ea non scienter dissentit qui ab articulis illis recedit ex ignorantia tantum vincibili. Ergo talis non est absolute & formaliter hæreticus.

Respondeo distimajorem. Censetur tantum absolute & formaliter hæreticus qui sic scienter dissentit scientiæ formali, vel etiam æquivalenti, concedo: scientiæ præcisè distinctæ & formali nego. Quia talis ignorantia vincibilis & voluntaria æquiparatur scientiæ formali in ordine ad affectum, sive errorem subsecutum, & inde proveniente. Censetur enim sic ignorans noluisse scire veritatem, quando diligentiam sciendi debitam volens omisit: ac proinde voluisse ignorantiam & errorem inde consequentem.

Ex his demum apertè deducitur primò: Non rectè modò in *Anglia* viros in speciem politos pro sua in hæresi persistentia hoc modo ratiocinari: Ego paratus sum fidem Romanam amplecti, si Rex, & Parlamentum eam esse præferendam declarent. Hoc verò quamdiu non faciunt, ego prudenter resolvo illorum sensum communem, meo privato iudicio præponendum. Ergo errorem in divino tribunali mihi imputabilem non incurro.

XII. Sed facile demonstratur, factum illum prorsus inanem esse in viris rerum quæ in reliquo orbe geruntur non ignaris. Satis enim illi norunt, in hoc sui Regis ac Parlamenti sensum ab aliis Regibus, ac Regnis

Regnis amplissimis toto pæne orbe improbari. Neque ignorant Notas manifestas antiquitatis, & confortis omnis ævunitatis veræ ac Catholicæ Religionis, si velint opera non difficili animum ad illas advertere. Quod si prætextus ille coram divino tribunali ponderis aliquid haberet, quoslibet hætenus omnino, & tempore Hæreticos, imò & Mahometanos in suis erroribus excusaret; quorum & Imperator, & imperium, & sensus, maximam orbis nostri partem complectitur: quod tamen viri illi non parum politi minime admiserint.

XIII. Deducitur Secundo, paritione Ordines Baroticos, & alios alibi variarum Sectarum cætus, nullam sibi ex illo prætextu erroris sui excusationem posse prætere.

His annexa sunt aliquæ quæstiones Theologica, que reperuntur infra ad finem Tomi 2. in novo Supplemento Theologiae universæ, in Secunda secunda, Tract. de Fide.

Ut autem vera & unica Religio, in qua voluit Deus salutem æternam obtineri, à Sectis falsis securè discernatur, Argumenta hic sequentia, sepositis Partium studiis; sincero propriæ salutis, ac veritatis desiderio expendenda erunt.

Sed ad hoc debite præstandum præmittenda sunt à Curatore sive propriæ, sive alienæ salutis Media sequentia. De quo vide & alia in praxi Conversationis cum Hæret. Tomo 3. circa finem cap. 2. §. 1.

PRÆPARATIO ANIMI.

Ad Considerationes sequentes pro sincera veræ Religionis suscipiendæ desiderio.

XIV. **C**um vera Fides sit donum Dei singulare, necesse est primò, ad illud obtinendum cor Deo sincerum & apertum exhibere. Secundo, removenda sunt impedimenta huius divini beneficii, ut est, Affectus nimius erga commoda temporalia, honores, divitias, amicos, promotiones, humanos respectus, ac favores: plerumque enim nimia cupiditas gratiæ humanæ, obicem in hoc ponit gratiæ divini. Tertio, Deponenda sunt Præjudicia hausta ex dictis Adversantium Religioni Romanæ, & animus ad æquilibrium revocandus, quo statuat nullo alio respectu duci, quam motibus solidæ veritatis, & suæ salutis. Quarto, Per Orationem, & pia opera ad Deum recurrendum, animus sincerus illi offerendus, ac postulandum cum humilitate gratiæ divini adjutorium. His mediis dispositus Cornelius Centurio meruit à Deo ad veram fidem singulariter illustrari Actuum. 10. In hunc finem Oratio sequens, sic formata ut præparationem animi prædictam, cuilibet Christiano necessariam, breviter complectatur, admodum erit opportuna.

ORATIO

Disponens ad veræ Fidei notitiam, & susceptionem sinceram.

Deus meus! & in Te recedè credentium salus æterna! emitte lucem tuam & veritatem tuam ut in æternum ad te perveniam, per veram fidem, spem & R. P. Arsdék. Tom. I.

charitatem, sine quibus nulla est spes salutis, sed certa ad ignem æternum damnatio. Scio autem evidenter sicut unus est Deus, ita unicam posse esse Fidei veritatem, unicam veram Ecclesiam, unicam viam salutis æternæ. O quam esset ego nunc infans, & postea in perpetuum infelix, si pro ulla illecebrâ huius vitæ mortalis, ab illa via unica veritatis, & salutis me impediri, aut abduci permitterem.

Protestor igitur nunc coram divina Majestate, hoc mihi propositum esse, hoc firmissimum decretum, illam fidem & Ecclesiam unicam amplecti, quam præ aliis veram, & à Deo constitutam esse, sincero corde deprehendam.

Protestor insuper, me ab hoc decreto sincero nolle abduci, sive huius brevis vitæ fluxu solari, sive cupiditate opum aut honorum, sive humanâ quacunque gratiâ, aut respectu. Nihil enim mihi huiusmodi prætextus coram iustissimo DEI tribunali sunt profuturi.

Scio me à veritate DEI æternæ præmonitum in sacris Scripturis Matthæi 24. Quod, Multi Pseudo-prophete surgent, & seducunt multos: Et Matthæi 7. Cavendum nobis esse à falsis Prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ovium, Ac proinde, non omni spiritus credendum: Sed probandos spiritus si ex Deo sunt l. i. Joan. 4. Non ignoro tales plurimos seductores omni ævo à vera Christi Ecclesia defecisse, & multos etiamnum per tales ab unitate fidei abduci: à quibus mihi omni modo cavendum esse firmissimè decerno. O quos Martyres Christi ab exordio Ecclesiæ & deinceps omni tempore, se illis ita opposuerunt, ut non tantum fortunas omnes, sed etiam per immania tormenta sanguinem, & vitam profuderint: nec tamen magis illis sua, quam mihi mea salus necessaria est. Hinc, mi DEI S, mihi omnino decretum est, & erit, monitis tuis obtemperare, viam salutis securam sedulo investigare, & illam semel inventam ad extremum usque spiritum conservare.

Tu igitur splendor Patris, & lux æterna, que illuminas omnem hominem venientem in hunc Mundum, illumina tenebras meas, animumque corrobora, ne huius mundi cupiditate, aut hominum illecebris abducatur in perditionem: cum impossibile sit tibi sine vera fide placere, & ignis æterni supplicia evadere. Effice per gratiam tuam ut Ecclesiæ tue unica, quam veram deprehendero, semel aggregatus, tibi firmiter adheream in sanctitate & iustitia omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

CAPUT III.

Argumenta que evincunt, Solam Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, in qua salus possit obtineri.

ARGUMENTUM I.

Sola ostendit se potestatem suam à Christo derivare.

I. Illa sola est vera Christi Ecclesia, que ostendit se doctrinam & potestatem suam à Christo & illius

Arsdék
Kin

Theologia

& illius Apostolis accepisse, & per continuam successionem ad nostra usque tempora perduxisse. Haec enim successione omnis vera & legitima possessio, ac potestas firmissimè probari, & sine dubitatione constare solet. Si quis autem illà destitutus, de possessione aut jure contendat cum eo, qui hanc successionem exhibere potest, non minus explodetur, quam si quis hodie compareat homo peregrinus, qui se legitimum Anglicae Coronae Successorem proclamet, contra illam familiam quae continuà successione se in legitima Regni hereditate perennare demonstrat.

II. Hanc autem continuam à Christo & Apostolis ad nostra usque tempora successionem quo pacto reperies in Sectis illis, quae à centum circiter annis emerferunt, ac sibi veram Ecclesiam nomen vindicarunt. Quo modo in aliqua Ecclesia potestatem à Christo derivatam ostendes, quae seipsam per mille quingentos post Christum annos orbi ostendere non potuit?

Cùm igitur hanc successionem apertè careant Congregationes modernae, sola Lutheri, Calvini, aliorumque recentiorum auctoritate institutae, carent etiam necessariò eorum Ministri *Jurisdictione* à Christo derivatam in gubernanda ejus Ecclesia, carent ejus Ordine pro administratione Sacramentorum, carent ejus *Missione* pro verbi divini praedicatione, quam apertè requirit Apostolus ad Rom. 10. *Quomodo praedicabunt nisi mittantur.* Nunquam enim ostendet ullus ex Sectis modo nominatis quã auctoritate, aut quo modo primùm missus fuerit Lutherus, aut Calvinus ad praedicandam doctrinam oppositam Ecclesiae Romanae, à qua sua tantum sponte defecerunt; aut ubi, aut quando potestatem illam à Christo acceperint.

III. Si dicant, se accepisse à Christo potestatem *extraordinariam* ad reformandam veterem, & instituentiam novam Ecclesiam.

Respondeo, nulli prudenti posse sufficere, quòd Lutherus aut Calvinus id de se affirmet: omnes enim antiqui Haeresiarum idem de se dudum testati sunt, nec ideò minus haeretici fuerunt, & pro talibus etiam hoc tempore damnantur. Necessè est igitur suae missionis clarum & apertum testimonium adducant: sine legitimo enim testimonio, ne quidem domum tuam alteri resignabis, quòd minus Ecclesiam Dei, quam Christus à tot saeculis aliis possidendam & gubernandam consignavit. Nec ipsi Apostoli pro Dei Ministris ab initio admissi sunt, nisi per apertum testimonium signorum ac miraculorum, quibus se à Christo missos esse toti orbi manifestè comprobaverunt. An igitur ego cum salutis aeternae discrimine sine alio signo, aut testimonio hos ut Ecclesiae antiquae reformatores, & animae meae in aeternitatis itinere duces admittam, quos à Deo missos non fuisse clara ratione deprehendo?

Ex his ritè expensis hoc necessarium deducitur argumentum. Sola illa est Christi Ecclesia, quae potest ostendere, se Christo & Apostolis ad haec usque tempora continuò successisse. Sed sola superest Ecclesia Romana in qua possit illa successio ostendi: ergo &c. Jam enim probatum est, alias Sectas illà successione penitus esse destitutas.

IV. At in Romana Ecclesia, Presbyteri suum Ordinem, jurisdictionem, ac missionem accipiunt immediate à suis Episcopis praesentibus, hi ab Episcopo sive Pontifice Romano, qui per continuam

praecedentium Pontificum seriem, suam in Sede Petri successionem toti orbi apertè demonstrat.

V. Haec enim in publicis, & ubique patentibus temporum Annalibus tam luculentè omni aëo consignata exhibetur, quam ullum Regum jure successionis Regni sui thronum possidere. Imò illa Pontificum successio praeter ceteris tanto majori pollet evidentiã, quòd frequentiori omnium Gentium curã ac studio universalis Ecclesiae historia à tot tantisque Auctoribus, ac SS. Patribus conscripta & ad posteritatem continuò transmissa reperitur.

Nullus itaque est Ecclesiae Romanae Minister, qui Fidem populo & Sacramenta administrat, qui non possit potestatem, ac missionem suam continuà serie ad Apostolos, ac Christum reducere, tanquam ad primum auctorem ac fontem à quo illam derivavit. Sola igitur Romana potest esse vera & indubitata Christi Ecclesia.

Hoc argumento veram Ecclesiam à Sectis alienis ipsi primitivae Ecclesiae Patres discernabant, ac imprimis *S. Augustinus contra Epist. fundamenti*: "Tenet, me in Ecclesia Catholica, ab ipsa Sede Petri Apostoli usque ad praesentem Episcopum successio Sacredotum. Accedit *S. Hieron. epist. 2. ad Damasum*. Hic, inter tres partes scilicet Ecclesia ad se rapere me festinat, ego interim clamo, qui Cathedrae Petri jungitur, meus est. Idem disput. contra Luciferianos, Brevem, tibi apertumque animi mei sensum proferam, in illa, permanendum esse Ecclesia, quae ab Apostolis fundata usque in hanc diem perdurat.

VI. *Dilemmate* inde confecto, modernum sectarum hoc modo premes. Argumentum illud *S. Augustini*, *S. Hieronymi*, & primorum Ecclesiae Patrum contra haereticos sui temporis, ex successione perpetua Praelatorum in sola Ecclesia Romana; vel rectè probat illos antiquos fuisse veros haereticos, vel non. Si id non probat, errant ergo primi, summi que Doctores primitivae Ecclesiae; quod tamen ipsi Sectarii non admittunt. Si verò rectè probat illos fuisse haereticos, idem profus convincit de Sectariis nostri temporis, qui non magis possunt in sua secta ostendere perpetuam Praelatorum successionem, quam illi Haeretici, contra quos primi Patres hoc argumentum intorquebant.

VII. Obijciunt illi, ne profus exarmati videantur: Ut Ecclesia aliqua Christi per *successionem* dicatur *Apostolica*, sufficit sola successio *Doctrinae* Apostolicae, non verò Praelatorum sive Pontificum Apostolis succedentium. Probatur, quia Ecclesia Christi dicta est *Apostolica* in Symbolo antequam esset Pontificum successio.

Respondeo, successionem certam totius Doctrinae Christianae non posse per tot à Christo saecula certò conservari & innouescere, nisi per successionem personarum quae ostendere possint se legitimam & certam illius tradendae potestatem à Christo derivare. Nam alias sola successio doctrinae, figmentis omni aëo innumeris exposita fuisset, uti tot exorta de ea haereses etiamnum apertè demonstrant. Ad probationem dico, Ecclesiam Christi ante *Pontificum Successionem* dictam fuisse *Apostolicam* in actu primo, sive quae ex institutione Christi *Apostolicam* in Pontificibus successionem requirebat. Sic etiam ab initio dicta est *Catholica*, quamvis nondum actu per orbem diffusa, sed postea tantum diffundenda.

Hujus

Hujus successiois defectus. *Anglia* Ministros gravissime remordet, qui sepius postulati de legitima ordinatione *Parkeri*, qui primus post hæresim tanquam Archiepiscopus Cantuariensem Sedem occupavit, nec testes, nec tabulas, nec ullum derivati à Christo Ordinis, aut potestatis judicium legitimum unquam profere poterunt.

VIII. Quorum unus haud ita pridem quasi collabenti Ecclesie humeros suppositurus, non antiquas tabulas, sed novas fabulas evulgavit, de *Parkero* in quadam taberna per aliquos Romanæ Ecclesie Episcopos in Præfulem consecrato. Sed non defuit author Catholicus, Dublinensis nuper Præful illustrissimus, qui calamo suâ eruditione digno commentum illud aperte dissolvit, & ad vivum resecurit, uti attingemus infra tra. 3. c. ult.

ARGUMENTUM II.

Ecclesia Christi est antiqua, omnes moderna Secte sunt nova.

IX. **E**cclēsia Christi est antiqua, quia ab annis plusquam mille & sexcentis à Christo fundata est, & sic in omne tempus futurum stabilita, ut promiserit portas inferi contra eam nunquam prævalituras. Sed Ecclesie Lutheri & Calvini est nova; Ergo hæc non potest esse vera Christi Ecclesia. Minor clarè probatur. Quia possumus assignare ipsam locum, & tempus, quo recēter exorta est hæresis Lutherana, ante centum circiter annos, tempore Caroli V. Imperatoris, & Leonis X. Pontificis; & ostendere primum ejus authorem Martinum Lutherum, qui post quindecim sæcula à constituta Christi Ecclesia comparuit, & ab antiqua Ecclesia spontè defecit, & Sectam Lutheranam, de qua nihil unquam antea auditum fuit, in Germania inchoavit. Sed hæc sunt manifesta novitatis indicia, quæ aperte demonstrant Sectam Lutheranam (& idem est de aliis novis) non posse dici veram Christi Ecclesiam. Repugnat enim illam Sectam, quæ est nova, esse Ecclesiam Christi quæ est antiqua: originem habuisse à Lutherò postremo sæculo, & tamen ante annos mille sexcentos à Christo institutam fuisse.

X. Si dicas, Ecclesiam Lutheranam olim quidem extitisse, sed hæcenus per 1500. annos ante Lutherum *occultam & invisibilem* latuisse. Responso illa per se frivola hoc *Dilemmate* clarè refutatur. Religio Lutherana vel extitit ante Lutherum, vel non extitit. Si ante Lutherum extitit occulta, ut affirmas, non potuit esse vera Christi Ecclesia, quæ debuit semper esse visibilis & conspicua, sicut civitas supra montem posita, sicut lucerna, sicut publicum tribunal ad quod jubemur confugere Matth. 18. *Si autem noluerit se audire, dic Ecclesie;* his enim Christus Ecclesiam suam similem esse declaravit. Si verò dicas ante Lutherum non extitisse, ergo est Religio novitia, ac proinde non potest esse Religio Christi, quam constat esse antiquam.

XI. Sola itaque superest *Ecclesia Romana*, quæ initium Romæ sumpsit ab ipso Petro cuius Sedem per suos Successores continuo possidet, cujus recens institutio, aut novus author nullo unquam loco aut tempore post Petrum assignari potest, quæ sunt antiquæ & veræ Christi Ecclesie manifesta argumenta.

Hoc argumentum approbare coactus est ipse *Lutherus*, dum Zuinglianòs recēter emergentes oppu-

R. P. Arjdek. Tom. I.

gnaret in *Epist.* ad Ducem Borussie, & haberet in ejus tom. 2. impresso *VVittenberga fol. 362.* "Periculosum, inquiet, & terribile est audire aliquid aut credere contra, tra concors testimonium, fidem, & doctrinam totius sanctæ Christi Ecclesie, quæ jam supra mille quingentos annos per universum orbem concorditer statuit &c. Telum hoc ab antiquitate desumptum, quod fortissimum agnoscit, quis nos videt contra ipsum Lutherum, alioque horum temporum Sectarios validissimè retorqueri? Quomodo igitur ego salutem æternam, quæ solum in antiqua Christi Ecclesia obtineri potest, inter novos horum temporum Sectarios sperare poterò? Hoc si expendas benè, non poteris malè concludere.

ARGUMENTUM III.

Alie omnes Secte docent Hæreses in primitiva Ecclesia damnatas.

XII. **O**mnis illa Religio falsa est quæ continet hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Atqui modernæ Sectæ Lutheri, & Calvini, &c. continent hæreses à Catholica & primitiva Ecclesia olim damnatas. Ergo eorum Religio debet esse falsa, & primitivæ Ecclesie contraria.

XIII. Minor hujus argumenti probatur primò: Quia tã Lutherus quam Calvinus docet, Bona opera non esse ad salutem necessaria, sed solam fidem sufficere. Atqui hæc eadem fuit olim hæresis Simonis Magi, teste antiquissimo S. Irenæo l. 2. cap. 20. & Eunomianorum olim ab Ecclesia damnatorum circa annum Domini 360. teste S. Augustino hæresi 54.

Lutheri, & Calvini Doctrina est, Traditiones esse rejiciendas, & solam Scripturam recipiendam. Eadem hæresis à primitiva Ecclesia damnata est in Ario, Nestorio, Eutychete, & Dioscoro, uti patet ex S. August. lib. 1. contra Maximum cap. 2. item ex Synodo 7. actione.

Tam Lutherus quam Calvinus negat Sacramentum Pœnitentiæ, & Confirmationis. Doctrina hæc tanquam hæretica in Novatianis olim ab Ecclesia proscrip-ta est, teste antiquissimo Cypriano lib. 4. epist. 2.

Docet Lutherus & Calvinus, Ecclesiam olim visibilem postea periisse, & illam in suo tantum cœtu existere. Fuit hæc quoque hæresis Donatistarum contra primitivam Ecclesiam, uti testatur August. lib. de unitate Ecclesie cap. 12.

Asserit uterque, venerationem Reliquiarum, Imaginum Christi, aut Sanctorum esse idololatriam. Idem asseruit Vigilantius hæreticus teste Hieronymo, & olim Iconomachi ab Ecclesia damnati, teste Cedreno & Nicephoro de Iconomachis.

XIV. Negat cum Luthero Calvinus, orandum esse pro defunctis, observandum jejunium Quadragesimale, aut aliud ab Ecclesia præscriptum. Idem negarunt olim Aëtiani hæretici, teste Epiphanio & Augustino de hæresib. cap. 33.

Quid igitur manifestius quam hæreses olim ab Ecclesia Christi damnatas, à Luthero & Calvino doceri, ac renovari? Et quidem plerasque ante tempora S. Augustini. Cum tamen ipsi fateantur veram & primævam Christi Ecclesiam, quæ eas hæreses damnavit, ab omni erroris suspitione immunem fuisse. Illas autem hæreses dum reprobavit, necessarò omnes Sectas eandem doctrinam profitentes hæreticas esse declaravit.

C 2 XV. Ex

Arjdek
Kin

Theo-
logia

XV. Ex his autem cæterisque articulis à primitiva Ecclesia olim damnatis nullum omnino recipit *Ecclesia Romana*, aut unquam admisit, & quemvis admittere volentem à suo corpore resecurit. Deposita Fidei à Christo & Apostolis sibi traditum tam firmum & inviolatum semper retinuit, ut maluerit tam ab antiquis quam ab horum temporum Sectariis gravissima bella, rapinas bonorum, exilia, & morte ipsam sustinere, quam vel unicum articulum à primitiva Ecclesia damnatum admittere uti hodie in Angliæ, Hollandiæ & maxime in antiquissimis Hiberniæ Catholicis, tot calamitatibus hæcenus ideò laceratis ante oculos videmus.

Ad hanc rationem vel unicam, si serio lubeat reflectere, fieri non potest, quin hodiernas Sectas à vera Christi Ecclesia facile discernas. Quæcunque enim Secta deprehenditur hæresim vel unicam à vera Ecclesia olim damnatam admittere, tam implicat illam esse Ecclesiam Christi, quam falsum esse verum, aut album esse nigrum. Sicut enim contra debitam Regi fidelitatem in uno puncto cum hoste conspirans, hoc ipso fit Regirebellis, sic cum damnatis Hæreticis unico in errore consentiens, Deo sit inimicus ac perduellis, & extra salutis tramitem exul aberrat.

ARGUMENTUM IV.

Communis omnium Gentium consensus pro Fide Romana.

I. Illa judicanda est vera Christi Ecclesia, quæ per totum orbem recepta, & omnium gentium testimonio & consensu comprobata est, potius quam illa, quæ exiguo spatio circumscripta, & à paucis admixta fuit. Quis enim æquus iudex non dubitabit adjudicare litem illi parti, quæ præ alia habet testes multo plures, & inter se omni tempore, & loco convenientes.

II. Atqui omnium gentium commune testimonium stat pro una & sola *Ecclesia Romana*, quæ proinde *Catholica* & universalis toto orbe nominatur. Nam quoad priora tempora, nullum est toto orbe regnum, nulla natio nobis cognita, in qua aliquando propagata & recepta non fuerit, aut propagari inceperit. Quinimò hoc tempore apud Gentes de novo repertas publica extat Religionis Romanæ professio, templa, altaria, Missæ, cultus imaginum, &c. plerisque etiam locis in regnis Turcarum Catholici aliqui reperiuntur. In Europa Religionem Romanam publicè timentur ac profitentur universa regna Hispaniæ, regnum Galliæ amplissimum, tota penè Germania, Polonia, Italia, maxima ex parte Belgica, neque exiguo Fidelium numero per Angliam, & multo majori per Hiberniam, aliasque plures orbis partes disseminata reperitur. Cum his si comparentur pauci Europæ anguli, qui Sectam Lutheranam, aut Calvinianam profitentur, unum pro millibus testem vix reperies. Solum enim regnum Britanniarum, cum Dania, Suecia, Hollandia, & aliquâ Germaniæ parte Sectam Lutheranam vel Calvinianam, eamque pluribus aliisque Sectis immixtam complectitur. Quid exiguus ille numerus cum tota Europa comparatus? Quid cum Asia, Africa, America? Quorum incolæ, uti & regionum nunc in Europa infectarum, Religionem Romanam aliquando receperunt, & per multa sæcula suo testimonio, & sanguine comprobantur.

III. Si igitur multitudinem testium eorum, qui in Re-

ligione Romana, toto orbe vixerunt per *sedecim sæcula*, conferam cum exiguo manipulo Lutheranorum vel Calvinianorum, qui tantum unius sæculi spatio emerferunt in paucis Europæ Regionibus, non possum salvâ æquitate pro altera, quam Religione Romanâ, ferre sententiam. Neque poterit supremus Iudex in extremo iudicio aliud pronunciare, quam me iuste ac sapienter egisse, quod communem & constantem orbis penè universi consensum, paucorum, ac malè inter se coherentium hominum iudicio, à reliquo orbe repudiato, prætulerim.

Vim huius argumenti ipsâ experienciâ comprobari videmus, in integris legionibus ex militia, & nobilitate Anglicana, quorum plerique, dum ex domesticis errorum tenebris prodeunt ad publicam lucem Catholicæ Ecclesiæ in Belgio, Gallia, Hispania, facile veram Romanæ Ecclesiæ Fidem agnoscunt, & profitentur. Uti non ita pridem apparuit in viris summo ingenii & iudicio præditis, Comite de Bristol, Barone de Inchequin, & aliis de nobilitate & famâ nobilissimis.

ARGUMENTUM V.

Nulla est certa Ecclesia Christi in mundo, si non sit Romana.

I. Certum est veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri, ut omnes fateantur: Atqui hoc certum non esset, si vera foret fides Sectæ Lutheranae aut Calvinianæ. Ergo illa est à veritate profus aliena.

Minor patet ex eo, quod Secta tam Lutherana, quam Calviniana doceat, veram Ecclesiam à Christo institutam potuisse deficere, & eam in Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera, actu defecisse, & nunc penes Sectam v. g. Lutheranam veram Ecclesiam permanere. Quod si verum est, posse deficere veram Christi Ecclesiam: & tu afferas tuam Calvinianam, vel Lutheranam esse veram Christi Ecclesiam: ergo potuit etiam tua Lutherana & Calviniana deficere; ergo certum non est aliquam veram Christi Ecclesiam in mundo reperiri. Sicut enim asseris defecisse olim veram Christi Ecclesiam, ita nunc deficere potuit tua, neque certus esse potes, quod actu non defecerit: nulla enim promissio Lutheranae vel Calvinianæ Ecclesiæ facta est, aut fieri potuit, supra veram Christi Ecclesiam.

II. Quod si dicas, tantum posse deficere Ecclesiam Christi *visibilem*. Infero, ergo tibi non constat, an Ecclesia Calviniana vel Lutherana visibilis, quam profiteris, sit vera Christi Ecclesia.

III. Idem breviter alio Argumento demonstratur: Non potest esse vera Christi Ecclesia sine vera *Scriptura*: hoc Sectarii omnes admittant. Atqui nulla est vera Scriptura in mundo nisi eam habet Ecclesia Romana. Patet, quia Scripturam suam Lutherus, Calvinus, &c. ab Ecclesia Romana primò acceperunt, ex qua ipsi prodierunt. Ergo nulla est vera Christi Ecclesia in mundo si Romana non sit vera; & Scripturarum divinarum custos infallibilis: adeoque nec vera erit Lutherana, Calviniana, & sic de cæteris modernis. En quomodo dum volunt illi Ecclesiam Romanam confodere, per illius latus seipfos interimunt.

Adde & alterum: Vera Christi Ecclesia debet esse *perpetua*. Hoc enim Christus ab initio suæ Ecclesiæ promissit. Atqui nulla præter Romanam potest perpetuam illam à tempore Christi successionem per umbram in se ostendere: Non tua Luthere, non tua Calvine,

quæ

que tantum postremo sæculo velut fungus hesternus in terris comparuit, & sic de aliis Sectis modernis. Ergo nulla est in terris vera Christi Ecclesia, nisi vera sit Romana. Vide igitur, Sectarie profuge, quo te convertas ut veram Christi Ecclesiam in toto mundo reperias, nisi cum Prodigio revertaris in domum Patris, sive Matris tuæ Ecclesie Romanæ, à qua velut in regione longinqua profugus aberras.

IV. Hic igitur aliud dici non potest, quàm Sectam Lutheranam, & Calvinianam manifestè falsam esse, & se evertere; dum docet Ecclesiam olim à Christo institutam potuisse aliquando deficere. Unde clarè sequitur Ecclesiam Romanam, quam ipsi Sectarii admittunt primis 4. vel 5. sæculis, fuisse veram Christi Ecclesiam, non potuisse errare, & à vera fide deficere: aliàs enim jam non constaret, ullam in mundo existere veram Christi Ecclesiam.

ARGUMENTUM VI.

Si Ecclesia Romana non sit vera, perierunt in æternum Majores nostri, Martyres, Confessores &c. qui ante Lutherum per 12. sæcula vixerunt; vel ut certa agnoscenda est Fides Romana Ecclesie.

SI Secta Lutherana vel Calviniana vera esset Christi Religio, sequerentur ea quæ quivis, etiam Lutheranus vel Calvinianus, horret admittere. Ergo fateri debes Sectas illas tuo etiam judicio veritati repugnare. Sequeretur enim ex doctrina Lutherana & Calviniana, Ecclesiam Romanam à vera fide aberrare, adeoque impiam & sacrilegam esse. Ac proinde Christianos, qui vixerunt à tempore, quo ajunt defecisse Ecclesiam, nempe per integra duodecim sæcula ante Lutherum, in æternum periisse, ac omnes nostros, vestrosque Majores, qui per tot sæcula Ecclesiam tantum Romanam agnoverunt, à vera Fide & salute æterna excidisse. Nisi quis impiè fingat Christum permisisse, suam Ecclesiam visibilem per 12. sæcula invincibili veræ Fidei ignorantia altè sopitam jacere.

Hæcine sunt promissa Christi de duratione suæ veræ Ecclesie; *Porta inferi non prævalebunt adversus eam* &c. quam ipsi Sectarii admittunt saltem 4. primis sæculis fuisse Romanam. Hic igitur non minus ipse Christus, quam Ecclesia Romana inculatur.

II. An ergo à Fide & salute aberrarunt passim omnes illi qui pro divino cultu in tota Europa, & reliquo orbe Christiano, tot Tempia, tot Cænobia, tot Collegia, tot Religionis Christianæ monumenta per duodecim sæcula summâ pietate, ac studio erexerunt? Qui sua bona, ac se ipsos totâ vitâ divino obsequio manciparunt? Perierunt quotquot eo tempore vixerunt viri sanctitate, ac miraculis toto orbe celebrati, Benedictus, Patricius, Bernardus, Dominicus, Franciscus, alique Sancti innumeri, quorum virtus, & vita tot Cælestibus prodigiis comprobata fuit. Perierunt tot milleni Martyrum, qui pro tuenda Religione Romana contra tyrannos decertarunt, suumque sanguinem ac vitam profuderunt, nisi fortè aliquos invincibilis ignorantia excusaverit? Hi enim non aliam quam Ecclesiam Romanam agnoverunt, quam Lutherani & Calviniani impiam & sacrilegam esse profiterentur.

III. Hinc igitur ut dixi, sequeretur ulterius, Christum Ecclesiam suam tanto labore & amore institutam, per duodecim sæcula deseruisse; cui tamen dixit:

Ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi: Reliquisse illam sub impietate, & potestate Satana, cui tamen promisit; Porta inferi non prævalebunt adversus eam: Er per Apostolum, eam fore columnam & firmamentum veritatis.

Frustrâ igitur duodecim illis sæculis à Romana Ecclesia prædicatum est toto orbe Christi Evangelium: Frustrâ tot Gentes à Paganismo ad Ecclesiam Romanam convertæ: Frustrâ fuere tot sæculis Sacramenta, & alia salutis media à Christo instituta: Frustrâ fuit ipsa Christi Passio, Mors, & Redemptio, donec tandem Lutherus Ecclesie Romanæ Sacerdotium, & Cælibatum deseruit, & ad connubia, omnemque carnis libertatem provolvit, atque ita Ecclesiam prolapsam restauravit, & viam cæli, quam Christus dixit angustam, verbo & exemplo laxam, & spatiosam fecit. Denique donec in castissima illa universalis Ecclesie *Susanna* novas Fidei labeles confinxerunt duo illi lubrici veteratores, Lutherus saxo excucullatus, & Calvinus publicè stigmaticus, de quibus erroribus neque tot Patres Sanctissimi, nec tot Concilia per tot sæcula, eam unquam accusarunt. Quis ratione præditus hæc non ludicra, non insana, non merissima figmenta judicabit?

IV. Quod si tandem dicas, Hæc nullo modo admittenda esse, ac potuisse semper Majores nostros etiam in Religione Romana salutem adipisci; necessarium erit te hoc modo ulterius ratiocinari:

Omnes omnino tam Catholici, quam Sectarii fatentur, in Ecclesia Romana posse salutem obtineri: Omnes autem Catholici qui sunt maxima pars omnium Christianorum, omni tempore, & uno ore affirmant, me in Secta Lutherana vel Calviniana non posse salvari. Ergo, si volo esse certus & securus de salute æterna, debeo eligere Ecclesiam Romanam, in qua omnes fatentur, me posse salvari, non verò Lutheranam aut aliam, in qua maxima pars orbis Christiani absolute negat salutem posse obtineri. Hoc argumento Henricus IV. Galliarum Rex, postquam apud suos Ministros rem Fidei diligenter examinasset, professus est, se ad Ecclesiam Romanam fuisse conversum, uti videre est apud Historiæ Gallicæ Scriptores.

ARGUMENTUM VII.

In sola Ecclesia Romana persistit gloria Miraculorum, à Christo veræ Ecclesie promissa.

Miraculis Ecclesie Romanæ quasi conjuratione factâ novum bellum nuper indixit *Stillingfleetus* in Anglia, *Zuickerus* in Hollandia, *Danhaverus* in Germania. Sed eorum impetum validè repressit, fregit, protulit ex Anglia noster *Worlæus*, ex Germania *Cornæus*, aliique germanæ fidei pugiles strenuissimi. Hic autem pro invictò miraculorum testimonio brevi methodo sic argumentaberis.

Christus eodem modo contulit veræ Ecclesie potestatem prædicandi Fidem, & operandi Miracula *Mat. 16. v. 19. Euntes in mundum universum prædicare Evangelium omni creatura.* Et statim subdit: *Signa autem eos crediderint hæc sequentur, in nomine meo demonia ejicient... super agros manus imponent, & bene habebunt &c.* Sed in Ecclesia Christi hoc tempore perseverat potestas prædicandi fidem: Ergo etiam virtus operandi Miracula. Cum enim absque ulla temporis limitatione fuerit hoc privilegium veræ Ecclesie concessum, sine ratione asseritur illi jam ereptum esse, cum nullo modo ostendi possit quo modo, aut quo tempore

Ars de Kin

Theologia

Div

pore fuerit revocatum, imò assidua tot miraculorum experientia comprobet, potestatem illam adhuc in Ecclesia Christi perseverare.

II. Ex his porro conficitur hoc argumentum cuius sanæ mentis homini manifestum. Miracula ab initio indicaverunt veram Christi Ecclesiam, & Christus promissit ea in sua Ecclesia permanere, ut jam ostensum est. Atqui miracula in sola cernuntur Ecclesia Romana: Ergo hæc sola est vera Ecclesia Christi. Alias nulla in terris dabitur Christi Ecclesia: cum nulla prorsus alia Secta possit illam miraculorum gloriam sibi vindicare.

Frustra autem ex odio Religionis Romanæ cum Sæculariis illis, hanc miraculorum gloriam non Deo, sed dæmoni adscribes: sic enim Judei olim Christi miracula calumniabantur; in *Beelzebub Principe demoniorum eiecit demonia*, quæ tamen constat fuisse vera miracula, & signa Fidei certissima. Deinde innumera Ecclesiæ Romanæ miracula omnem dæmonis potestatem longissimè excedunt, ut mortuos ad vitam excitare, morbos incurabiles momentò curare, cæcis visum, surdis auditum, claudis incessum restituere. Uti non ita pridem coram multis testibus factum constat Cæsaraugusta in Joanne *Pellicero* Aragonio viro notissimo, cui integra tibia dudum amputata divinâ virtute subito restituta est. Mortuos à *S. Martino*, & à *S. Dominico* tres, à *S. Xaverio* supra viginti, ab aliis nostro ævo plurimos *vita restitutos*, iis testimoniis comprobatum invenies, quibus nihil potest esse in rebus humanis certius aut evidentiùs. Teste autem *D. Augustino* l. 22. de Civit. c. 4. miraculum vel unicum, quod constat à Deo factum, ad certissimum veræ Fidei testimonium sufficere debet.

III. Ad hæc frivola prorsus sunt Doctoris *Stillingfletii* responsa, Miracula scilicet hæc esse longinqua, intervallo temporum, & locorum multas cudi fabulas, multos crescere rumores, multa hominibus credulis imponi. Et ad tibiam illam Joanni Pellicero publico prodigio restitutam, sufficit illi per ludibrium reponere. Isto intervallo loci, & temporis quo fama hujus præsentis miraculi ex Hispania in Angliam transibat, facile potuisse Pelliceri stipitem ligneum in tibiam excrescere.

IV. At si liceat hujusmodi facta publica, & severo iudicio subjecta, & juratis testibus comprobata, unius Stillingfletii inani ludibrio in figmenta convertere, videat quæso, ne suum quoque nomen, & personam, & titulum, ut inanes fabulas, & popularis aure fumos posteris transmittat. Quæro enim, si illius iudicio insistas, quis hominum post pauculos annos crederet extitisse Doctorem Stillingfletum, in Academia Cantabrigensi studuisse, legitime examinatum fuisse, Doctoris lauream consecutum esse? Dicam ego, dicent posteris, hunc Doctoratus gradum, quamvis publicis tabulis & testibus consignatum, solo populi rumore Stillingfletio accrevisse.

At, inquis, testimonium de patrato miraculo res est supra naturam posita. Erras, mi Doctor; miraculum quidem ipsum naturæ vires excedit, prodigium verò jam patratum oculis intueri, manibus palpare, juramento testari, auctoritate publicâ & indubitata consignare, hæc nihil habent præter consuetas naturæ leges, & normam communem, quæ solent res gestæ certâ fide comprobari. Mirum ut re tam aperta halucinari hominem, qui cupit in Doctorum numero celebrari. Sed illi novum non est, pro solidis argumentis, inanes jocos, & facietas venditare.

V. Ne verò ad labefaciendum hæc miracula ad Dæmonis opem iterum confugiat Adversarius, illum breviter interrogo: Si ad fallendos homines Dæmon operetur miracula in Ecclesia Romana; an id faciat potestate divinâ, an virtute propriâ? Non potestate divinâ, quia si Religio Romana sit falsa, non potest Deus illam miraculorum testimonio tanquam suo sigillo comprobare: Hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere, atque ita homines in fraudem inducere. Non etiam propriâ dæmonis virtute ad homines fallendos: quia sic dæmon multò magis operaretur miracula pro Secta Turcarum & Judæorum, ut in eam magno suo lucro homines induceret. Ergo miraculorum gloria in sola Romana Ecclesia perseverans à solo Deo procedere potest, ut hoc signo & testimonio, uti olim, ita hoc tempore, veram Ecclesiam hominibus demonstraret.

VI. Et verò ut in ea inveniendi homines essent inexcusabiles, extare voluit quædam miracula publica, & perpetua, & omnibus faciliè conspicua, si Angli & Baravi eam curâ, quæ opes, & merces peregrinas, veræ Fidei Testimonium inquirerent. Reperirent in Italia, & in ipso Religionis Romanæ gremio domus Lauretanæ miraculum publicum, & omnibus seire volentibus perpetuò conspicuum. Neapoli ampullam sanguinis S. Januarii Martyris, qui in præsentia Corporis constitutus miraculosè ebullit. Compostella in Hispania reliquias S. Jacobi ob probatissima in dies miracula à toto orbe Christiano frequentatas. Ut præteream in Belgio Virginem Africollensem, Hallensem, & alia ejusmodi loca manifestis Dei miraculis continuò illustrata, ex quibus Ecclesiæ Romanæ Adversarii redduntur prorsus inexcusabiles.

Postremò, quantum ponderis habeant Miracula ad commonstrandum veram Ecclesiam, ipsi Adversarii suo calculo sapius comprobarunt. Quid enim? Si nostri, aut superiores ævi miraculis, nihil tribuendum, quid Lutheri artes, quid Calvinii fraudes in illis fabricandis tanto studio insudarunt?

Nota est apud Staphylum, qui actioni interfuit, & testatam reliquit, *Libro* qui inscribitur *Absoluta responsio*, historia Lutheri, qui ut à miraculi testimonio, Prophetæ à Deo missi sibi nomen usurparet, feminam à dæmone possessam Dei nomine à se liberandam multo apparatu suscepit. Sed post ingeminatos clamores, & irrita conamina, tandem ipse à dæmone in eas angustias redactus fuit, ut ab eo congressu validiorem dæmonis insultum vix vivus evaserit.

VII. Tantam tamen in miraculis vim agnovit, ut non dubitaverit ab illis iterum, iterumque aliquod suæ doctrinæ præsidium emendicare, de tota Ecclesia suo iudicio triumphaturus, si vel unicum impetrasset. Itaque teste Cochleæo in vita Lutheri, dum quendam nomine Neseum in Albi submersum comperisset, spei plenus accurrit, preces prolixas ingeminat, sed nihil proficit; sacra carmina de mortui auribus infurrat, sed & hæc surdo canit. Denique cum nihil intentatum relinqueret, ut cadaveri vocem aliquam aut motum extunderet, non aliud quàm spectantium risum, & opprobria impetravit; qui in hoc Martini facinore, nullum nisi temeritatis, & audaciæ prodigium spectare.

VIII. Alia his similia, nec dissimili eventu, tentarunt alii Lutheri a seclæ apud Cochleum ad ann. 1533. qui ut se veridicos Prophetas populo probarent, diem extre-

mi iudicii à se designatum præ foribus adesse prænunciatur. His Prophetis creduli nimis agricolæ ferere & arare desierunt, sed & vivere brevi desissent, nisi inani expectatione tandem edocti, in Ministris suis vanos vates agnovissent.

IX. Neque his cedunt artes & machinamenta Calvinii, qui in hoc erat sedulo intentus, ut aliquo patratu miraculi testimonio doctrinæ suæ fidem conciliaret. Rem sic aggressus est, teste Bolsco in vita Calvinii cap. 13. Vir inops Brulæus nomine cum uxore Osluno Genevam demigrat, à Calvino inopiæ suæ subsidium postulat, annuit perbenignè, si illi vicissim in adornanda quadam miraculi specie operam suam, & fidem commodarent. Brulæus, ut jubetur, morbum simulat, Ministri pro concione agrum populi precibus commendant. Paulo post miser ille, ut prius ægri, ita nunc defuncti personam induit. Monetur Calvinus, & quasi reusignatus cum amicorum caterva ad defuncti domum divertit, ubi cum Brulæi uxor ploratu ac lachrymis scenicum hoc funus egregiè adornasset, Calvinus in genua provolutus, & fuis ad Deum precibus rogat, in testimonium suæ doctrinæ defunctum hunc ad vitam suscitari; atque apprehensa ejus manu, alta voce iterum iterumque imperat ut sese erigat, & ad vitam redeat. At ecce novum miraculi genus, qui se mortuum simulavit, jam verè mortuus reperitur, quo viso uxor attonita, & in ferias lachrymas & querelas effusa, inausaus Calvinii technas omnibus ex ordine referavit. Interea remansit mulier infelix sine viro, & Calvinus infeliciores sine miraculo.

X. His adde, Sectarios qui objiciunt Miracula omnia tanquam incerta Notam fidei certam non constituere, *sepsos* manifestè jugulare.

Nunquam enim ostendunt illi, pro autoritate infallibili Scripturarum quibus credunt notam se habere certiore quam miracula Christi, & Apostolorum, qui eas tanquam Dei verbum hominibus tradiderunt. Rogo te patris (Sectarie) quomodo ipsum Christum ut Filium Dei, quomodo Apostolos ut certos veræ fidei præcones admittes, si omnia omnium temporum miracula excludas? Hic certò vacillabis, hic hæresis, hic demum prima Fidei fundamenta convelles, nisi miraculorum Notam ut certum fidei firmamentum admittas.

Quod si potius ad Spiritus tui privati testimonium recurras, iterum tibi eodem teste fauces ocludis. Si enim ista publica miracula prorsus omnia, ut notam fidei incertam, excludis, quæ veri specie spiritum tuum privatum & ignotum, ut testimonium Fidei indubitatum ulli sanæ mentis homini persuadabis? Hæc certè pro intellectu rationem non averfante manifestè concludunt: sed de fucato spiritus Privati testimonio pluribus infra Cap. VI.

ARGUMENTUM VIII.

Sola Ecclesia Romana habet infallibilem Fidei Regulam, & decisionem controversiarum.

XI. Vera Christi Ecclesia debet habere infallibilem fidei suæ Regulam, quæ possit dirimere controversas in Negotio Religionis frequenter emergentes, ac sententiæ à se prolatae rationem, ac fundamentum assignare, in quo possit intellectus certò & securè acquiescere. Nam sine tali Regula & Judice controversiarum omnia erunt incerta, ac plenalibus in-

terminatis: adeoque talis Religio non erit vera Religio, quæ debet esse rerum omnium certissima.

XII. Atqui Ecclesia Lutherana & Calviniana nullam possunt talem suæ fidei Regulam exhibere, potest autem Ecclesia Romana. Ergo hæc sola potest esse vera Christi Ecclesia.

Minor probatur, quia talis Regula non potest esse sola Scriptura, aut Spiritus privatus, aut alia, quæ à modernis Sectariis prætenduntur, ut de singulis à sequenti cap. 4. ostendemus: hic enim agitur de ipso veræ Ecclesiæ fundamento, sine quo ejus fidem nutare, ac corruiere necesse est.

Atque eadem operâ dissolventur objectiones & effugia, quibus Sectarii contra claram veritatis lucem hæctenus demonstratam se miserè involvi patiuntur: modò prius quatuor principales veræ Ecclesiæ Notas in prædictis contentas hic breviter colligamus.

CONCLUSIO.

De Notis veræ Ecclesiæ, cum quarundam Objectionum dissolutione.

I. EX argumentis hæctenus à cap. 4. in forma deductis facile convincitur, Solam Ecclesiam Romanam habere quatuor illas certissimas veræ Ecclesiæ Notas ab initio à Patribus, & Conciliis, in Symbolo etiam Nicæno, & Constantinopolitano receptas. Nempe quod sit *Una* unitate doctrinæ fidei, unitate Capitæ à Christo instituti, unitate Membrorum in participatione Sacramentorum & in professione etiam externa ejusdem fidei. Quod sit *Sancta* per doctrinam, & media quæ à peccatis abducant, ac per miracula veram morum sanctitatem confirmantia. Quod sit *Catholica*, sive universalis, per extentionem sui ad omnia tempora, & ad omnia loca saltem successivè, uti Christus suæ Ecclesiæ in scripturis promissit. Quod sit *Apostolica* per successionem continuam, ordinationem, & jurisdictionem suorum Ministrorum à Christo & Apostolis. Quæ omnia simul sumpta in sola Ecclesia Romana reperiuntur, in argumentis à cap. 4. deductis supra demonstratum est. Sed & hic pauca de his porrò objecta breviter diluemus.

II. Objiciunt primò, contra *Unitatem* in Ecclesia Romana, Etiam Mahumetanos posse illam unitatem in suo cætu & sua doctrina prætere: ac proinde in illa unitate non posse constitui aliquam notam veræ Ecclesiæ.

Resp. distinguendo assumptum: Possunt illi prætere aliquam unitatem *genericam*, qualem habuerunt variæ Respublicæ, etiam Ethnicæ, quæ huic non pertinet, transeat assumptum: Possunt prætere unitatem illam *specificam* Religionis Christianæ, de qua hic agitur, negatur assumptum. Hic enim agitur de unitate quam Christus in propria Ecclesia requisivit, quæ nempe sit unitas ejusdem Fidei, Capitæ, & membrorum Ecclesiæ Christianæ, quæ vera Christi Ecclesia discernatur à Sectis falsis quæ Ecclesiam illam sibi vindicant, & pro qua in particulari discernenda Christus eas Notas in scripturis designavit. Adde: Et si Mahumetanis, aut aliis una aliqua ex illis quatuor Notis concederetur, nihil inde contra nostram doctrinam posse inferri, cum non habeant illi copulativè omnes quatuor simul conjunctas, quod ad veram Christi Ecclesiam à falsis sectis discernendam à Patribus, Conciliis, eorumque Symbolo copulativè designatur:

Arde
kin

Theo-
logia

signatur: *Credo in unam, sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam.*

III. Obijciunt secundò: In Ecclesia Romana varias esse Scholas, quæ in plurimis controversiis (& hodiè vel maximè) inter se opponuntur. Ergo Ecclesia illa definitur notâ Unitatis.

Resp. neg. consequentiam: Scholæ enim illæ consentiunt Ecclesiæ in omnibus quæ circa suas controversias definit: si qui autem contumaciter nolit consentire (ut olim Lutherus, alique) hoc ipso à corpore Ecclesiæ separantur, & desinunt esse illius membra. Nemo autem potest tollere unitatem Ecclesiæ qui jam est extra Ecclesiam, non magis quam Ethnici, aut Judæi.

IV. Obijciunt terriò, contra notam *Sanctitatis*: Ecclesia Catholica comprehendit tanquam membra tam justos, quam peccatores, qui magnam illius partem constituunt: Ergo non competit illi nota sanctitatis.

Resp. neg. consequentiam: Quamdiu enim peccatores illi fidem Ecclesiæ sanctam profitentur, sunt illius membra sanctitate *professionis*, quamvis non sanctitate *morum*. Retinent enim illam fidem quæ sanctitatem morum præscribit, etsi suo vitio in actionibus moralibus illius præscriptum non observent. Sic Schola dicitur docta, aut sancta, quæ tradit ac profitetur doctrinam solidam, & sancta morum præcepta, quibus plurimi ex discipulis insigniter perficiuntur, etsi non pauci discipuli aliqua ex his præcepta non exequantur. Ridendi hic potius Adversarii, qui jactant Ecclesiam suam totam esse sanctam, sed sanctitate tantum internâ, & *invisibili*, quia complectitur solos prædestinatos. Sed quid hoc aliud est quam latebras captare, & Ecclesiam suam manifestare per notam maximè ignotam & omnibus invisibilem.

Obijciunt quartò, contra notam *Catholicæ* sive universalis: Nulli Ecclesiæ magis competit hæc nota quam Atheismo, aut Turcismo, utpote qui maximam orbis partem occupavit. Ergo Catholicam esse, non est nota veræ Ecclesiæ.

Resp. neg. antecedens: Nam Religio Romana non tantum alias orbis partes, sed etiam Græciam, & alias regiones Turcæ nunc subiectas pridem pervasit, uti ex historia Ecclesiastica manifestum est, præter alia regna ad quæ in Europa, Africa, & America sese extendit, imò assiduò magis magisque ad Sinas usque propagatur. Oculos quæso erigant, & cum his orbis partibus amplissimis suos angulos metiantur Sectarii.

V. Obijciunt quintò, contra notam *Apostolicæ* successionis: Successio illa Pontificum Romanorum sæpe fuit spatio temporis interrupta, vacante sede Pontificia. Sæpe etiam fuerunt simul aliquo tempore plures Antipapæ, sic ut de legitimo non constaret. Ergo successio illa ab Apostolis non est continua & certa, cum fuerit intervallo temporis sæpius interrupta.

VI. Resp. neg. consequentiam: Quia successio tot seculorum, ut dicatur continua, non excludit quamlibet temporis interruptionem, sed tantum mortalem ac diuturnam, respectivè ad durationem tot seculorum; uti cernitur in *præscriptionibus* etiam rerum privatarum, quæ requirunt lapsum temporis respectivè diuturnum. Quomodo hujus continuæ ab Apostolis successionis umbram aliquam præterdant nostri Sectarii, qui à suis incunabulis vix primi seculi jubilæum celebrarunt.

Quæres, Quas igitur Notas præterdant Sectarii

moderni ad comprobendam suæ Sectæ veritatem?

Resp. Quoniam quatuor istas Notas Romanæ Ecclesiæ proprias in sua Secta non reperiunt, Asserunt illi duas præ omnibus notas requiri ac sufficere: 1. Sinceram prædicationem verbi Dei, sive sacræ Scripturæ: 2. Legitimum usum Sacramentorum.

VII. Sed utrumque prorsus ineptè: neutrum enim potest pro Nota inservire, cum neutrum possit esse homini notius, quam ipsa veritas Ecclesiæ de qua inquiritur. Ad eòque contra prima Philosophiæ in ratiocinando principia, aliud hoc non est, quam probare idem per idem, ignotum per æquè ignotum, denique petere principium, sive id quod in questione versatur. Tam enim in questione est, in quo hominum Cætu sit verbi Dei sincera prædicatione, & Sacramentorum usus legitimus, quam quæ sit præ cæteris vera Ecclesia.

Cum porrò in vera Ecclesia necessariò requiratur legitimus *Judex controversiarum Fidei*, de illo hic oportunè agemus.

CAPUT IV.

Ostenditur solam Scripturam non esse Regulam Fidei, aut Iudicem controversiarum.

I. **P**robatur primò: Si sola Scriptura sufficeret pro Regula Fidei & Judice controversiarum, sic pronuntiaret sententiam decisivam ut litigantes clarè intelligerent pro qua parte stet Scripturæ sententia, eoque judicio acquiescerent: Sed hoc sola Scriptura præstare non potest: Ergo non est sufficiens regula aut judex pro dirimendis fidei controversiis.

Minor apertè pater vel ex eo, quòd ipsi Lutherani & Calviniste de variis fidei articulis, ut de reali Christi præsentia, de Baptismo parvulorum &c. multis annis inter se contendunt, & ad mentem Scripturæ magno studio utrimque recurrunt. Et tamen hætenus neutra pars sententiam decisivam contra se latam esse agnoscit, sed pergunt adhuc eo, quo caperunt, ardore & incertitudine auctoritatem Scripturæ sibi utrimque vindicare, & pergunt usque in diem iudicii, si pro declarando Scripturæ sensu, de quo utrimque litigatur, alium iudicem non admittant. Scriptura enim omnem, quam latura est, sententiam jam dudum pronuntiavit.

Rem exemplo illustrem: Scriptura refert Christi verba in ultima cæna. *Comedite & bibite ex hoc omnes: & eodem loco Christus dicit, Et vos debetis alter alterius lavare pedes.*

II. Undè quæso sciemus, quòd priora verba contineant præceptum sumendi Eucharistiam, & posteriora non contineant simile præceptum lavandi pedes? cum in his magis expressè per modum præcipientis Christus dicat, *Et vos debetis* &c. Certè hoc non ex verbis Scripturæ, sed ex iudicio, & consuetudine Ecclesiæ constare potest. Et si quis modò contenderet posteriora verba imponere præceptum lotionis pedum, nunquam posset lis illa ex sola Scriptura decidi.

Secundò. Aliquæ sunt fidei controversiæ, quarum in Scripturis nulla pænè mentio habetur: Ergo in his dirimendis extra Scripturas alius omninò judex est necessarius. Controversia olim erat, An baptizati ab hæreticis sint rebaptizandi. Assumavit S. Cyprianus, negavit

negavit S. Augustinus: suam tamen sententiam quavis sit vera, & fidei, non potuit Augustinus sufficienter ex Scripturis probare; Sic enim scribit lib. 5. de Bapt. contra Donat. cap. 23. *Consuetudo illa, que opponatur Cypriano, ab Apostolorum traditione exordium, sumpsisse credenda est.*

Uterius quarto, Quo loco Scriptura statuit, ut forma Baptismi pronuntietur lingua patriâ, ut faciunt Novatores? Ut infanti in Baptismo Nomen imponatur? Utmersio trina adhibeatur? Aut ut Christiani non Sabbathum, sed diem Dominicum colere debeant? Alia sunt hujusmodi plurima extra Scripturas decisa aut constituta, quorum aliqua non nisi admodum obicere, alia nullo modo in sacris Pagineis commemorantur: Et tamen ea apud ipsos Sectarios pro decisâ & certis habentur: ergo illorum decisio extra Scripturas haberi debet.

III. Tertio, In Republica Civili non sufficienter Codices legum, sed requiruntur alius Judex qui sententiam ferat inter partes litigantes. Ergo in republica Ecclesiastica non sufficienter Codices Scripturarum sine alio Judice qui exorientes de Fide controversias decidat. Nam sicut in repub. Civili sæpè his est de ipsa legum interpretatione, ita in Ecclesiâ sæpe controversia est de ipso sensu & explicatione Scripturarum, uti aliudè videmus. Sicut igitur lex, quando de ejus mente dubitatur, non potest per se litem decidere, ita neque Scriptura potest de seipsa sententiam ferre sine alio Judice, quem Deus ordinare debuit, ne alias Ecclesiam suam relinqueret in perpetuis controversiis, à nullo profus visibili Judice determinandis.

IV. Neque refert primò, quod Joan. 5. & alibi jubeamur ad inquirendam veritatem legere & scrutari Scripturas. Nam Judices debent etiam legum studio incumbere: non ideo tamen in omni judicio solæ leges sine Judicis sententia sufficientur.

V. Neque refert 2. quòd Scriptura sit Regula, & norma veritatis. Nam licet in se sit norma veritatis, ubi tamen de ejus sensu litigatur, non semper constat hominibus ex qua parte stet illa veritas. Ideo necessaria est alia veritatis Regula sive Judex, qui id certò declaret. Hanc autem declarandi potestatem infallibilem, & Spiritus sancti assistentiam, promissam & collatam esse à Christo suæ Ecclesie infra cap. 8. probandum erit.

CAPUT V.

Præcluditur effugium asserentium Scripturam per se claram esse & apertam.

PROBatur enim contrarium, primò, ex ipsius Scripturæ testimonio. Nam Act. 10. Eunuchus, interrogatus à Philippo, Putasne intelligis quæ legis? Respondit, *Et quomodo possum, nisi aliquis ostenderit mihi?* Et 2. Petri cap. ult. asserit S. Petrus quædam contineri in epistolis D. Pauli *Difficilia intellectu, qua indocti & instabiles depravant.*

Neque dicas difficilia esse solis improbis & indoctis. Nam S. Augustinus, quem certè nemo improbum aut indoctum judicabit, lib. de fide & operib. cap. 15. disertè faretur sibi intellectu difficillimum esse locum illum 1. ad Cor. 3. *Si quis super aedificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides preciosos, ligna, fanum stipulam, uniuersusque opus manifestum erit.*

II. Qui autem aliter sentire præsumit, interrogandus est in particulari. An ipse, & alii ejusdem Sectæ clarè intelligant hunc locum Eccli. 44. *Melior est iniquitas viri, quam mulier benefaciens.* Et 1. ad Cor. c. 15.

R. P. Arsdæ. Tom. I.

Quid facient qui baptizantur pro mortuis si mortui omnino non resurgunt? Item quomodo consistit id quod Jacob dicit Gen. 5. *Vidi Deum facie ad faciem*, cum eo quod dicit Dominus Exod. 33. *Non videbit me homo, & vivet.* Et Psalmo 1. *Non resurgent impij in judicio,* cum eo quod habetur 1. ad Cor. 15. *Omnes quidem resurgemus.* Et Luc. 23. dicitur Christus *crucifixus hora sexta*, cum tamen scribatur Marci 15. v. 25. *fuisse horam tertiam quando crucifixerunt eum.*

III. Denique scriptum invenies Proverb. 24. v. 4. *Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam,* cum tamen postea in eodem capite legatur, *Responde stulto juxta stultitiam suam.* Et alia hujusmodi: quæ si adversario proponas, Scripturam per se non esse claram, præfenti experimento deprehendes. Nam ad id quod clarum est, & clarè, & sine hæsitantia respondemus.

IV. Probatur secundò ratione. Ille liber non potest esse per omnia clarus cujus materia, & modus scribendi sæpe est obscurus. In Scriptura autem, tam materia, quam modus scribendi frequenter est obscurus. Ergo &c. Patet primò quoad materiam. Continet enim mysteria supra naturam posita, & ab hominum sensibus maximè remota, ut, de Deo trino & uno, & de Incarnatione Verbi, de Sacramentis, eorumque invisibili operatione, & gratiâ internâ, de æterna prædestinatione ac reprobatione, aliisque Decretis divinis maximè reconditis, de quibus verè dicitur: *Judicia Dei abyssus multa.*

Secundò, Modus, quo res illæ reconditæ in Scripturis proponuntur, multos habet tropos, qui solent esse difficiles; multos hebraïsmos, & modos loquendi hoc tempore obsoletos & incompetos, plurima etiam continet Prophetarum vaticinia & apocalypses, tantum symbolicè, & quasi sub ænigmate explicatas. Hæc autem ex natura sua in quovis scripto magnam parium intelligendi obscuritatem. Quia ergo præfidentia potest quicquam affirmare, hæc profus omnia in tota Scriptura sibi esse certissima, nunquam occurrere dubium, aut controversiam?

V. Probatur tertio eadem obscuritas, ex tot commentariis sanctorum Patrum & Doctorum, qui ab exordio Ecclesie ad nostra usque tempora Scripturis explicandis insudarunt, quod minimè opus erat, si per se sint claræ & apertæ. Certè aliud sensit S. Hieron. in epist. ad Algatham qu. 8. *Omnia, inquit, epistola ad Romanos nimis obscuris artibus involuta est.* Et candidè de se fatetur D. August. ad Januarium: *In ipse sacris Scripturis nescio multo plura, quam scio.* Qui modò contrarium de se affirmat, necesse est admittat, aut se supra Augustinum sapere, aut id falsò præsumere.

VI. Idem apertè confirmant tot controversiæ Sectariorum omni tempore tam inter se mutuò, quam cum Ecclesia Romana de vero Scripturæ sensu. Quomodo de ipsa vera Christi Ecclesia, quod est punctum Fidei primarium, & ad salutem maximè necessarium, tot annis ex Scripturis strenuè disputant inter se ipsi Sectarii, qui omnes dicunt, Verbum Dei sibi esse clarum & apertum? Quod minimè fieret, si Scripturæ sensus de vera Ecclesia ipsis esset manifestus, cum omnes se veram Scripturam recipere & venerari profiteantur. Proprio igitur ore, factò, scripto se ipsos condemnant.

VII. Frustrâ autè pro Scripturæ claritate adferunt Pl. 118. *Lucerna pedibus meis Verbum tuum.* aut Pl. 13. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.* Nam neq; hæc de tota penitus Scriptura dicuntur: neq; aliud important quàm Scripturam, quando cognita & intellecta est, esse lucernam,

D

nam,

Arsdæ
kin

Theo-
logia

nam, quâ viâ, & operationes hominum rectè diriguntur.

Frustra etiam fingunt Scripturam claram esse prædestinatis, solis autem reprobis obscuram. Nam sic vel maximè clarus Scripturæ sensus manet hominibus perpetuò obscurus: cum nulli constet quinam homines in particulari sint reprobi, quinam electi. Neque admittent, ut arbitror, reprobum esse S. Augustinum, aut S. Hieronymum, qui Scripturas sibi obscuras esse profiterentur, ut supra ostendimus.

CAPUT VI.

Frustrâ recurritur ad internum Spiritus privati testimonium.

I. **D**Um ex argumentis hæcenus allatis evincitur, Sectarios, qui Ecclesiæ Romanæ autoritatem rejiciunt, destitutos esse sufficienti regula fidei & judice controversiarum, eumque extra Scripturas querendum esse: recurrere demum coguntur ad latebras Spiritus privati, cujus testimonio dicunt se interius in anima divinitus edoceri, ut possint singuli de vero Scripturæ sensu judicare, & reliquas fidei controversias decidere.

Sed contra, Vanum & fictitium esse illud spiritus privati testimonium, certissimis argumentis hoc modo demonstrabis.

Primò, Internum Spiritus Sancti testimonium non potest sibi contradicere, Sed sibi contradiceret, si illud haberent nostri temporis sectarii. Ergo Spiritus interni testimonium, quod prætendunt, est vanum & merè fictitium.

Minor probatur, Lutherani ex interno Spiritus testimonio dicunt Epistolam D. Jacobi non esse veram Scripturam, sed potius inanem & stramineam, ut loquitur Lutherus: Calvinistæ autem ex eodem Spiritus instinctu affirmant eam Epistolam esse Scripturam verè divinam. Iterum, Lutherani ajunt per hæc Scripturæ verba, *Hoc est Corpus meum*, significari realem Christi præsentiam; Calvinistæ contra per eadem verba intelligunt solam figuram Corporis Christi. Hæc autem est manifesta contradictio, pro qua tamen utraque pars æquè strenuè allegat internum Spiritus privati testimonium.

II. Cùm verò in omni contradictione, alterutra pars necessariò debeat esse falsa, sequeretur primò, Spiritum Sanctum esse auctorem falsitatis, quod est prorsus impium. Sequeretur secundò, nullum à Christo relictum esse modum convincendi aut judicandi hæreses, quas tamen ipse prævidit necessariò emerituras. Nam quis Hæreticus non minus facile affirmabit se habere internum Spiritus testimonium, quam quisvis alius Sanctus & fidelis. Si interim extra Scripturam, præter Spiritum privatam, nullum admittas judicem in controversiis fidei, nullus omninò supererit modus hæreses judicandi; aut convincendi. Poterunt enim singuli semper prætere se habere internum & arcanum Spiritus Sancti dictamen, quod nunquam per alium Spiritum privatam æquè arcanum & obscurum debite refelletur, nunquam enim potest aliquid incertum aut ignotum, per aliud æquè ignotum refutari.

III. Quando itaque Sectarius articulum aliquem suæ fidei, aut verum Scripturæ sensum probat ex Spiritu privato hoc modo. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio debet esse verum. Sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio, ergo mea Fides & interpretatio debet esse vera.

Contra argumentaberis in eadem forma. Quod procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio debet esse verum; sed mea Fides & interpretatio procedit ex interno Spiritus Sancti testimonio: ergo mea debet esse vera. Quid jam restat Sectario, quo veritatem suæ fidei mihi declarer, aut ulli sapienti, qui de ea edoceri cupit? Et tamen Scriptura 1. Petri 3, monet Fideles quod debeant esse *Parati ad satisfaciendum omni poscenti vos rationem de ea que in vobis est* sic.

IV. Quod si dicat, se potius quàm me possidere internum Spiritus Sancti testimonium; quia scilicet est in vera Ecclesia, vel quia est prædestinatus, vel quia Scriptura id testatur. Respondetur, hoc ipsum nunc esse in quaestione, ac proinde idem probat per idem, ac merum circulum committit. Quaritur enim, unde constet te habere veram Ecclesiam, aut verum Scripturæ sensum? Respondete id scire ex interno Spiritus testimonio. Dum autem inquiritur, unde cognosci possit, te potius quàm me habere illud internum Spiritus testimonium? Respondes, quia sum in vera Ecclesia. Ubi vides te circulo inextricabili bellè inclusum, neque per Spiritum privatum ullum tibi, aut fidei controversiis exitum reperire.

His etiam argumentis manifestè convellitur nova Secta *Tremulorum*, qui sibi persuadent se interno quodam Spiritus Sancti enthusiasmo edoceri, atque omnia ex arcano ejus impulsu operari. Quamvis his Medico magis opus est quam argumento, ut sanato cerebro, vaneant illa emotæ mentis deliria.

CAPUT VII.

Ostenditur Traditiones necessariò esse admittendas.

I. **E**xistimant Sectarii omnem doctrinam ad salutem necessariam tam quoad fidem, quam quoad mores in Verbo Dei scripto contineri, ideo Verbum Dei non scriptum, sive Traditiones omni conatu rejiciunt. E contra Traditiones necessariò admitti debere, & ad fidei Regulam pertinere, omnes Catholici docent, & demonstrant.

Primò: Quia multa sunt puncta fidei, quæ ex Scripturis cognosci non possunt, sed ex sola Ecclesiæ traditione. Ergo Traditiones sunt necessariae ut habeatur Regula fidei adæquata. Assumptum probatur, ex eo quod punctum sit fidei, extare Scripturas Divinas. Hoc autem ex ipsiis Scripturis non potest certò constare. Quamvis enim Scriptura asserat se esse Divinam, non ideo certò constabit illam esse talem, nisi prius habeatur motivum credendi Fide divinâ ipsam Scripturam, quæ hoc affirmat, esse Verbum Dei quod errare non potest. Sicut etiam in Alcorano Mahometi sæpe asseratur, ipsum Alcorani librum à Deo cælitus missum esse, non ideo tamen illi credimus, aut tanquam à Deo missum recipimus. Ergo hoc punctum fidei quo credimus extare Sacras Scripturas, non potest haberi absque perpetua Ecclesiæ traditione, quæ testatur hos libros ab initio à Deo inspiratos & dictatos fuisse.

II. Secundò. Punctum fidei est etiam inter Sectarios receptum, diem Dominicum non Sabbatum esse colendum: Baptizatos ab hæreticis, non esse rebaptizandos: & apud Lutheranos, infantes dum baptizantur, per usum rationis, internum fidei actum eliceret, &c.

re, &c. De his tamen Scriptura nihil omnino decernit. Ergo necessarium est admittere aliquod Verbum Dei non scriptum quo hæc credenda proponuntur.

III. Tertio, Traditionum necessitas multiplici Scripturarum testimonio comprobatur: & præcipue ex S. Pauli Epist. 2. ad Theſſal. caput 2. *Itaque fratres tenere Traditiones, quas accepistis sive per Sermonem, sive per Epistolam nostram.* Ubi clarè indicat Apostolus, se multa tradidisse per solum sermonem, quæ à fidelibus non minus observari velit, quam quæ per epistolam scriptam exposuit. Solo autem sermone ea se tradidisse ostendit, cum sermonem suum ab epistola scripta distinguat, apertè dicens sive per sermonem, sive per Epistolam. Ex hoc loco manifestè probari Ecclesiæ Traditiones fide recipiendas docet S. Chryſost. in eundem Apostoli locum. *Hic patet (inquit) quod non omnia per epistolam tradiderunt, sed multa etiam sine litteris, eadem vero fide digna sunt tam ista, quam illa.* Quid clarius? Eodem profus modo de mente Apostoli loquitur S. Basilius, Oecumenius, Theophilactus, Damascenus.

Quarto, Idem est de Traditionum necessitate cæterorum Patrum ab ipso Ecclesiæ exordio consensus. S. Dionysius Areopagita, Pauli Apostoli Discipulus, Ecclesiasticæ Hierar. cap. 1. Primi, inquit, illi Sacerdotibus muneris Duces summa illa & substantialia partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.

IV. S. Basilius cognomento Magnus anno post Christum 369. doctrinam hanc apertissime exponit lib. de Spiritu Sancto cap. 29. *Dogmata, inquit, quæ in Ecclesia servantur ac prædicantur, partim ex conscripta doctrina habemus, partim ex Apostolorum traditione in mysterio ad nos delata, quæ utraq. eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel mediocrem saltem Ecclesiasticorum jurum experientiam habet.* Ac plures ibidem traditiones non scriptas continuò subiungit, ut Symbolum esse Apostolorum, Unctionem in Sacramento Confirmationis adhibendam, aliaque quæ in Scripturis non memorantur.

V. S. Cyprianus, qui in Ecclesia Latina vixit secundo post Christum sæculo lib. 2. epist. 3. *Admonitos, inquit, nos scias ut in Calice offerendo Dominica traditio servetur, nempe ut mixtus aqua offeratur.* De aqua in Calice miscenda, certè nuppiam in Scripturis admonemur.

S. Hieronymus traditiones apertè agnoscit in epist. ad Marcellam de erroribus Montani. *Nos, inquit, unam Quadragesimam ex Apostolica Traditione tempore nobis congruo jejunamus.* Alios Patres eandem doctrinam uno ore profertentis breviter studio prætermitto, qui dum hæc, aliaque ex traditione agenda proponunt, hoc ipso requirunt ut credamus ita agendum esse.

Augustinum tamen qui suo tempore Ecclesiæ primitivæ Conciliis interfuit, plurimasque hæreses debellavit, pro indubitata Traditionum auctoritate sententiam ferentem audiamus in epist. 118. *Illæ, inquit, non scriptæ sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi ea vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicut quod Dominica Passio & Resurrectio, & Ascensio in Cælum, & Adventus Spiritus S. Anniversariâ Solemnitate celebrantur.* Et ne quis hoc loco dicat hanc traditionem non esse legem necessariam, postea distinguit illam contra observationes quasdam particulares, & non necessarias, dum subiungit, *Alia vero quæ per loca terrarum Regionum, quæ variantur liberâs habent observationes.*

R. P. Arjdek. Tom. I.

VI. Ex hoc Augustini loco colligitur Traditiones in Ecclesia alias esse *Apostolicas*, quæ ab Apostolis cum Spiritu S. assistentia institutæ sunt; & alias immediate à Christo per Apostolos traditæ, & idè *Divinæ* nuncupantur. Alias denique esse *Ecclesiasticas*, quæ usu & auctoritate Ecclesiæ in Conciliis aut aliter vim legis obtinuerunt: nam in omni repub. rectè instituta non minorem vim habent consuetudines legitime approbatæ, quam leges conscriptæ. De harum auctoritate ibidem sic pronuntiat Augustinus, *In solentissima insania est disputare, an faciendum sit, quod tota per orbem frequenter Ecclesia.*

VII. Ad cognoscendum autem quænam Apostolicæ Traditionis vim obtineant, hanc Regulam tradit idem August. lib. 4. de Baptismo cap. 24. *Quod (inquit) universa tenet Ecclesia, nec in conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissime creditur.*

Doctrinam hæc tenus traditam tenuit semper universa Christi Ecclesia in Conciliis Oecumenicis congregata, & contraria expresso anathemate damnatur in Concilio Nicæno 11. t. 4. art. 7. *Si quis Traditionem Ecclesiæ sive scriptam sive consuetudine valentem non curaverit, anathematis.* Et Trident. primitivæ Ecclesiæ doctrinam insistentem Sess. 4. post decretum de Scripturis Canonis sic declarat; Traditionem, inquit, tam ad fidem quam ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus à Christo, vel à Spiritu sancto per Apostolos dictatas, pari pietatis affectu ac reverentiâ sancta Synodus veneratur.

His opponunt Sectarii aliqua Scripturæ loca, ut Isaia 29. *In vanum colunt me docentes mandata & doctrinas hominum,* Et Matth. 15. *Irritum fecistis mandatum Dei propter Traditionem vestram.* Denique 1. Pet. 1. *Redempti estis de vana conversatione vestra paterne Traditionis.* Sed hæc omnia frustra adducuntur, cum nullo modo agant de traditionibus novi Testamenti, quæ nondum in mundo erant, dum ista scriberentur. Ad solos autem Judæos illa verba diriguntur, quod ipsi præter Traditiones Divinas per Moysen acceptas, alias inducerent Legi Divinæ contrarias. Malè inde concludit, *Id fecerunt Judæi, ergo idem facit Ecclesia Christiana.*

VIII. Ex his patet, semper Ecclesiam Christi præter Scripturas etiam veras Traditiones ad Regulam Fidei necessario admisisse, sine quibus nequidem constare posset aliquas Scripturas à Deo dictatas esse; aut has quæ in manibus versantur & non alias esse Divinas, aut plura alia Fidei dogmata in sola Traditione fundata.

IX. Non sufficiunt tamen ad Regulam Fidei adæquatam Traditiones & Scriptura sacra, sine ulteriori Judice controversiarum, quem in Ecclesia Romana infallibilem esse in cap. sequenti demonstrabitur.

CAPUT VIII.

Ostenditur Ecclesiam Romanam cum suo Capite esse Regulam animatam, & iudicem infallibilem controversiarum Fidei.

Veram Christi Ecclesiam (quam solam esse Romanam supra ostendimus) non posse subsistere sine Regula & Judice visibili controversiarum fidei, quo Sectarii omnes destituuntur, probatum est c. 3. 4. & deinceps. Nunc in eadem Ecclesia cum suo Capite reperiit Judicem controversiarum fidei infallibilem paucis argumentis ostendemus.

Arjdek
kin

Theo-
logia

§. I.

Probatur illa infallibilitas ex Scripturis.

Illa debet esse infallibilis fidei Regula, cui Christus suam assistentiam promisit, ne possit in rebus fidei definiendis errare. Sed suæ Ecclesie in Petro ejusque Successoribus talem assistentiam promisit. Ergo Ecclesia tam in Petro quam in ejus Successoribus debet esse Regula fidei infallibilis.

X. Probatur minor ex verbis Christi Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam.* Promittit igitur Christus se aedificaturum Ecclesiam supra fundamentum omnino firmissimum, quod labi & deficere non potest: deficeret autem si definiendo res fidei aliquando erraret, tota enim Ecclesia integritas in integra fidei veritate consistit: hæc veritate semel deficiente, ipsam Ecclesiam deficere necesse est. Promissionem hanc pergit urgentissimis verbis iterum confirmare: *Er porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Prævaleret autem potestas inferorum adversus Ecclesiam, si ullo unquam tempore in decernendis fidei controversiis in hæresim incideret, quod nunquam eventurum Christus aperte pollicetur.

XI. Ex quibus manifestè sequitur, vel Christum in promittendo fallacem fuisse, quod impossibile est, vel Ecclesiam ab eo visibiliter fundatam nunquam in fide defecturam. Promisit enim fundamentum Ecclesie futurum stabile, & tamen nullis labile, promisit portas inferi contra eam non prævalituras, & tamen de ea in errorem & hæresim prolapsa infernus triumpharet.

Hanc Ecclesie visibilis infallibilitatem ex his Christi promissis clarè intellexit, & declaravit Apostolus 1. ad Tim. 3. *Ut scias quomodo te oporteat conversari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis.* Si Ecclesia in qua oportet conversari est columna firma, imò ipsum firmamentum veritatis, quomodo potest in docendo à veritate fidei deflectere? Si enim errori semel succumberet, hoc ipso lapsa & prostrata jaceret; quam tamen ipsa Veritas, Petram fidei, ab inferis invincibilem, ipsam columnam, ipsum firmamentum veritatis appellat.

Ex his pari evidentia conficitur, Ecclesiam Christi semper fuisse *visibilem*. Nam eadem Ecclesia contra quam porta inferi nunquam prævalerunt, dicitur Petra, columna, firmamentum, quæ rem maximè visibilem ac sensibilem designant. Eadem à Christo comparatur Saginæ pisces tam bonos, quam malos congreganti: ac Lucernæ super candelabrum, & Civitatis supra montem positæ, Mat. 5. quibus nihil potest esse magis visibile. Ita intellexit, ita sensit, ita loquitur primævæ doctrinæ testis August. de unit. Eccles. cap. 16.

„XII. Non est, inquit, Ecclesia operata, quia non est „sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus „qui in domo sunt; sed Donatistis velut operata est qui „audiunt tam lucida testimonia, quæ illum toto orbe „demonstrant; & malunt clausis oculis offendere in „montem, quam in eum ascendere.

§. II.

Eadem infallibilitas Ratione manifestâ comprobatur.

XIII. **H**æc ratio imprimis, independentè à Scripturis, hoc modo formatur. Ex miraculis & signis, quæ in Apostolis apparuerunt, certò constabat doctrinam quam proponebant fuisse certam & infallibilem, & ab omnibus meritò recipiendam, ut ipsi Senatorii admittunt.

Sed in nullo Apostolorum apparuerunt signa plura aut illustriora quam ea, quæ supra cap. 3. demonstravimus de continuis miraculis, antiquitate, amplitudine, unitate, perpetuâ successione Ecclesie Catholice Romanæ. Ergo ex his signis ac testimoniis certò constat doctrinam, quam Ecclesia illa credendam proponit, certam esse & infallibilem. Ac proinde in materia fidei ejus doctrinam ac sententiam decisivam non posse sine scelere repudiari.

Idem sic ulterius demonstro, Deus non tantum verbis, sed etiam aliis signis ac miraculis hominibus loquitur, ac suam mentem manifestat; uti patet ex illis signis ac prodigiis, quibus Apostolos in novo, Moysen in veteri Testamento veræ fidei præcones esse declaravit. Jam verò Deus vult, aut permittit sciens & prudens Ecclesiam Romanam suo nomine hominibus proponi, ut veram & in rebus fidei infallibilem, cum iis notis, miraculis, ac signis perpetuis, ex quibus homines debeant prudenter judicare, illam à Deo, tanquam veram & infallibilem designari. Nam illa signa pro Divino testimonio communi judicio viri prudentes & probi toto orbe omni ævo admisere, & ex illis se obligari ad recipiendâ Christi Ecclesiam tanquam infallibilem agnovere.

XIV. Debet autem illud judicari prudens motivum ex quo homines pii ac prudentes passim judicant se debere assensum præstare. Atqui non potest Deus Ecclesiam illam proponere sub illis signis, quibus homines debeant ad credendum prudenter induci, nisi per hæc velit mentem suam pro ea verè manifestare. Quo enim modo potest de re aliqua mentem suam hominibus declarare, nisi exhibendo signa ex quibus homines prudenter intelligant, rem illam à Deo sibi proponi, & revelari? Nam talia signa & miracula, quibus solitus est Deus res veras declarare, apponere rei falsæ, aliud non esset quam homines ultro in errorem inducere, quod in Deum cadere non potest.

XV. Declaratur vis hujus argumenti in simili. Si Rex aliquis sciens & prudens permetteret mandatum aliquod aut diploma suo nomine, & sigillo consueto muniti, & coram suis subditis, se præsentè & inspectante, publicè promulgari: sine dubio deberent omnes prudenter judicare hoc esse mandatum Regis, eumque vel le id subditis significare. Quod multò magis in Deo locum habet, qui semper posset impedire miracula, aliaque notas, ex quibus tanquam proprio Dei sigillo judicant homines Ecclesiam Romanam, tanquam infallibilem, Dei nomine, & divinâ auctoritate proponi. Quod si Ecclesia sic proposita esset falsâ & fallibilis, ulterius sequeretur Deum sibi esse contrarium. Vellet enim per talia signa homines obligari ad eam recipiendam, ut jam ostensum est, & nollet eos obligari, si Ecclesia illa sit falsâ.

XVI. Denique, si Ecclesia illa visibilis non esset infallibilis, nihil omnino in fide aut nostra, aut Lutherana esset infallibile. Unde enim nobis constaret, ipsas Scripturas ex quibus fidei articulos habemus, verè esse divinas, & ab errore immunes? aut Evangelium Matthæi esse Verbum Dei, & non Evangelium Nicodemæ, quod olim conscripserit? Hoc certè non aliunde quam ex Ecclesie testimonio accipimus, ut ipsi Lutherani fateri debent, qui ipsas Scripturas non aliunde quam ab Ecclesia Romana acceperunt. Ergo si Ecclesie auctoritas esset obnoxia errori, incerta planè & dubia esset omnis nostra fides, utpote fallibili nixa testimonio.

§. III.

§. III.

Vicarius infertur contra Sectarios Pontificis Rom. in fidei controversiis suprema & irrefragabilis auctoritas.

XVII. Demonstrata tam evidentibus argumentis Ecclesie hujus infallibilitate, facile declaratur Pontificis Romani auctoritas irrefragabilis in definiendis fidei controversiis, sic enim ulterius argumentandum.

Ecclesia Christi visibilis in articulis fidei non potest errare, ut jam ostensum est. Sed illa pro articulo fidei semper agnoscit & docet, Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis haberi infallibilem. Ergo de fide est Pontificem Romanum esse Vicarium Christi, & in definiendis fidei controversiis falli non posse.

Id potest ex declaratione Ecclesie probant superius allata Scripturae Sacrae testimonia, Matth. 16. *Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam &c.* Quod necessario intelligendum est de Petro cum suis Successoribus, cum noverit Christus Ecclesiam cum Petri vita extingui, sed per successionem Monarchicam perpetuo gubernari in ea forma, qua illam ab initio fundavit.

XVIII. Quod autem Christus Petro cum Successoribus (supra) in vita promisit, id repetitis verbis post Resurrectionem suam coram universo Apostolorum Collegio confirmavit Joan. ult. *Pasce agnos meos, pasce Oves meas.* Ubi sine exceptione totus Christi grex Petro, ejusque Successoribus verae Doctrinae pabulo nutriendus traditur, omniumque Pastor universalis instituitur.

XIX. Denique ex perpetua Ecclesie etiam primitivae praxi & consuetudine aperte constat, plurimas Hereses a Romano Pontifice, etiam sine Concilio generali, damnatas esse, ut Pelagii, Priscilliani, Joviniani, Vigilantii, aliorumque multorum. Has vero hoc ipso pro certissimis Heresibus tota Ecclesia rejecit, quod a Romano Pontifice damnatae essent: Testatur id disertè S. Augustinus de Heresi Pelagiana scribens Serm. 2. de verbis Apostoli: *Jam, inquit, de hac causa duo consilia (particularia) missa sunt ad Sedem Apostolicam, inde etiam rescripta venerunt, causa finita est, utinam aliquando finiretur error.* Concilia autem eo tempore alia habita non fuisse quam particularia, notat cum ceteris *Sinnichius* in Goliathimo cap. 21. Audiatur quoque coævus Augustino S. Cyprianus lib. 2. epist. 3. *Non aliunde Hereses orta, aut nata sunt Schismata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec Unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tempus Judex vice Christi cogitatur.*

§. IV.

Objectiones aliqua breviter dissolvuntur.

Objiciunt Sectarii primò: Homines possunt errare, ut dicitur ad Rom. 3. *Omnis homo mendax.* Sed Pontifex est homo. Ergo Pontifex in rebus fidei potest errare.

Respondeo primò, retorquendo in adversarios argumentum. Homines possunt errare: Sed Lutherus est homo: ergo Lutherus potuit errare, deserendo Romanam Ecclesiam in qua baptizatus & professus fuit, & novam sibi sectam fabricando. Imò eodem

modo probarent Apostolos & Evangelistas, cum essent homines, in tradenda Ecclesie doctrina errori obnoxios fuisse: atque ita adversarii incaute illam primitivae Ecclesie navem perforant, in qua ipsi se navigare gloriantur.

Respondeo igitur secundò, disting. consequens, Pontifex in rebus fidei potest errare, sine assistentia divina, concedo: cum assistentia divina, nego; hanc autem in gubernanda Ecclesia Christus illi promisit, ut ostensum est supra §. 3.

XX. Objic. secundò. Aliqui Pontifices de facto aliquando errarunt: ergo non sunt ab omni errore immunes.

Resp. disting. antecedens: Errarunt aliquando tanquam personae privatae, & in rebus quas è Cathedra non definiunt, concedo. Errarunt tanquam Pontifices sive Christi Vicarii aliquid è Cathedra docendo, aut definiendo pro universa Ecclesia, Nego. Christus enim nec ipsi Petro, nec Apostolis ceteris tanquam personis privatis immunitatem ab omni errore promisit, sed tantum in Actibus, quibus tanquam Apostoli Ecclesiam docebant.

XXI. Objic. tertio: Summus olim Pontifex cum Synagoga Judaeorum à vera fide aberravit, quando Christum ejusque doctrinam repudiavit. Ergo Pontifex Romanus cum sua Ecclesia à vera fide aberrare potest.

Resp. negando sequelam. Nusquam enim aperte reperitur ea promissio facta Pontifici & Synagoga Judaeorum; quam Christus Petro ejusque Successoribus confirmavit Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & supra hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam &c.*

Objic. 4. Quando Christus dixit, *Tu es Petrus & super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam*, non intellexit Ecclesiam stabiliendam supra Petri personam, sed tantum supra Fidem quam profitebatur. Ergo Christus per illa verba, Petro, ejusque successoribus infallibilem in definiendo auctoritatem non promisit.

Resp. negando antecedens. Quia sic Christus, promissis tam amplis, nullam prerogativam dedisset Petro, magis quam cuivis Apostolorum & fidelium, quibus Fides Petri communis erat. Negari autem non potest quin per illa verba ad solam Petri personam directa, concedatur illi in stabilienda Ecclesia peculiaris potestas, aliis non communicata. Soli enim Petro, & non ejus Fidei cum ceteris communi, dici potuit, *Tu es Petrus: Tibi dabo claves regni caelorum: Quodcumque solveris super terram erit solutum & in caelis &c.* Cum autem Petrus esset mortalis, & Ecclesia semper duratura, debuit potestas illi concessa ad Pontifices ejus Successores derivari.

XXII. Objic. 5. Sola Christi persona est verum Ecclesiae fundamentum. Ergo non potuit Ecclesia infallibilitas supra Petrum ejusque Successores aedificari.

XXIII. Resp. Solam Christi personam esse fundamentum Ecclesiae primum, personam verò Petri esse fundamentum Ecclesiae secundarium, cum potestate vicaria à Christo tanquam primo & principali fundamento derivata. Huic enim innititur firma illa & infallibilis auctoritas, quam in Petro ejusque Successoribus stabilitam, ab ipso Ecclesiae exordio tota semper antiquitas agnovit.

Hæc igitur est via regia quam tenuerunt Patres nostri, hæc Petra immobilis cui in omni controversia firmiter

Arsde
kin

Theo-
logia

114
25

114
25

firmiter adhererunt, hæc Regula certissima, cui nunquam se, moreque suos conformare dubitarunt. Quid ergo mirum, horum temporum Sectarios per tot errorum labyrinthos continuo circumagi? Respuunt Fidei Regulam, deserunt firmam Petram, viam regiam declinant, devias ingrediuntur semitas, quas non noverunt Patres eorum, quarum novissima ad interitum ducunt sempiternum.

CAPUT IX.

Methodus brevis ex prædictis refutandi Sectarium in quavis Fidei controversia.

Methodus prima.

IN primo Disputationis ingressu, interrogandus est Adversarius, qui se profiteretur esse Reformatæ Religionis, per quam Regulam & normam infallibilem velit meam fidem in aliquo puncto reformare, & erroneam declarare.

Respondere certò debet, si velle meum errorem reformare per purum Dei Verbum in Scripturis Sacris contentum. Est enim articulus primarius Religionis Reformatæ, solam Scripturam esse Regulam fidei & judicem controversiarum, seponendo auctoritatem Ecclesiæ, Traditiones, Concilia, ac proinde præter purum Dei verbum nihil omnino esse audiendum.

II. Sed contra oppones hoc modo. Si meum errorem velis reformare per purum Dei verbum: Quæro abs te primò: In qua Editione Scripturæ contineatur purum & incorruptum Dei Verbum: An in Anglicana, aut Genevensi, quam amplectitur tua Ecclesia Reformatæ, an verò in Editione vulgata quam admittit Ecclesia Romana, nam illæ Scripturæ in multis differunt.

Respondebit, in Anglicana aut Genevensi, non verò in Romana. At contra, Peto mihi ostendi, ubinam habeatur in Scriptura, Editionem Anglicanam esse purum & incorruptum Dei Verbum, potius quam Romanam? Si dicat, id declaratum esse à Parlamento Anglicano, vel à Statibus Hollandiæ, vel quid simile. Peto iterum, ubinam legatur in Scriptura Editionem, quæ declaratur à Parlamento Anglicano, vel Statibus illis, esse purum Dei verbum? Hæc cum in Scripturis ostendere prorsus nequeas, nullo modo potes meum errorem ex solo & puro Dei Verbo reformare, quod jam suscepisti, & præstare teneris. Quod ni feceris, tua Religio reformatæ, quæ id profiteretur, convincitur esse erronea. Hæc primâ methodo, si rectè urgeatur, necessariò constrictus tenetur Adversarius absque ulteriori progressu.

Secunda Methodus.

Sed ut ulterius procedamus, per me jam licet, ex Editione & versione v. g. Anglicana clarè ostendatur me errare credendo cum Ecclesia Romana, verbi causâ, Realem Christi præsentiam, & perseverantiam in Eucharistia, aut Confessionem Sacramentalem, aut alium quemcunque fidei Romanæ articulum.

III. Quando Adversarius aliquem Scripturæ textum contra protulerit, hoc modo urgendus erit.

Scripturæ textum à te prolatus aliter intelligunt & explicant Catholici Romani pro sua fide, quam à te intelligatur & exponatur pro tua doctrina illi contraria.

IV. Ergo ut tuam mentem sequar, rejectâ Ecclesiâ Romanâ tam amplâ & antiquâ, debes mihi ostendere, ubinam dicatur in Scriptura, tuo sensui & explanationi esse adherendum, & camque præ cæteris tanquam infallibilem eligi debere. Hoc enim est punctum fidei quod jam disputamus v. g. an tua explicatio de reali præsentia sit vera, nostra autem falsâ; omnia autem puncta fidei debent ex sola Scriptura constare, uti ipse doces & profiteris. At nusquam in tota Scriptura dictum reperies, quod tua, aut tuæ Sectæ explicatio sit infallibilis, Romanæ autem Ecclesiæ, & omnis Sectæ ibi contrariæ explicatio sit erronea. Ergo ex tua confessione habeo, me non debere, nec salvâ fide posse tuæ doctrinæ aut Sectæ adherere; cum tua fides doceat, nullum fidei articulum esse recipiendum, qui in puro Dei Verbo scriptus non reperitur.

Quòd si dicat, se allatum Scripturæ textum non per suam interpretationem, sed per alium Scripturæ locum explicare. De illa Scriptura redibit eadem questio, & idem argumentum quod jam de primo textu attulimus; cum illum adversarius pro sua doctrina, alii pro sua illi contraria stare intelligant.

Quòd si extra Scripturæ verba, aliquam Glossam opponat, aut spiritum suum privatum prætendat. Contra hæc omnia pari ratione valebit idem argumentum. Nihil credendum quod in Scriptura expressum non continetur. Sed tuam glossam, aut tuum spiritum esse divinum, aliorum verò erroneum, nusquam in Scriptura contineri ostendis. Ergo non licet tuæ glossæ, aut spiritui fidem adhibere.

Tertia Methodus.

V Postquam Sectarius coactus est fateri, Scripturam nullibi in terminis asserere suam mentem & explanationem cuius alteri esse præferendam; restat tantum ut dicat sibi constare ex ipsis verbis Scripturæ per claram consequentiam suum sensum esse verum, aliorum falsum. Exempli gratiâ, contra Realem præsentiam sic argumentabitur. Christus accipiens panem benedixit, ac fregit dicens, *Hoc est corpus meum.*

VI. Sed non potest illic esse Corpus Christi realiter, inquit Calvinus, neque extra actualem communionem, inquit Lutherus. Ergò Scriptura dicit Corpus Christi ibi tantum esse figurativè; vel ut infert Lutherus, tantum in actuali sumpcione. Item in alio Exemplo, Scriptura dicit *Joan. 6.* Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam invobis. Ergo communicio sub utraque specie est necessaria, per legitimam consequentiam.

Sed quæro ex Adversario, an non sciat, multas consequentias deduci ex Scriptura, quæ videntur in specie aperta, sed reipsâ sunt falsæ, ex hac consequentia in speciem aperta: *Pater major me est.* Ergo Verbum divinum est minus Patre, in hæresim inductus est cum multis millibus Arius, ac eodem modo per malas consequentias ex Scriptura per errorem deductas incidunt plures alii in hæreses innumeras.

Peto igitur ut ostendat mihi in Scripturis dici *Omnem consequentiam quam ipse ex Scripturis deducet esse infallibilem & divinam.* Aliàs enim vellet me credere aliquid errori obnoxium, & in Scripturis non contentum, quod ipse tamen nefas esse contendit. Manifestum autem est hoc nunquam ostensurum, cum nulli privato homini in Scriptura promissum sit omnes ejus consequentias fore infallibiles.

Itaque

VII. Itaque Adversarii fidem non esse divinam, sed merè humanam, & ambiguae veritatis sic ostendo. Nullus articulus innixus motivo fallibili, vel auctoritati humanae est articulus fidei divinae. Sed omnis articulus quem Adversarii per solas consequentias deducit ex Scriptura nititur motivo fallibili, vel auctoritati humanae. Ergo nullus articulus quem sic deducit ex Scriptura, est articulus fidei divinae. Ac proinde non divinam Scripturam, sed suam Dialecticam, non Verbum Dei, sed verbum Aristotelis Regulam fidei ultimam constituit. Nulli enim Scriptura definit omnem Adversarii ex Scripturis argumentationem fore legitimam, & ab omni erroris periculo immunem.

VIII. Si dicat primò, sæpè consequentiam esse bonam & certam, etsi id in Scripturis non asseratur.

Sed contrà, sæpè etiam contingit esse malam & incertam, fides autem omnino certa esse debet.

Et ut contingeret veram esse & legitimam, aliud prorsus est, consequentiam esse legitimam, aliud esse Verbum Dei: multa enim sunt vera & certa ex ratione naturali, v. g. me esse hominem, non ideo sunt Verbum Dei. Atqui nihil est de fide, nisi quod creditur propter solum Dei Verbum, nihil autem est Verbum Dei, nisi quod in Scriptura continetur, secundum adversarium: sed jam habemus nusquam in Scriptura contineri quod illa consequentia, quam adversarius deducit, sit bona & infallibilis. Ergo ista consequentia, & doctrina quæ illi innitur, non constituit articulum fidei divinae.

Si dicat secundò, multa apud Catholicos esse fidei, quæ tantum deducuntur ex verbo Dei per legitimam consequentiam, v. g. me esse conceptum in peccato originali, vel hunc hominem esse verum Pontificem. Ergo potest etiam Adversarius fidei articulos per consequentias ex Scripturis declarare.

Respondetur, negando consequentiam. Quamvis enim Catholicus sic procederet, per hoc suæ fidei non contradiceret, prout contradicit Adversarius. Non enim habent Catholicis pro fidei suæ articulo, quod sola Scriptura sit tota Regula fidei, cum admittant traditiones, & definitiones Ecclesiæ, ad cujus infallibile iudicium referunt suas consequentias, ne à veritate aberrent, neque solà earum bonitate in credendo nituntur. Sectarii autem docent, sistendum esse in sola Scriptura, & tamen ulterius pergunt ad consequentias à se formatas, & errori obnoxias.

IX. Neque consequentias à se fabricatas referunt ad limam Ecclesiæ, cui Christus in iudicando infallibilitatem promissit, ut supra cap. 8. ostendimus.

X. Si dicat tertio, Christum aliquando articulos fidei ex Scripturis per consequentias deduxisse, ac proinde se posse in negotio fidei per consequentias sine erroris periculo procedere.

Respondetur, consequentiam hanc nullam esse, & vel hinc apparere, quam facile sit in deducenda consequentia errare. Nam hoc ipso quo Christi infinita sapientiam consequentiam aliquam deducebat, infallibile erat eam rectè deduci: An hanc Christi sapientiam infallibilem habet noster Adversarius? Secundò independentè ab omni consequentia, quidquid Christus affirmabat etiam extra Scripturas, hoc ipso erat fidei divinae, quod de se, uti spero, noster Adversarius præsumere non audebit: eoque minus quod sibi ex professo adimit potestatem agendi per consequentias, sed

in solo Dei verbo sistendum esse profiteatur, quod nunquam legitur Christus fecisse.

XI. Restat ergo ut Adversarius fateatur primò, Fidei nostræ articulos non posse ex sola Scriptura iudicari, aut reformari. Secundò, Sectam suam esse erroneam quæ hoc tanquam fidei punctum profiteretur. Tertio, in controversiis fidei, & ipsius Scripturæ, necessariò recurrendum esse ad iudicium Ecclesiæ, quam restat ipsa Scriptura à Christo institutam esse iudicem in rebus fidei. Audi D. Augustinum de hac re primitivæ Ecclesiæ sensum tibi clarissimè exponentem lib. 1. contra Crescon. cap. 33. „Scripturarum à nobis tenetur veritas, cum id facimus, quod universæ jam placuit Ecclesiæ, quam ipsarum Scripturarum commentatur dat auctoritas: & quoniam sancta Scriptura fallere non potest, quisquis falli metuit, hujus obscuritate questionis, Ecclesiam de illa consulat, quam sine ulla ambiguitate sancta Scriptura demonstrat.

Methodus Quarta.

XII. Possunt & alià vià infringi argumenta syllogistica, quæ Sectarii in quavis fidei controversia Catholicis opponunt: sive ostendendo totum syllogismum qui proponitur ad rem non pertinere; sive singulas argumenti propositiones negando, propter vitium quod patebit omnibus Sectariorum syllogismis in materia fidei esse commune. Horum singula in ipsa disputationis praxi hic breviter deducemus.

Hoc itaque aut simili modo argumentabitur Sectarius, v. g. contra præsentiam Christi in Sacramento Eucharistiæ: Si verba Christi, Hoc est Corpus meum, statuerent Christum præsentem in Eucharistiæ, Corpus Christi esset simul in cælo & in terra. Sed idem Corpus non potest esse simul in cælo & in terra, Ergo Verba Christi, Hoc est corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistiæ.

Item, contra cultum imaginum. Committit idololatriam, qui facit sibi sculprile, ut adoret illud, Deur. 4. Sed Catholicis adorant statuas, & imagines Sanctorum. Ergo Catholicis committunt idololatriam per cultum imaginum.

Item, contra absolucionem Sacramentalem. Fides docet solum Deum peccata remittere. Sed Catholicis credunt peccata remitti per Sacerdotes in Confessione Sacramentali. Ergo Catholicis (id docendo) à vera fide aberrant. Et sic de cæteris syllogismis qui possunt in aliis controversiis ab hereticis formari.

XIII. Cavebit hic Catholicus (nisi insigniter eruditus) more scholastico ad singulas propositiones respondere, aliàs prolixa nimis disputatione se intricabit, & facile Adversario aliquam elabendi viam relinquet. Hanc ut præcludat, & adversarium breviter & clarè constingat.

Respondet ad syllogismum propositum hoc modo: transeat major, minor, & conclusio. Sive uno verbo, *Transeat totum.* Quia nihil facit ad rem: Nupiam enim in terminis legitur in scriptura hæc conclusio tui syllogismi: Verba Christi, Hoc est Corpus meum, non statuunt Christum præsentem in Eucharistiæ. Ut verò sit articulus fidei, debet aperte in Scriptura contineri, juxta Sectarios.

XIV. De hoc autem disputamus, an ille sit articulus fidei. Ergo conclusio tui syllogismi non infert id de quo est controversia, quod tamen fieri debet in legitima argumentatione. Pari modo, nihil ad rem facit

Arsde
Kin

Theo-
logia

facit hæc conclusio secundi syllogismi, Ergo Catholici committunt idololatriam per cultum imaginum. Neque tertii syllogismi, Ergo Catholici docentes peccata remitti per Sacerdotem errant contra fidem.

Secundò, responderi potest ad eundem, vel alium quemlibet Sectarii syllogismum, hoc modo: Transeat totum: Nihil ad rem de qua disputatur. Non enim potes tuum syllogismum, sive totam ejus formam mihi in Scriptura exhibere, cum tamen ex integra & legitima ejus forma dependeat veritas tuæ conclusionis, quam vis esse de fide, quod non potest expressè in Scripturis exhiberi.

Tertiò, retundi potest quodlibet Sectarii argumentum cujus singulæ partes in Scriptura non continentur, Respondendo (si velis) ad singulas propositiones hoc modo: *Nego majorem, secundum Scripturas*, hoc est, sive Major sit vera, sive falsa, parum refert, quia illa non est veritas fidei, cum apertè in Scripturis non contineatur, quod ad omnem veritatem fidei requirunt Sectarii. Eadem ratione procedendo. *Nego minorem, Nego consequentiam, secundum Scripturas*. Quia nec minor, nec consequens, nec legitima ejus ex Antecedente illatio in verbo Dei expressè revelatur.

XV. Si clamet Adversarius, Majorem, Minorem, aut consequentiam esse claram, esse legitimam &c. Responde, Est clara Tibi, transeat; Est clara Scripturis, nego: Ego autem in negotio Fidei non debeo Tibi, sed Scripturis Fidem adhibere, cum in questione fidei sola Scriptura sit iudex & regula infallibilis, uti ipse profiteris.

XVI. Si forte Adversarius ulterius contendat, Majorè, & Minorem posse ostendi ex Scripturis, de hoc ne litem intricatam moveas, Responde, sed quomodo probas Scripturam cogitasse de illa conclusione inde inferenda, cum illa in Scripturis non legatur, imò nec ullus SS. Patrum in terminis eam conclusionem ex illis præmissis intulerit. Ergo tu mihi pro articulo fidei obtrudis unam conclusionem ex tuo tantum cerebro fabricatam, quam non scimus aut Scripturæ, aut ulli Patrum unquam in mentem venisse. An non vides quàm longè à tuo proposito & scopo aberras, dum conaris tua somnia, & illationes extra Scripturam formatas, pro puro Dei verbo nobis venditare?

Si urgeat, Conclusionem, quæ inferitur ex Majori & Minori revelata, habendam esse pro articulo fidei. Responde: Prius probandum esset ex puro Dei Verbo tuam conclusionem ex duabus præmissis revelatis in debita forma à te illatam esse; hoc autem in Scriptura non ostendes.

XVII. Secundò, Quæro abs te, Amice, an ignores hoc ipsum inter optimos Theologos incertissimum esse, An conclusio quatenus deducitur ex duabus præmissis revelatis pro articulo fidei haberi debeat. Negant disertè Valencia, Lorca, Molina, Turrianus, Comptonus & alii complures in Philosophia & Theologia versatissimi. Quia inquit, sola revelatio & autoritas divina non movet ad assensum istius conclusionis: illi enim assentimur ex parte propter formam syllogisticam, sive formalem connexionem præmissarum cum conclusione, quæ tamen forma & connexio non est in Scripturis revelata. Hinc opinio probabilis est multorum Theologorum cum Cajetano, Suare, Vega, Cano, Comptono &c. Fidem non esse discursivam, sed immediatè, & simplici actu credi revelationem divinam & mysterium revelatum, v. g. revelatam esse in

Scripturis Verbi incarnationem, absque eo quod illud credatur propter discernum & formam syllogisticam; quia hæc fundatur tantum in hoc principio merè naturali: Quæcumque sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: atque ita fides nostra, ex vi hujus motivi, non esset certior quavis scientiâ naturali.

XVIII. Cum igitur hæc sit questio incerta, & inter Theologos disputata, & in Scripturis non contenta aut decisa, debet Adversarius exhibere Articulum de quo disputatur, non in consequentia à se formata, sed in claro & aperto Scripturæ sacre testimonio, de quo nemo possit dubitare. Tale autem Testimonium pro articulo fidei Catholicæ contrario nunquam proferre poterit.

Scio quidem Bellarminum, & plures alios contra hæreticos per consequentias procedere, & in dissolvendis eorum syllogismis singulas propositiones diffusè examinare. Sed quia illa via prolixior est, & iis qui scholas non multum triverunt nimis intricata, hanc ego aperio artem disputandi compendiosam, facilem, & iis quibus hæc scribo magis aliquando accommodatam. Et hos itesum monco, ne ullo modo permittant Adversarium extra hanc formam divagari, cum Sectarius qui extra Scripturas nihil se credere profiteretur, illam disputandi formam admittere teneatur, vel primum illud fidei suæ principium abjurare. Hanc verò respondendi viam si Catholicus firmiter teneat, nec patiat se ad alia perarga abduci, facile Adversario, responzione inexpectatâ perculso, os occludet, & paucis verbis apertam de eo victoriam reportabit.

CAPUT X.

Quædam Dilemmata Sectario breviter proponenda.

XIX. Valdè usitatum est Hæreticis, quando cum Catholicis conversantur, variis de fide questionibus ex improvîso eos laceßere, quas ut refellere possint, methodum supra tradidimus. Hic juvat ex altera parte breves quædam Interrogationes per modum dilemmatis Catholico subministrare, quibus insultantem adversarium facile compefcant, & ex quovis responso constrictum teneat, cum que adigat, ut sine ambage affirmando, vel negando præcisè respondeat, hoc modo.

Dilemma I.

XX. Quæro, An tua Ecclesia v. g. Lutherana, sit antiqua, an nova? Si respondeat est antiqua. Quæro igitur, ubi fuit, aut quis antiquorum ejus unquam meminit per 1500. annos à Christo usque ad Lutherum? Si dicat esse novam; Infer, ergo non est Ecclesia Christi, quæ antiqua est, ante mille sexcentos annos ab eo constituta.

Dilemma II.

XXI. Quæro. Vera Christi Ecclesia est ne fallibilis, an infallibilis? Si respondeat, est infallibilis. Quomodo ergo falsa est Ecclesia Romana quæ ab initio fuit vera Christi Ecclesia, ut ipsi Sectarii admittunt. Si dicat, esse fallibilem. Quomodo ergo tibi constat tuam Ecclesiam Lutheranam non esse hodie falsam, si vera Ecclesia possit esse fallibilis, & à fide deficere.

Dilem-

Dilemma III.

XXI. Quæro, Vel homines possunt salvari in Ecclesia Romana, vel non possunt? Si non possunt, ergo totus mundus damnatus est à primis Ecclesie temporibus per 1500. annos usque ad Lutherum, quo tempore nulla alia nota fuit hominibus Ecclesia Christi nisi Romana. Si possunt in Romana salvari, cur Lutherus & ejus Sectarii eam deseruerunt?

Item, Religio Romana in Anglia ante Lutherum fuit vera, vel nunquam in Anglia fuit vera Christi Religio. Nam Anglia suscepit Christi fidem ab Ecclesia Romana sæculo 6. per Augustinum Anglorum Apostolum, vera autem Christi fides prius defecit in Ecclesia Romana sæculo quinto, secundum adversarios: ergo Anglia nunquam habuit veram Christi fidem, si vera est Sectariorum doctrina. En quanto dedecore Sectarii suam patriam improvido errore afficiant.

Dilemma IV.

XXII. Quæro, Ecclesia Lutherana, si fuit in mundo ante Lutherum, vel erat visibilis, vel invisibilis. Si asseras fuisse visibilem, dic quæso, quis eam vidit, quis de ea unquam scripsit, aut mentionem fecit. Si autem dicas fuisse invisibilem, idem eodem jure de sua Ecclesia dicent Turcæ, dicent Anabaptiste, dicent novi Tremblantes, sive Tremuli, an idèò illis credemus?

Dilemma V.

Quæro, Vestra Ecclesia si fuit in mundo ante Lutherum, vel fuit sancta, vel non sancta. Si fuit sancta, assigna aliquem ex sanctis Lutheranis, ejusque vitam, aut miracula in ulla historia sacra, aut profana à tempore Christi usque ad Lutherum. Si non fuit sancta, ergo non fuit Ecclesia Christi, quæ sancta esse debet, & semper ab initio tot habuit sanctos Apostolos, Martyres, Confessores.

Dilem. VI.

XXIII. Quæro, Scriptura sacra non est nata cum Lutherò, sed eam accepit ab Ecclesia Romana à centum circiter annis quando ab ea defecit. Quæro igitur hoc modo. Ecclesia Romana, à qua Lutherus accepit Scripturas sacras, vel fuit tunc temporis vera, vel falsa Ecclesia. Si dicas fuisse veram: damnandus est Lutherus & omnes ejus asseclæ, qui Ecclesiam veram deseruerunt. Si autem respondes fuisse falsam, quomodo ergo constat Lutherum & Lutheranos non habere falsam Scripturam, cum illam acceperit à falsa Ecclesia, quæ multò facilius potuit occultè Scripturam, quam publicè veram fidem paulatim corrumpere. Quomodo ergo potest Lutheranus gloriari se puro Dei Verbo credere & adherere.

Dilemma VII.

XXIV. Quæro, Religio Lutherana quæ talis consistit ex articulis purè negativis v. g. Non est Purgatorium; Nò est Papa; Non est Missa &c. Quæro igitur. An articuli illi continentur in Scriptura, an non? Si affirmas, ostende mihi locum ubi Scriptura dicat, non datur Purgatorium &c. Si negas posse in Scriptura assignari. Ergo Lutheranismus quæ talis constat ex articulis in Scriptura non contentis: ergo non nititur Verbo Dei.

R. P. Arfdeke Tom. I.

Si respondeas illos non esse Lutheranismi articulos essentielles, sed tantum accidentales. Quæro iterum, An illi articuli, quos vocas accidentales, contineantur in Scriptura, an non? Si contineantur in Scriptura, non minus essentialiter sunt articuli à Deo revelati, quam quivis alius in Scriptura contentus: Omnia enim quæ divina veritas in Scriptura proponit, æquè sunt Verbum Dei, & æqualiter participant infinitam Dei revelantis auctoritatem, ac proindè necessarium est æqualiter esse credenda. Si autem dicas, in Scriptura non reperiiri: ergo jam cogetis admittere articulos tuæ fidei esse extra fidem, hoc est extra Scripturam, in qua sola profiteris tuam fidem contineri. Ergo corruit tota fabrica Lutheranismi in illis fidei articulis quos sibi de novo fabricavit, & in quibus dissiidet ab Ecclesia Romana.

Dilem. VIII.

XXV. Quæro. Asseris Ecclesiam Romanam defecisse à vera fide circa annum Christi quingentesimum, hoc enim docent Sectarii. Quæro, an defecerit illa tota simul, an successivè per partes. Non tota simul. Quia hoc tantum esset, ac si omnes qui toto orbe sunt in Ecclesia Romana hodie decumberent Romani, & cras surgerent Lutherani. O figmentum! dic quæso, quænam historia rem tam prodigiosam commemorat?

XXVI. Neque dici potest quod Ecclesia Romana defecit successivè, hoc est, una pars ceperit negare aliquem articulum fidei, quem Ecclesia eatenus affirmavit. Nam omnes quæ id fecerunt à reliquo Ecclesie corpore tanquam hæretici semper separati fuerunt. Ergo non potuit ipsum Corpus Ecclesie Romanæ à vera fide successivè defecere. Exemplum sit in Berengario, quando circa annum Christi millesimum cepit negare in Eucharistia realem Christi præsentiam, statim reliqua Ecclesia se illi opposuit, illumque uti hæreticum damnavit, uti fuscè tradit Historia Ecclesiastica, quæ omnia Ecclesie dissidia ac schismata semper accuratè commemorat. Ante Berengarium autem nullus omnino in ulla historia reperitur publicè in Eucharistia realem Christi præsentiam negasse. Ergo tota semper Ecclesia usque ad Berengarium illam affirmavit, adèòque manifestè ostenditur primitivam Ecclesiam realem Christi præsentiam credidisse, & ab ea fide nunquam successivè defecisse. Hujus dilemmatis evidentià convictus traditur in Gallia Comes Turrenius generalis armorum celeberrimus, & primaria olim Sectariorum columna, qui non ita pridem tot bellica trophæa publica Romanæ fidei professione coronavit.

Dilem. IX.

XXVII. Quæro. Donum Miraculorum vel est certum signum veræ Ecclesie, vel non est certum ejus signum. Si dicas non esse certum signum veræ Ecclesie; jam accusas Christum fraudis & imposturæ, qui Miracula pro signo certo & indubitato veræ Ecclesie proposuit *Matthæi 11.* Cæci vident, claudi ambulat &c. & *Marci 16.* Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur, in nomine meo dæmonia ejicient &c. & per hæc signa Judæos & Gentiles ad suam Ecclesiam adduxit.

E

Si

Arfde-
kin

Theo-
logia

Si autem admittas donum Miraculorum esse certum signum vere Ecclesie; jam clarum est Ecclesiam Romanam esse veram, in qua sola, etiam hoc ævo, miracula præcis familia reperiuntur.

Dilem. X.

XXXVIII. Quæro, ex moderno Sectario; An agnoscat antiquos hæresiarchas, verbi gratia, Arium esse verè hæreticum & ritè condemnatum, an verò id neget. Si negat Arium verè esse hæreticum, jam condemnat primævam Ecclesiam quæ Arium ut hæreticum proscripsit. Si verò agnoscat Arium verè esse hæreticum, idem de Luthero, & moderno quovis Sectario, admittere debet. Uterque enim eodem modo ab universa Ecclesia Romana damnatus & separatus fuit; & ideo toto orbe pro hæreticis habiti. Nam sicut hoc tempore dicit Lutherus Ecclesiam Romanam errare, ita in primis sæculis idem asseruit Arius, & tamen apud omnes est hæreticus. Sicut Lutherus citat pro se Scripturas, ita multo magis urgentes pro suo errore citavit Arius, ut probaret Filium in divinis esse Patre minorem: Pater major me est. *Joan. 14.* Et ubi Scripturæ dicunt Patrem & Filium unum esse, Arius explicat de metaphorica & morali unitate voluntatis. Denique quidquid pro se prætendit Lutherus eodem jure pro se dicit, aut olim dixit Arius. Ergo necesse est (Lutherane &c.) ut vel Arium hæreticum esse neges, vel te hæreticum admittas.

CONTROVERSIE
RECENTIORES
DE AUTHORITATE
PONTIFICIS ET CONCILIORUM.

Quoniam Authoritas Ecclesie docentis, quam supra stabilivimus, exire solet in actum per definitiones Pontificum, aut Conciliorum, necessarium est difficultates modernas que de his moveri solent latius explanare, ut curatores animarum in quavis particulari questione sanam Ecclesie doctrinam discernere, ac tueri valeant.

QUÆSTIO I.

An authoritas Concilii generalis sit supra auctoritatem Pontificis?

Affirmativam partem sustinuerunt aliqui Doctores Catholici, qui licet contra hæreticos agnoscant, Pontificem esse supremum in terris Caput universæ Ecclesie, id tamen intelligunt de Ecclesia ut est singillatim ac sparsim sumpta, non verò ut collecta, & in unum Corpus legitime congregata. Ita docuit Gerson lib. de potestate Papæ; Almainus de author. Ecclesie, Tostatus defensorii *part. 2. cap. 72.* & aliqui ex Sorbonicis, contra quos.

Dicendum est, Pontifici competere auctoritatem Concilio generali majorem. Est hæc communis Theologorum doctrina, quam plures dicunt fidei proximam, & oppositam sententiam erroneam appellant, ac fuscè eam oppugnant, cum Bellarmino de Concil. *lib. 2. cap. 15.* Cajetano, aliisque.

III. clarius hoc breviusque probetur, assumo id primò, quòd adversarii ultro concedunt. Pontifex Romanus est Caput, ac Pastor universalis singularum Ecclesiarum ut sunt sparsæ ac sejunctæ; Ergo est etiam Caput ac Pastor omnium Ecclesiarum ut sunt in unum conjunctæ ac congregatæ in Concilio generali. Patet consequentia, quia per collectionem in unum gregem, sive in Corpus Concilii, Ecclesie particulares non desinunt esse oves Christi, quas discretè ac sine exceptione Christus ipse suo in terris Vicario subiecit, dum dixit Petro: *Pasce oves meas: Confirma fratres tuos.* Non enim desinunt esse oves, aut degenerant à natura suarum per mutuum conjunctionem inter se, & cum suo Capite in Concilio generali.

Ex quo ulterius patet, Concilio nullam immediate à Christo collatam esse auctoritatem, sed illam quam habet potestatem à Pontifice derivare, cum Christus nulli præter Petrum reperitur gubernandæ Ecclesie auctoritatem concessisse.

II. Probatum secundò hæc doctrina, ex ipsa Conciliorum Generalium solemnè ac legitima declaratione, quæ summi Pastoris auctoritatem Concilio majorem agnoscunt. Atque imprimis Concilium Florentinum, ex Patribus tam Græcis, quam Latinis conflatum, summo consensu sic decernit P. II. Collat. 22. *Definimus Sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem successorem esse B. Petri Verticis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, ET TOTIVS ECCLESIE CAPUT, & omnium Christianorum Patrem, ac DOCTOREM existere, & in universum orbem tenere primatum, & in B. Petro pascenti, regendi & gubernandi universalem Ecclesiam à Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse.* En Decretum legitimi Concilii, & à Pontifice confirmati, declarat Christi Vicarium totius Ecclesie Caput: & in universum orbem tenere Primatum: Pars autem orbis est Ecclesia in Concilio congregata: non poterit ergo Pontificis auctoritati se subducere, nisi forte ultra universum orbem ad spatia ignota se recipiat.

Accedit altera definitio generalis Concilii Lateranensis ultimi, sub Leone X. sess. II. ubi postquam declaratum est decreta Concilii Basileensis contra Pontificis auctoritatem nullius esse roboris, ita subjungitur: *Solum Romanum Pontificem pro tempore existentem tanquam AUTHORITY TEM SUPRA OMNIA CONCILIA HABENTEM, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac dissolvendorum plenam jus ac potestatem habere, nedum ex sacra Scriptura testimonio, dictis Sanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum etiam Prædecessorum nostrorum, sacrorumque Canonum decretis, sed propria etiam eorundem Conciliorum confessione manifestè constat.* Facit horum Conciliorum in propria causa tam luculenta confessio, ut supervacaneum putem prolixiora eam in remargumenta coarcescere, quibus facile est tractatus integros implere.

III. Opponunt aliqui primò, Decreta Concilii Constantiensis *Sess. 4.* & Conc. Basileensis *Sess. 2.* quæ videntur Concilio generali asserere auctoritatem Pontificis majorem.

Respondeo, Concilia ista quoad hoc confirmata non fuisse, ideoque in hoc nullum robur obtinere, ut constat ex Bulla Leonis X. in Concilio generali Lateranensi, in qua declaratur, utrumque Concilium